

RINKOTYRA
MARKET RESEARCH
ŽEMĖS ŪKIO IR MAISTO PRODUKTAI
AGRICULTURAL AND FOOD PRODUCTS

4(30)
2005

VILNIUS

LIETUVOS AGRARINĖS EKONOMIKOS INSTITUTAS
LITHUANIAN INSTITUTE OF AGRARIAN ECONOMICS

Leidinio „Rinkotyra“ Nr. 4 (30) pirmoje dalyje „Lietuvos žemės ūkio ir maisto produktų bei žemės rinkos“ pateikiama pokyčių analizė grūdų, bulvių, daržovių, vaisių, pieno, mėsos, kiaušinių ir žemės ūkio paskirties žemės rinkose antrajame 2005 metų pusmetyje. Nagrinėjamos žemės ūkio produkcijos gamybos, supirkimo apimtys, kainos, eksporto ir importo srutai. Lietuvos duomenys lyginami su kitų šalių duomenimis, pateikiamos prognozės. Apžvelgiami naujausi žemės ūkio produktus liečiantys teisės aktai. Analizuojamas žemės rinkos aktyvumas, žemės kainos.

Antroje dalyje „Moksliniai tyrimai ir analitinės apžvalgos“ nagrinėjami šalies užsienio prekybos žemės ūkio ir maisto produktais rezultatai, maisto pramonės įmonių plėtros tendencijos, kai kurių šalių žemės ūkio politikos kryptys, apibendrinamas ūkininkų ūkių veiklos rezultatų tyrimas.

Priede – informacija apie Lietuvos užsienio prekybą žemės ūkio produktais su Europos Sąjungos ir trečiosiomis šalimis.

Redakcinė kolegija:
Editorial Board:

dr. Rasa Melnikienė (pirmininkė/*Chief Editor*),
dr. Vygantas Katkevičius, dr. Irena Kriščiukaitienė, doc. dr. Arvydas Kuodyš,
dr. Ramutė Naujokienė, dr. Nijolė Pelanienė, doc. dr. Aleksandras Savilionis,
Virgilijus Skulskis

TURINYS

LIETUVOS ŽEMĖS ŪKIO IR MAISTO PRODUKTŲ BEI ŽEMĖS RINKOS

Grūdai. <i>V. Dmuhovskaja</i>	5
Rapsai. <i>L. Grinevičius</i>	13
Bulvės. <i>I. Lukošiuūtė</i>	17
Daržovės. <i>I. Lukošiuūtė</i>	22
Vaisiai ir uogos. <i>A. Armonienė</i>	31
Pienas. <i>D. Mikelionytė</i>	41
Mėsa. <i>A. Gapšys</i>	51
Kiaušiniai. <i>L. Grinevičius</i>	63
Žemės ūkio paskirties žemės rinka. <i>A. Čiapaitė</i>	68

MOKSLINIAI TYRIMAI IR ANALITINĖS APŽVALGOS

Lietuvos užsienio prekyba žemės ūkio ir maisto produktais 2005 metų sausio–lapkričio mėnesiais. <i>T. Petuchova</i>	75
Žemės ūkio rėmimo politika. <i>J. Drożdż</i>	84
Ūkininkų ūkių 2004 metų veiklos rezultatų tyrimas. <i>A. Kuodys</i>	91
Maisto produktų ir gėrimų gamybos įmonių veiklos plėtra. <i>N. Pelanienė</i>	107

SANTRUMPOS 112

PRIEDAI

1 priedas. Lietuvos užsienio prekyba žemės ūkio ir maisto produktais.....	113
---	-----

Priedą parengė T. Petuchova.

CONTENTS

LITHUANIAN AGRICULTURAL AND FOOD PRODUCTS AND LAND MARKETS

Cereals. <i>V. Dmuchovskaja</i>	5
Rape. <i>L. Grinevičius</i>	13
Potatoes. <i>I. Lukošiuūtė</i>	17
Vegetables. <i>I. Lukošiuūtė</i>	22
Fruit and berries. <i>A. Armonienė</i>	31
Milk. <i>D. Mikelionytė</i>	41
Meat. <i>A. Gapšys</i>	51
Eggs. <i>L. Grinevičius</i>	63
The market of land used for agricultural activities. <i>A. Čiapaitė</i>	68

RESEARCH STUDIES AND ANALYTIC SURVEYS

Lithuanian foreign trade in agricultural and food products in January–November 2005. <i>T. Petuchova</i>	75
Agricultural Support Policy. <i>J. Drożdż</i>	84
Business survey in the family farms, year 2004. <i>A. Kuodys</i>	91
Development of manufacture of food products and beverages. <i>N. Pelanienė</i>	107

ABBREVIATIONS	112
----------------------------	------------

ANNEX

Annex 1. Lithuanian foreign trade of agricultural and food products	113
---	-----

GRŪDAI / CEREALS

Kiekvienais metais augalininkyste užsiimantys žemdirbiai patiria tam tikrų nuostolių dėl šalno, sausros, liūčių ir audrų. Gamtinės sąlygos 2005 metais buvo nepalankios javų vegetacijai, o dėl lietingų orų vasaros pabaigoje javų derliaus nuėmimas vėlavo. Nepaisant to, palyginti su 2004 metais, derliumi skūstis negalime. Daugiausia nuostolių patirta dėl prastos grūdų kokybės ir padidėjusių džiovavimo išlaidų.

Žemės ūkio ministerijos duomenimis, grūdų derlius 2005-aisiais buvo 2,2 proc. didesnis nei ankstesniais metais ir siekė 2,921 mln. t. Didesnį derlių nulėmė daugiau kaip 8,3 proc. (iki 951,4 tūkst. ha) padidėjęs grūdinių augalų pasėlių plotas.

Statistikos departamento duomenimis, per 2005 metų sausio-lapkričio mėnesius supirkta 1,4 karto daugiau javų grūdų nei per tą patį 2004 metų laikotarpį (1 lentelė). Daugiausia grūdų supirkta rugpjūčio (364,8 tūkst. t) ir rugsėjo (448,8 tūkst. t) mėnesiais. Per 2005 metų rugpjūčio-lapkričio mėnesius didesnę parduotų javų kiekį, palyginti su tuo pačiu ankstesnių metų laikotarpiu, nulėmė blogos derliaus nuėmimo sąlygos. Grūdai buvo drėgni, prastos kokybės, jų sandėliuoti nebuvo kur. Dėl džiovyklų ir sandėlių su aktyviąja ventiliacija trūkumo, vėluojančio derliaus nuėmimo bei sėjos

darbų dauguma grūdų augintojų buvo priversti grūdus parduoti supirkimo įmonėms ar kitiems ūkio subjektams, kurie turėjo tokias galimybes ir galėjo grūdus laikyti, kol prasidės intervenciniai supirkimai arba pakils supirkimo kaina.

Per 2005 metų sausio-lapkričio mėnesius, palyginti su tuo pačiu 2004-ųjų laikotarpiu, supirkta 0,9 karto mažiau ankštinių augalų grūdų (1,3 tūkst. t). Pastarieji yra geras pašaras, todėl jų plotai kasmet turėtų didėti.

Intervencinis grūdų supirkimas. Intervencinis grūdų (kviečių ir miežių) supirkimas prasidėjo 2005 m. lapkričio 1 d. ir tęsis iki 2006 m. liepos 31 d., o paraiškos priimamos iki gegužės 31 d. Grūdų intervencinį supirkimą Lietuvoje organizuoja valstybės įmonė Lietuvos žemės ūkio ir maisto produktų rinkos reguliavimo agentūra.

Bendras intervencijai superkamų grūdų kiekis neribojamas. Intervencijai siūlomi grūdai turi būti išdžiovinti ir išvalyti, atitikti bent minimalius kokybės reikalavimus.

2006 m. sausio 1 d. agentūra supirko 12,3 tūkst. t grūdų, iš jų 0,3 tūkst. t kviečių ir 12 tūkst. t miežių. Prognozuojama, kad šiemet gali būti supirkta 50–60 tūkst. t miežių. Agentūra turi beveik 100 tūkst. t tuščių talpų grūdams sandėliuoti.

Grūdų supirkimas 2004 ir 2005 metų sausio–lapkričio mėnesiais, tūkst. t
Purchase of grains in January–November 2004 & 2005, thou. t

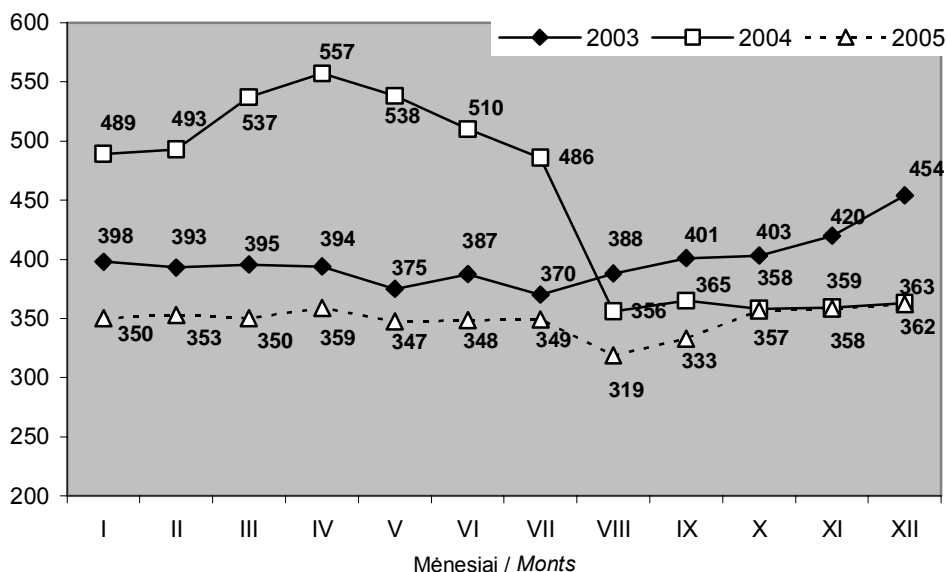
Mėnuo Month	2004		2005		2005, palyginti su compared to 2004, %	
	javai cereals	ankštiniai augalai leguminous grain	javai cereals	ankštiniai augalai leguminous grain	javai cereals	ankštiniai augalai leguminous grain
I	46,7	0,8	86,7	0,5	186	63
II	47,6	1,5	72,4	0,5	152	33
III	57,2	0,9	110,0	0,7	192	78
IV	36,3	0,6	69,4	0,3	191	50
V	23,2	1,1	47,6	0,4	205	36
VI	26,5	0,4	28,7	0,5	108	125
VII	12,7	0,3	29,9	0,7	235	233
VIII	217,4	0,8	364,8	1,8	168	225
IX	343,1	1,7	448,8	1	131	59
X	204,2	0,4	295,7	0,4	145	100
XI	222,6	0,3	226,8	0,7	102	233
Iš viso / Total	1237,5	8,8	1780,8	7,5	144	85

Šaltinis: Statistikos departamentas prie LRV.

Visose ES valstybėse intervencinė grūdų kaina yra tokia pati. Tačiau žemdirbiai už parduodamus grūdus gaus nevienodą kainą, nes jos dydis priklausys nuo Valstybinės sėklų ir grūdų tarnybos prie Žemės ūkio ministerijos nustatytų grūdų kokybės rodiklių, transporto išlaidų, pristatymo laikotarpio. Minimali vienaaršių grūdų siunta intervencijai – 80 t. ES kasmet didina maisto saugos reikalavimus, todėl 2005 m. liepos 6 d. priėmus reglamentą dėl grūdų kokybės tyrimų sugriežtinimo, nuo lapkričio 1-osios superkant grūdus reikės privalomai atlikti ir mikotoksinų kiekio tyrimą.

Kviečiai. Maistinių kviečių supirkimo kaina Lietuvoje 2005 metų gruodį pasiekė aukščiausią tų metų ribą – 362 Lt/t ir nuo javapjūtės pradžios (rugpjūčio mėn.) padidėjo 13 proc. Palyginti su 2004 metų gruodžiu, vidutinė grūdų supirkimo kaina nepakito (1 pav.).

Kviečių supirkimo kaina nuo rugpjūčio didėjo ne tik Lietuvoje, bet ir visose kaimyninėse rinkose. Tai galima būtų paaiškinti tuo, kad dėl blogų gamtinių sąlygų trūksta geros kokybės maistinių kviečių (2 lentelė).

1 pav. Vidutinės maistinių kviečių supirkimo kainos Lietuvoje 2003–2005 metais, Lt/t
 Figure 1. Average food wheat purchase prices in Lithuania in 2003–2005, Lt/t

Šaltinis: ŽŪMPRIS.

2 lentelė / Table 2

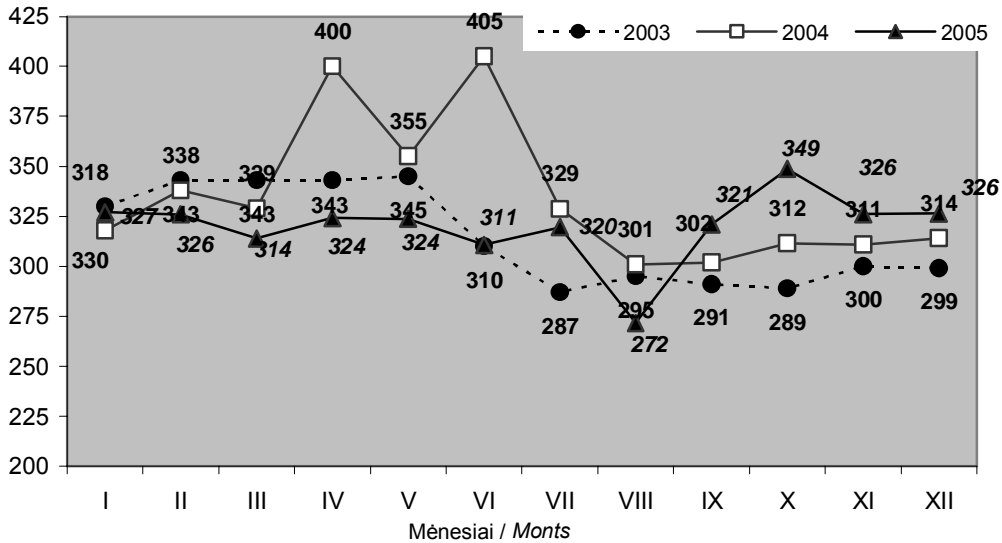
Vidutinės maistinių kviečių supirkimo kainos kai kuriose Europos šalyse
 2005 metų sausio–gruodžio mėnesiais, Lt/t
 Average food wheat purchase prices in selected European countries
 in January–December 2005, Lt/t

Šalis / Country	2005											
	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
Lietuva / Lithuania	350	353	350	359	347	348	349	319	333	357	358	362
Lenkija / Poland	359	357	451	449	451	321	323	305	319	324	317	330
Latvija / Latvia	367	-	333	360	386	-	-	309	347	351	367	342
Estija / Estonia	400	399	396	411	433	331	361	-	341	352	343	348
Rusija / Russia	358	348	410	391	353	284	278	245	255	287	-	-
Ukraina / Ukraine	352	356	-	373	359	492	-	-	350	351	369	360
Vokietija / Germany	323	323	438	414	388	330	328	313	313	317	323	328
Vengrija / Hungary	326	330	-	469	466	316	290	274	285	290	289	306
Slovakija / Slovakia	348	347	366	375	383	293	283	281	301	301	304	323

Šaltinis: ŽŪMPRIS.

Gruodžio mėnesį aukščiausia maistinių kviečių supirkimo kaina buvo Lietuvoje – 362 Lt/t, kiek mažesnė Ukrainoje, Estijoje ir Latvijoje – atitinkamai 360, 348 ir 342 Lt/t. Gerokai mažesnė nei Lietuvoje supirkimo kaina buvo Vengrijoje, Slovakijoje ir Vokietijoje – atitinkamai 306, 323 ir 328 Lt/t.

Rugiai. 2005 metų pirmąjį pusmetį nedaug svyravusi maistinių ruginių kaina, prasidėjus naujo derliaus nuėmimui, palyginti su sausiu, sumažėjo 17 proc., o vėliau pradėjo didėti ir lapkričio mėnesį pasiekė 349 Lt/t ribą. Daugelyje šalių maistinių ruginių kainos derliaus nuėmimo laikotarpiu mažėjo, tačiau nuo rugsėjo pradėjo didėti.

2 pav. Vidutinės maistinių ruginių supirkimo kainos Lietuvoje 2003–2005 metais, Lt/t
Figure 2. Average food rye purchase prices in Lithuania in 2003–2005, Lt/t

Šaltinis: ŽŪMPRIS.

Didžiausia maistinių ruginių kaina gruodį buvo Latvijoje – 373 Lt/t, mažesnė negu Lietuvoje ji buvo Ukrainoje bei Lenkijoje ir siekė atitinkamai 222 ir 273 Lt/t (3 lentelė).

Plečiant bioetanolio gamybą Šilutės spirito gamykloje, padidės grūdų, daugiausia ruginių ir kvietruginių, poreikis.

Miežiai. Nuo 2005 metų pradžios iki kovo pašarinių miežių kaina, išaugusi iki 336 Lt/t, pradėjo mažėti ir rugpjūčio mėnesį, palyginti su kovu, sumažėjo 14 proc. (3 pav.). Pašarinių miežių supirkimo kaina Lietuvoje 2005 metų

gruodį buvo 307 Lt/t, pradėjusi kilti nuo javų pjūtės pradžios (rugpjūčio mėn.) padidėjo 7 proc. Palyginti su 2004 metų gruodžiu, vidutinė grūdų supirkimo kaina beveik nepakito.

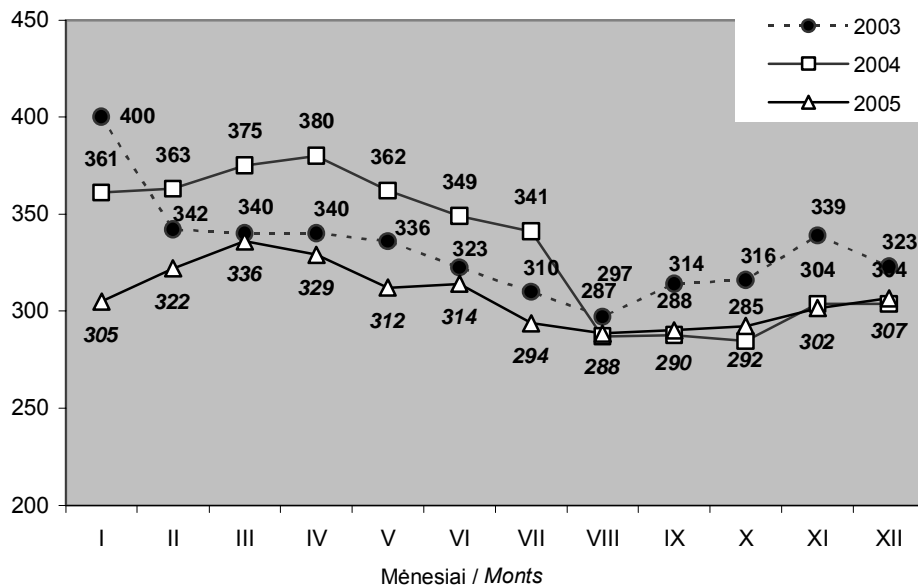
Nuo 2005 metų rugsėjo mėnesio pašarinių miežių kaina pradėjo didėti ne tik Lietuvoje, bet ir kaimyninėse rinkose. Didžiausia pašarinių miežių kaina gruodį buvo Estijoje – 334 Lt/t ir Vokietijoje – 329 Lt/t, mažesnė negu Lietuvoje ji buvo Slovakijoje bei Latvijoje ir siekė atitinkamai 264 ir 273 Lt/t (4 lentelė).

**Vidutinės maistinių rugių supirkimo kainos kai kuriose Europos šalyse
2005 metų sausio–gruodžio mėnesiais, Lt/t**
*Average food rye purchase prices in selected European countries
in January–December 2005, Lt/t*

Šalis / Country	2005											
	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
Lietuva / Lithuania	327	326	314	324	324	311	320	272	321	349	326	326
Lenkija / Poland	263	278	254	245	233	256	240	226	311	270	263	273
Latvija / Latvia	315	325	-	317	318	318	-	-	333	313	277	373
Estija / Estonia	363	368	383	366	365	351	357	-	327	317	340	349
Rusija / Russia	347	336	287	261	129	266	247	212	-	213	-	-
Ukraina / Ukraine	245	243	235	241	201	204	-	-	214	216	220	222
Vokietija / Germany	266	267	268	274	278	286	284	276	310	306	317	324

Šaltinis: ŽŪMPRIS.

3 pav. Vidutinės pašarinių miežių supirkimo kainos Lietuvoje 2003–2005 metais, Lt/t
Figure 3. Average feed barley purchase prices in Lithuania in 2003–2005, Lt/t

Šaltinis: ŽŪMPRIS.

Vidutinės pašarinių miežių supirkimo kainos kai kuriose Europos šalyse
2005 metų sausio–gruodžio mėnesiais, Lt/t
Average feed barley purchase prices in selected European countries
in January–December 2005, Lt/t

Šalis / Country	2005											
	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
Lietuva / Lithuania	305	322	336	329	312	314	294	288	290	292	302	307
Lenkija / Poland	335	341	332	317	301	305	281	287	297	302	291	306
Latvija / Latvia	282	288	296	284	278	291	297	278	266	282	281	273
Estija / Estonia	324	335	339	329	311	303	302	-	304	305	308	334
Rusija / Russia	257	253	236	230	228	236	230	231	-	226	-	-
Slovakija / Slovakia	305	296	299	281	284	271	264	240	231	244	249	264
Ukraina / Ukraine	229	242	250	274	263	267	-	-	285	290	311	311
Vengrija / Hungary	-	299	281	281	300	276	276	266	234	259	282	286
Vokietija / Germany	324	323	328	332	334	334	320	311	298	317	323	329

Šaltinis: ŽŪMPRIS.

Perdirbimas. 2005 metų sausio-rugsėjo mėnesiais grūdų perdirbimo įmonės pagamino 164,3 tūkst. t miltų, iš jų 133,5 tūkst. t kvietinių arba ruginių ir kvietinių mišinio, 30,5 tūkst. t ruginių ir 0,3 tūkst. t kitų javų miltų. Per tą patį laikotarpį pagaminta 22,3 tūkst. t kruopų ir rupių miltų, 54,1 tūkst. t ruginės duonos, 23,8 tūkst. t pyrago bei konditerijos gaminių.

Per 2005 metų III-įjį ketvirtį, palyginti su II-uoju, grūdų perdirbimo apimtys padidėjo. Pagaminta daugiau ruginių miltų – 27 proc., kitų paruoštų maisto produktų, pagamintų išpučiant arba skrudinant grūdus – 62 proc., smulkintų ryžių – 42 proc. (5 lentelė).

Užsienio prekyba. Per 2005 metų sausio – lapkričio mėnesius iš Lietuvos į kitas šalis buvo eksportuota 666,3 tūkst. t grūdų (vidutinė kaina

– 388,3 Lt/t). Lyginant su 2004 metų tuo pačiu laikotarpiu, eksportas padidėjo 28 proc. Daugiausia grūdų buvo eksportuota kovo (130,4 tūkst. t), rugsėjo (144,8 tūkst. t) ir lapkričio (110,4 tūkst. t) mėnesiais, mažiausiai – gegužę ir rugpjūtį (atitinkamai 11,24 ir 12,47 tūkst. t vidutine 442,3 ir 405,3 Lt/t kaina) (6 lentelė).

Per 2005 metų sausio – lapkričio mėnesius eksportuota 404,9 tūkst. t kviečių ir meslino (vidutinė kaina – 383,6 Lt/t). Palyginti su 2004 metų tuo pačiu laikotarpiu, kviečių ir meslino eksportas padidėjo 1,1 karto. Pagrindinės prekybos partnerės buvo Ispanija, į kurią eksportuota 143,4 tūkst. t kviečių ir meslino, Baltarusija (98,0 tūkst. t), Latvija (52,0 tūkst. t) (4 pav.).

Grūdų perdirbimo pramonės produkcija per 2005 metų I–III ketvirčius
Output of the grain processing industry in the I–III quarters 2005

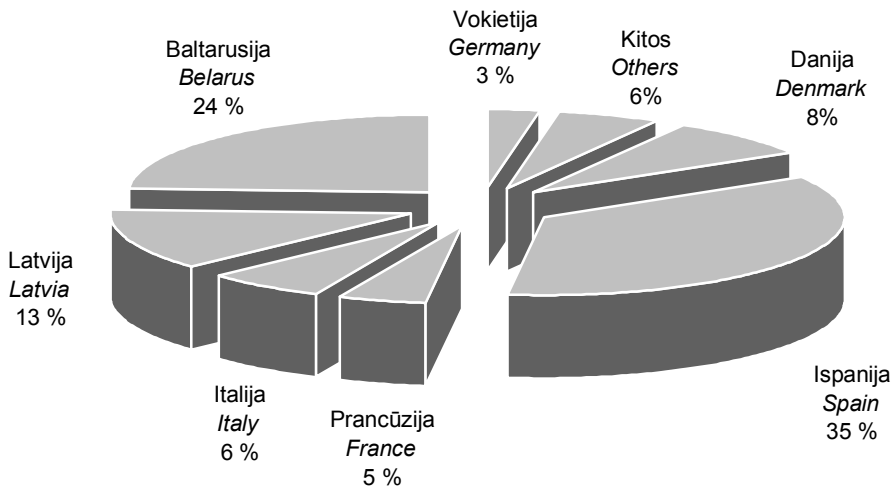
Grūdų produktai / Products	I ketvirtis, I quarter, t	II ketvirtis, II quarter, t	III ketvirtis, III quarter, t	III ketvirtis, palyginti su II ketvirčiu, III quarter compared to II quarter, %
Kvietiniai arba ruginiai ir kvietiniai miltai <i>Wheat or rye and wheat flour</i>	44681	42396	46432	110
Ruginiai miltai / <i>Rye flour</i>	10878	8652	10954	127
Kitų javų miltai / <i>Other cereal flour</i>	93	126	79	63
Mišiniai ir tešla, skirti kepiniams <i>Mixes and doughs for the preparation of bakers' wares</i>	1937	484	511	106
Kietųjų kviečių kruopos ir rupūs miltai <i>Groats and meal of durum wheat</i>	1472	2204	2370	108
Paprastųjų ir speltos kviečių kruopos ir rupūs miltai / <i>Groats and meal of wheat and spelta wheat</i>	418	681	616	90
Kitų javų kruopos / <i>Other cereal groats</i>	4540	6317	3861	61
Traiškyti, smulkinti į dribsnius, lukštenti, šlifuoti, skaldyti ar rupiai malti javų grūdai / <i>Rolled, flaked, hulled, pearled, granulated or kibbled cereal grains</i>	1907	1866	1873	100
Kiti paruošti maisto produktai, pagaminti išpučiant arba skrudinant grūdus / <i>Prepared foods obtained by the swelling or roasting of cereals</i>	991	1016	1642	162
Apvirti arba kitaip paruošti grūdai <i>Pre-cooked or otherwise prepared grains</i>	30	29	29	100
Smulkinti ryžiai / <i>Kibbled rice</i>	54	38	54	142
Javų sėlenos / <i>Cereal bran</i>	17144	13574	15501	114
Ruginė duona / <i>Rye bread</i>	16932	18494	18650	101
Kita duona / <i>Other bread</i>	20453	22221	22660	102
Pyrago ir konditerijos gaminiai <i>Pastry and flour confectionery</i>	7690	8349	7715	92
Duonos traškučiai / <i>Crisp bread</i>	473	506	481	95
Džiūvėsiai, skrebučiai ir panašūs skrudinti gaminiai / <i>Rusk, toasted bread or similar toasted products</i>	257	258	256	99
Meduoliai su imbieru ir panašūs gaminiai <i>Gingerbread and the like</i>	361	399	382	96
Saldieji sausainiai, paplotėliai, vafliai ir vafliukai <i>Sweet biscuits, waffles and wafers</i>	3348	5712	1391	24
Kepiniai be saldiklių / <i>Other bakers' wares</i>	218	234	247	105

Šaltinis: Statistikos departamentas prie LRV.

Grūdų užsienio prekyba 2005 metų sausio–lapkričio mėnesiais
Foreign trade in grains in January–November 2005

Rodikliai / Indicators	2004		2005	
	kiekis, tūkst. t <i>Quantity, thou. t</i>	vertė, mln. Lt <i>Value, mill. Lt</i>	kiekis, tūkst. t <i>Quantity, thou. t</i>	vertė, mln. Lt <i>Value, mill. Lt</i>
Eksportas / Exports				
Kviečiai ir meslinas / <i>Wheat & meslin</i>	367,6	176,8	404,9	155,3
Rugiai / <i>Rye</i>	8,2	4,1	3,0	1,0
Miežiai / <i>Barley</i>	136,3	62,1	254,1	98,3
Avižos / <i>Oat</i>	1,0	0,3	0,1	0,05
Kukurūzai / <i>Maize</i>	6,4	3,2	1,7	0,8
Ryžiai / <i>Rice</i>	1,5	2,5	2,2	2,9
Kiti grūdai / <i>Other grains</i>	1,5	1,3	0,3	0,4
Importas / Imports				
Kviečiai ir meslinas / <i>Wheat & meslin</i>	37,7	21,0	3,3	1128,9
Rugiai / <i>Rye</i>	13,4	4,9	20,0	6,8
Miežiai / <i>Barley</i>	6,1	3,0	21,2	747,5
Avižos / <i>Oat</i>	0,01	0,01	0,4	0,2
Kukurūzai / <i>Maize</i>	44,6	19,3	14,1	41,2
Ryžiai / <i>Rice</i>	11,4	14,0	10,3	43,8
Kiti grūdai / <i>Other grains</i>	10,6	5,6	3,2	10,8

Šaltinis: ŽŪM užsienio prekybos duomenų bazė (Statistikos departamento duomenys).

4 pav. Kviečių ir meslino eksportas 2005 metų sausio–lapkričio mėnesiais

Figure 4. Exports of wheat and meslin in January–November 2005

Šaltinis: ŽŪM užsienio prekybos duomenų bazė (Statistikos departamento duomenys).

Per 2005 metų sausio – lapkričio mėnesius iš kitų šalių buvo importuota 3,3 tūkst. t kviečių ir meslino (vidutine 512,3 Lt/t kaina). Palyginti su tuo pačiu 2004 metų laikotarpiu, kviečių ir meslino importas sumažėjo 91 proc. Pagrindinė Lietuvos kviečių ir meslino importo partnerė buvo Lenkija, iš jos įvežta 2,7 tūkst. t.

Aktualijos. Žemės ūkio ministerija, atsižvelgdama į smulkiųjų žemdirbių skundus dėl jiems nepriimtinos intervencinių grūdų supirkimo tvarkos, kreipėsi į Europos Komisiją, prašydama, kad Lietuvai būtų suteikta išlyga ir grūdus intervenciniam supirkimui galėtų teikti tik jų augintojai, deklaruavę pasėlių plotus. Taip siekta iš grūdų intervencijos pašalinti tarpininkus, kurie žemomis kainomis superka grūdus tiesiai iš laukų, o vėliau perparduoda juos Lietuvos žemės ūkio ir maisto produktų rinkos reguliavimo agentūrai intervencinėmis kainomis. Tačiau Europos Komisija atsakė, kad jokia diskriminacija tarp grūdų pardavėjų (augintojų, tarpinių supirkėjų ir kt.) negalima, jeigu jie intervencijos agentūroms pateikia produkciją, atitinkančią privalomus kokybės ir kiekio (ne

mažiau kaip 80 t) kriterijus. Europos Komisija taip pat pažymėjo, kad panašių problemų buvo kilę ir kitoms šalims narėms. Taigi labiausiai tinkamas šios problemos sprendimas būtų skatinti ir stiprinti smulkių ūkininkų susivienijimų kūrimąsi. Susivienijus ūkininkams, padidėtų jų galimybės gerinti gamybos ir prekybos sąlygas, plėsti sandėliavimo talpas ir mažųjų augintojų užimamą rinkos dalį javų sektoriuje. Žemės ūkio ministerija sieks intervencinių centrų racionalesnio išdėstymo, žemdirbiams palankesnių grūdų sandėlių nuomos, grūdų kokybės nustatymo sąlygų.

2006 metais Lietuvos ūkininkai galės išbandyti pasėlius deklaruoti internetu. Jie bus deklaruojami, atsidarius interneto svetainę, kurios adresas bus nurodytas atlikus sistemos testavimo darbus. Deklaracijas pildant skaitmeniniu būdu, reikės tik kompiuterio, prijungto prie interneto, ir prisijungimo slaptažodžio. Slaptažodį šios paslaugos vartotojui suteiks Žemės ūkio informacijos ir kaimo verslo centras. Sistemos bandymui pasirinkta 10 seniūnijų Telšių, Skuodo ir Utenos savivaldybėse.

RAPSAI / RAPE

Dėl didėjančios biokuro paklausos 2005 metais ES išaugo rapsų perdirbimo mastai. Lietuvoje taip pat didėja rapsų panaudojimas ne maisto reikmėms, o 2006-aisiais numatoma dar padidinti perdirbamų šiam tikslui rapsų kiekį.

Vidaus rinka. 2005 metais rapsų pasėlių plotai užėmė: vasariniai – 80,5 tūkst. ha, žieminiai – 29 tūkst. ha. Rapsų pasėliai, palyginti su 2004 metais, padidėjo 9 proc. Deklaruotame plote gautas 239 tūkst. t derlius. Lietuvoje rapsų

derlius sudarė 1,6 proc. nuo viso ES-25 rapsų derliaus. 2005 metų sausio – lapkričio mėnesiais Lietuvoje supirkta 200,8 tūkst. t rapsų (1 lentelė) (iš jų 37,2 tūkst. t biokuro gamybai) – 19 proc. daugiau negu tuo pačiu 2004 metų laikotarpiu.

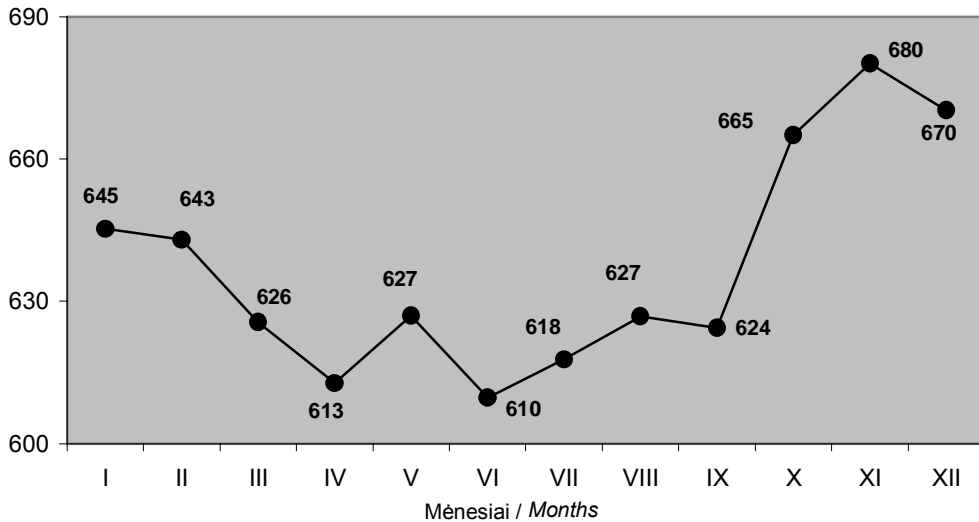
Vidutinės rapsų supirkimo kainos 2005 metais buvo 5 proc. mažesnės nei 2004-aisiais, o 2005 metų gruodį, palyginti su metų pradžia, jos padidėjo 4 proc. ir siekė 670 Lt/t (1 pav.).

Rapsų supirkimas 2004 ir 2005 metais
Purchase of rapeseed in 2004 and 2005

Rodikliai / Indicators	2004	2005*
Supirktas kiekis, tūkst. t / <i>Quantity purchased, thou t</i>	172,6	200,8
Supirkimo kaina, Lt/t / <i>Purchase price, Lt/t</i>	661,0	629,7

* Sausio – lapkričio mėn. / *January–November.*

Šaltiniai: Žemės ūkio produkcijos supirkimas 2004 m. sausio 1 d. – V.: Statistikos departamentas prie LRV, 2005; ŽŪMPRIS.

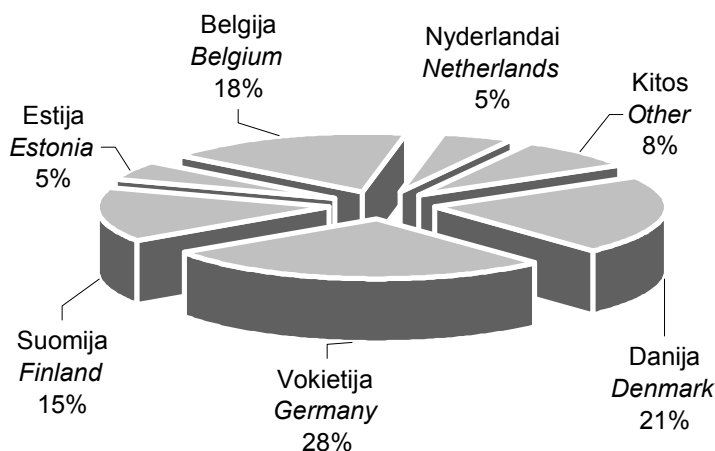
1 pav. Vidutinės rapsų supirkimo kainos Lietuvoje 2005 metais, Lt/t
Figure 1. Average purchase prices of rapeseed in Lithuania in 2005, Lt/t

Šaltinis: Žemės ūkio informacijos ir kaimo verslo centro duomenys.

2005 metų gruodžio mėnesį, palyginti su metų pradžia, kai kuriose Europos valstybėse rapsų supirkimo kainos buvo: Lenkijoje – 755 Lt/t (sumažėjo 2 proc.), Vokietijoje – 702 Lt/t (padidėjo 9 proc.), Estijoje – 717 Lt/t (padidėjo 6 proc.) ir Slovakijoje 592 Lt/t (sumažėjo 17 proc.).

Užsienio prekyba. Lietuvoje nėra išvystytos rapsų perdirbimo pramonės, todėl didelė rapsų derliaus dalis eksportuojama. 2005 metų sausio – spalio mėnesiais iš Lietuvos ekspor-

tuota 173,4 tūkst. t rapsų sėklų, daugiausia – į Vokietiją, Daniją, Belgiją ir Suomiją (2 pav.), o tuo pačiu 2004 metų laikotarpiu – 78,6 tūkst. t, daugiausia – į Estiją, Daniją ir Vokietiją. Eksporto plėtrą skatino naujos rinkos Belgijoje ir Suomijoje. 2005 metų sausio – spalio mėnesiais vidutinė eksportuotų rapsų kaina buvo 708 Lt/t, palyginti su tuo pačiu 2004 metų laikotarpiu, sumažėjo 14 proc. Kainų sumažėjimą lėmė rapsų perteklius ES rinkoje.

2 pav. Rapsų eksportas 2005 metais*
Figure 2. Export of rapeseed in 2005*

* Sausio – spalio mėn. / January–October.

Šaltinis: ŽŪM užsienio prekybos duomenų bazė (Statistikos departamento duomenys).

2 lentelė / Table 2

Rapsų eksportas ir vidutinė kaina 2003–2005 metais
Exports and average prices of rapeseed in 2003–2005

Metai / Year	Kiekis, tūkst. t Quantity, thou. t	Kaina, Lt/t Price, Lt/t	Vertė, mln. Lt Value, mill. Lt
2003	103,8	863	89,6
2004	101,8	804	81,8
2005*	173,4	708	122,7

* Sausio – spalio mėn. / January–October.

Šaltinis: ŽŪM užsienio prekybos duomenų bazė (Statistikos departamento duomenys).

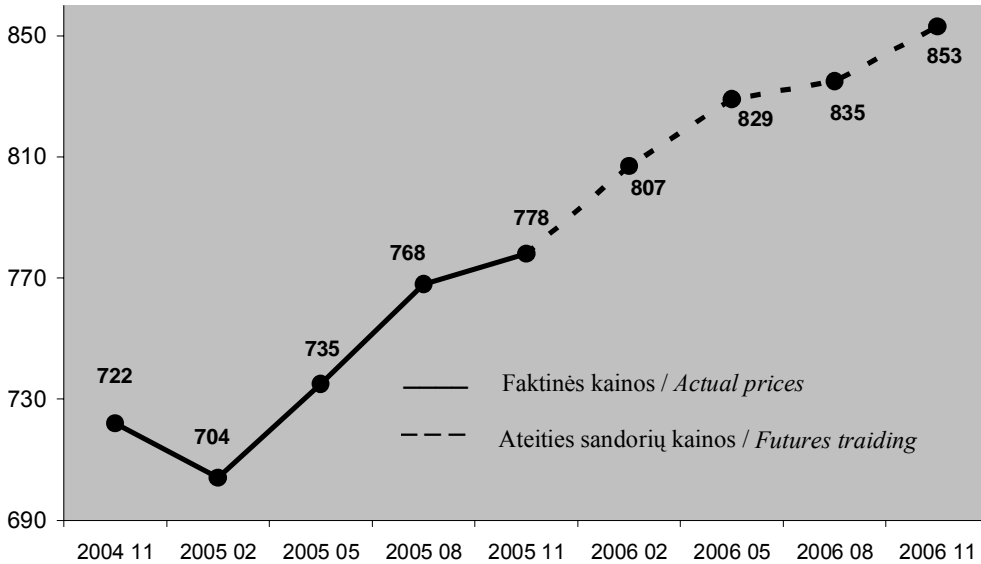
2005 metų sausio – spalio mėnesiais į Lietuvą buvo importuota 533 t rapsų, skirtų sėklai. Daugiausia importuota iš Vokietijos (59 proc.). Vidutinė importuotų rapsų kaina 2005 metais buvo 16670 Lt/t – 11 proc. didesnė nei 2004-aisiais.

Perdirbimas. 2005 metų sausio – lapkričio mėnesiais Lietuvoje buvo perdirbta apie 40 tūkst. t rapsų. Biokuro gamybai buvo supirktas 37,2 tūkst. t. Didžiausia rapsų perdirbimo įmo-

nė „Rapsoila“ iki 2006 metų vidurio žada padidinti rapsų perdirbimo į biokurą pajėgumus tris kartus. Trūkstamą aliejaus kiekį įmonė planuoja pirkti iš ūkininkų ir bendrovių. Biokurą gaminti planuoja keli nauji stambūs rinkos dalyviai, kurie įsigys modernios įrangos. 2006 metais planuojama supirkti visą Lietuvoje užaugintų rapsų derlių. Europoje biodyzelino gamybai sunaudojama apie 20 proc. visų rapsų.

Prognozės. Vokietijos analitikų agentūros „Oil World“ duomenimis, 2006 metais ES rapsų pasėlių plotus planuojama padidinti 4–5 proc., o dėl išaugusios biokuro paklausos rapsų perdirbimas gali padidėti 25 proc. *Euronext* ateities sandorių biržos duomenimis, 2005 metų

lapkritį pasaulinės rapsų kainos buvo 778 Lt/t ir, palyginti su 2004-aisiais, padidėjo 10 proc. 2006 metų gegužės mėnesiui sudarytiems sandoriams vienos tonos rapsų vidutinė kaina – 829 Lt, o rugpjūčio mėnesiui – 835 Lt (3 pav.).

3 pav. Pasaulinės rapsų kainos ateities sandorių biržoje, Lt*/t
Figure 3. World rapeseed futures trading prices, Lt*/t

* Kainos (Lt) pateiktos pagal atitinkamos datos Lietuvos banko valiutų kursą / Prices (in Litas) according to the Lithuanian Bank exchange rate of the corresponding date.

Šaltinis: *Euronext* biržos duomenys.

Nauji teisės aktai. Remiantis Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministro 2005 m. spalio 19 d. įsakymu Nr. 3D-491, nustatyti paramos dydžiai žemės ūkio veiklos subjektams, patyrusiems nuostolių dėl hidrometeorologinių

reiškinių laikotarpiu nuo 2005 m. liepos 30 d. iki rugpjūčio 15 d., nukentėjusiose teritorijose susidariusiems nuostoliams iš dalies atlyginti. Priklausomai nuo nelaimės zonos numatoma išmokėti 50 proc. patirtų nuostolių sumos.

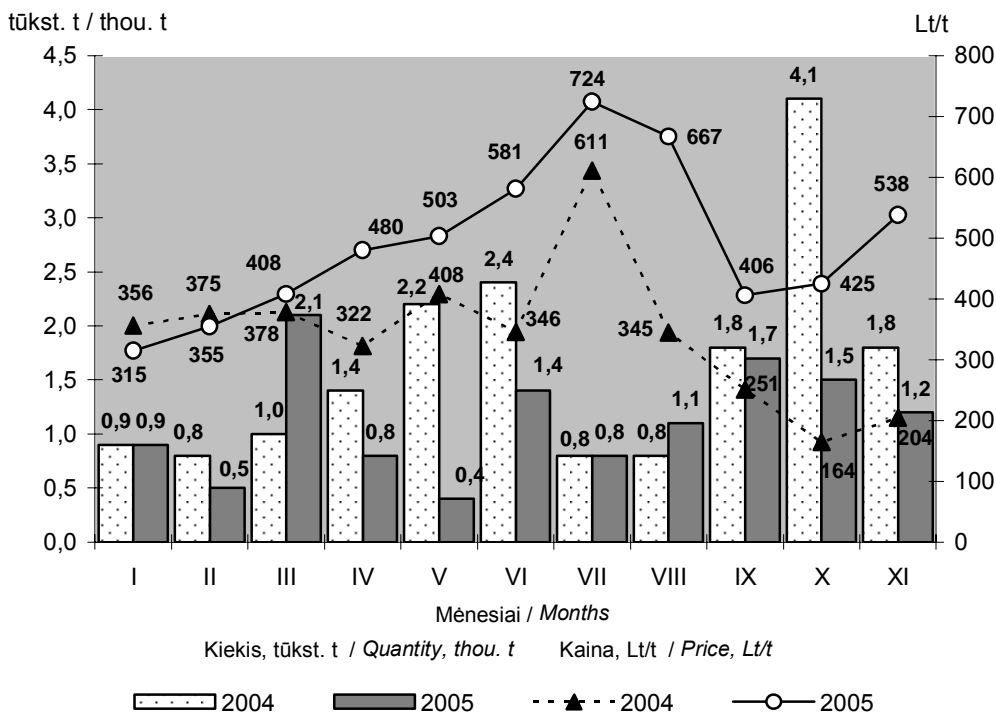
BULVĖS / POTATOES

Bulvių plotas Lietuvoje 2005 metais, palyginti su 2004-aisiais, sumažėjo beveik 9 proc. ir siekė 72,4 tūkst. ha. Prekiniai bulvininkystės ūkiai užima tik 15 proc. šio ploto. Smulkūs augintojai, išauginantys ir teikiantys prekybininkams mažus produkcijos kiekius, praranda savo pozicijas rinkoje ir yra priversti nutraukti bulvių auginimą. Jie retai atnaujina sėklą, nesuvokdami, kad naujesnės sėklos bulves labiau apsimoka auginti nei kelintą kartą atsėliuotas, ligotas ir negyvybingas. Prekybininkai ir perdirbimo įmonės superka tik apie 2 proc. bulvių.

2005 metais daugelyje ES šalių gautas mažesnis bulvių derlius. ES-15 šalyse bulvių der-

lius sumažėjo apie 9 proc., iki 43,5 mln. t. Lietuvoje 2005 metais žemdirbiai prikasė 986,2 tūkst. t. Palyginti su 2004-aisiais, tai 3,4 proc. mažiau. Tačiau apklausos rodo, kad iki naujojo derliaus bulvių užteks.

Vidaus rinka. Statistikos departamento duomenimis, 2005 metų sausio–lapkričio mėnesiais Lietuvoje buvo supirkta 11,1 tūkst. t bulvių – 33 proc. mažiau negu tuo pačiu 2004-ųjų laikotarpiu (1 pav.). Palyginus 2004-ųjų ir 2005 metų rugsėjo–lapkričio vidutines bulvių kainas, matyti, kad 2005 metais jos buvo apie 2 kartus didesnės.

1 pav. Supirktų bulvių kiekis ir kaina 2004 ir 2005 metų sausio–lapkričio mėnesiais
Figure 1. Quantities and prices of potatoes purchased in January–November 2004 & 2005

Šaltinis: Žemės ūkio produkcijos supirkimas. – V.: Statistikos departamentas prie LRV, 2005.

Lietuvoje vidutinės bulvių supirkimo kainos buvo vienos didžiausių ES šalyse. Lapkričio mėnesį žemiausia bulvių supirkimo kaina dėl ypač gero derliaus buvo Austrijoje, Čekijoje ir Lenkijoje – 207-259 Lt/t. Lenkijoje vidutinė bulvių supirkimo kaina – 221 Lt/t, o perkamų pagal sutartis bulvių traškučiams gaminti – 311–397 Lt/t. Vokietijoje II klasės bulvių kaina buvo 311 Lt/t. Net ir Didžiojoje Britanijoje, kur bulvių kainos tradiciškai aukštos, jos siekė tik 435 Lt/t. Danijoje didžioji dalis bulvių parduodama pagal iš anksto sudarytas sutartis. Jų vidutinė supirkimo kaina buvo apie 373 Lt/t. Lapkritį Rusijoje bulvių supirkimo kaina siekė apie 620 Lt/t.

2005 metų sausio–lapkričio mėnesiais bulvės Vokietijos prekiniuose ūkiuose buvo vienos pigiausių (1 lentelė) – apie 3,3 karto pigesnės nei Lietuvoje. Pigesnės nei Lietuvoje bulvės buvo ir Lenkijoje (32 proc.), Čekijoje

(43 proc.), Slovakijoje (30 proc.), Latvijoje (6 proc.). Aukštesnėmis kainomis nei Lietuvoje bulvės buvo parduodamos tik Estijoje ir Rusijoje, atitinkamai 26 ir 21 proc. brangiau.

2005 metų lapkričio pirmąją dekadą Vakarų Europoje laikėsi šilti orai, todėl dar buvo galima nusipirkti bulvių tiesiai iš lauko. Tokių bulvių kaina buvo šiek tiek mažesnė. Mažiausios bulvių kainos Austrijoje, Nyderlanduose, Belgijoje ir Vokietijoje. Augintojų kainos svyruoja apie 293-345 Lt/t. Aukštesnės bulvių kainos Ispanijoje, Prancūzijoje, Italijoje, Danijoje, Jungtinėje Karalystėje, Lietuvoje, Čekijoje – apie 466-520 Lt/t. ES ir visame pasaulyje nuolatatos brangstant darbo jėgai, augant energetinių išteklių, trąšų, augalų apsaugos priemonių ir sėklų kainoms, bulvių supirkimo kainos mažėja. Tuo tarpu NVS šalyse bulvių kainos aukštesnės negu daugelyje ES valstybių.

1 lentelė / Table 1

Vidutinės bulvių pardavimo kainos Lietuvos ir kai kurių užsienio šalių prekiniuose ūkiuose 2005 metų sausio–lapkričio mėnesiais, Lt/kg

Average sale-prices of potatoes in commercial farms in Lithuania and selected foreign countries in January–November 2005, Lt/kg

Mėnuo Month	Lietuva Lithuania	Latvija Latvia	Estija Estonia	Lenkija Poland	Rusija* Russia	Vokietija Germany	Čekija Czech Republic	Slovakija Slovakia
I	0,40	0,40	0,63	0,22	0,46	0,14	0,28	0,29
II	0,39	0,35	0,66	0,22	0,50	0,14	0,27	0,29
III	0,41	0,34	0,66	0,26	0,51	0,16	0,25	0,30
IV	0,43	0,37	0,67	0,28	0,57	0,16	0,24	0,31
V	0,45	0,41	0,67	0,29	0,65	0,16	0,23	0,32
VI	0,56	0,74	0,65	0,64	0,75	-	0,43	0,48
VII	0,80	0,74	0,79	0,39	0,84	-	0,33	0,47
VIII	0,63	0,56	0,78	0,38	0,70	0,26	0,30	0,40
IX	0,52	0,47	0,50	0,38	0,61	0,28	0,28	0,35
X	0,52	0,44	0,45	0,40	0,58	0,27	0,28	0,35
XI	0,55	0,41	0,45	0,40	0,62	0,31	0,28	0,36

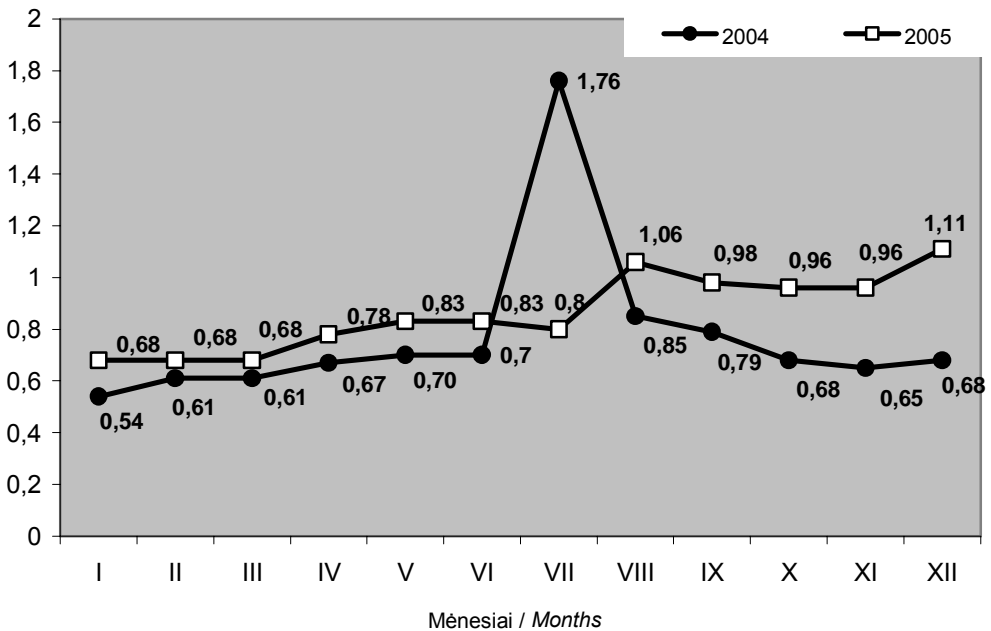
* Leningrado sritis / Leningrad Region.

Šaltinis: ŽŪMPRIŠ.

Vyraujantys šilti orai Europoje turi neigiamos įtakos sandėliuojamų bulvių kokybei. Blogai besilaikančias bulves teko parduoti lapkričio mėnesį, todėl laikinai buvo padidėjusi jų pasiūla. Lyginant su 2004 metais, 3,5 mln. t, arba 9,2 proc., sumažėjo maistinių ir sėklinių bulvių derlius Vokietijoje, Nyderlanduose, Prancūzijoje, Jungtinėje Karalystėje ir Belgijoje, tačiau tikimasi, kad vidutinė bulvių kaina, siekianti 380 Lt/t, išsilaikys.

ŽŪMPRIS duomenimis, lapkričio mėnesį, atsižvelgiant į gumbų dydį, nefasuočių, geros kokybės bulvių kaina prekiniuose ūkiuose ir augintojų kooperatyvuose svyravo nuo 550 iki 640 Lt/t, o fasuočių – nuo 750 iki 850 Lt/t, plautų bulvių kaina siekė 1100 Lt/t.

Bulvių vidutinė kaina Lietuvos mažmeninės prekybos centruose 2005 metais buvo didesnė nei 2004 metų atitinkamais mėnesiais, išskyrus liepą, kai ji buvo mažesnė net 55 proc. (2 pav.).

2 pav. Vidutinės bulvių kainos* Lietuvos mažmeninės prekybos centruose 2004 ir 2005 metais, Lt/kg
 Figure 2. Average retail prices* of potatoes in Lithuanian supermarkets 2004 & 2005, Lt/kg

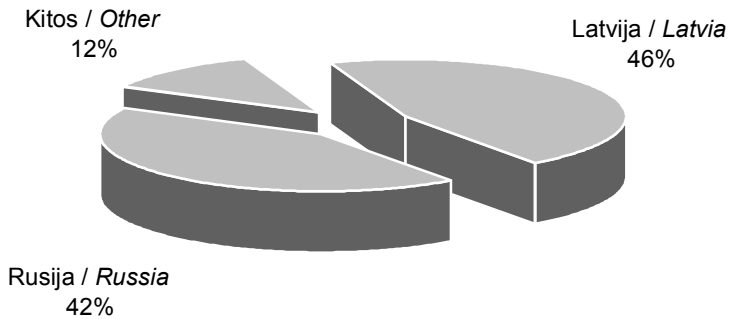
* Mėnesio pradžioje / At the beginning of the month.
 Šaltinis: ŽŪMPRIS.

Užsienio prekyba. Lietuvos žemdirbiai jau gali eksportuoti savo išaugintas bulves į ES valstybes, nes 2006 m. sausio 1 d. baigėsi mūsų šaliai skirtas Europos Tarybos direktyvos dėl bulvių žiedinio puvinio kontrolės įgyvendinimo pereinamasis laikotarpis.

Statistikos departamento duomenimis, 2005 metų sausio-lapkričio mėnesiais Lietuva iš viso eksportavo 909,6 t bulvių, t. y. 1,8 karto mažiau nei tuo pačiu 2004 metų laikotarpiu. Bulvių eksporto apimtys nuo supirkto kiekio sudarė 8 proc., o nuo prikasto – 0,1 proc.

Bendroji bulvių eksporto vertė 2005 metų sausio-lapkričio mėnesiais sudarė 543,2 tūkst. Lt, vidutinė eksportuotų bulvių tonos kaina – 597 Lt, t. y. 29 proc. didesnė nei 2004-aisiais.

Daugiausia bulvių (386,3 t) eksportuota į Rusiją – už 196,2 tūkst. Lt, Latviją (415,4 t) – už 224,2 tūkst. Lt (3 pav.).

3 pav. Bulvių eksportas 2005 metų sausio-lapkričio mėnesiais

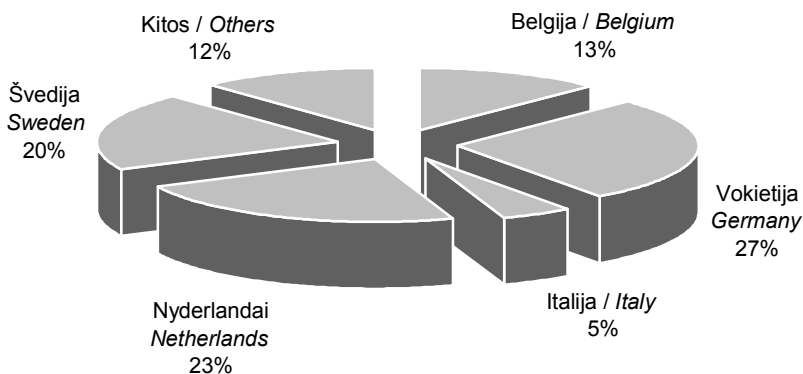
Figure 3. Exports of potatoes in January–November 2005

Šaltinis: ŽŪM užsienio prekybos duomenų bazė (Statistikos departamento duomenys).

2005 metų sausio-lapkričio mėnesiais bulvių importuota 18 kartų daugiau negu eksportuota. Į Lietuvą įvežta 16,5 tūkst. t bulvių, t. y. apie 5,7 karto daugiau nei tuo pačiu 2004 metų laikotarpiu. Importuotų bulvių vertė – 9,6 mln. Lt. Vidutinė importuotų bulvių kaina sausio-lapkričio mėnesiais buvo 579,8 Lt/t, t. y. 1,7 karto mažesnė negu tuo pačiu 2004 metų

laikotarpiu. Didžiausias bulvių importas buvo gegužės ir birželio mėnesiais (kaina – 0,57 Lt/kg).

Daugiausia bulvių importuota iš Vokietijos – 4,5 tūkst. t (už 2,8 mln. Lt), Nyderlandų – 3,8 tūkst. t (už 2 mln. Lt) ir Švedijos – 3,3 tūkst. t (už 1,9 mln. Lt) (4 pav.).

4 pav. Bulvių importas 2005 metų sausio-lapkričio mėnesiais

Figure 4. Imports of potatoes in January–November 2005

Šaltinis: ŽŪM užsienio prekybos duomenų bazė (Statistikos departamento duomenys).

Pigiausiai bulvės importuotos iš Čekijos – 0,37 Lt/kg, Belgijos – 0,41 Lt/kg, Danijos – 0,51 Lt/kg, Nyderlandų – 0,52 Lt/kg. 2005/2006 derliaus metais labiau paklausios smulkios frakcijos (40 mm) bulvės, kurias Nyderlandai eksportuoja po 311-345 Lt/t.

Bulvių gaminiai. 2005 metų sausio-rugsėjo mėnesiais pagaminta 4,5 tūkst. t paruoštų ar konservuotų bulvių (įskaitant ir traškučius). 2005 metų III-įjį ketvirtį paruošta ir pagaminta beveik tiek pat, kiek per I-ąjį ir II-ąjį ketvirčius kartu (2 lentelė).

2 lentelė / Table 2

**Paruoštų ir konservuotų bulvių (įskaitant traškučius) gamyba ir pardavimai
2005 metų sausio-rugsėjo mėnesiais**

Production and sales of potatoes prepared or preserved (chips incl.) in January–September 2005

Rodikliai / Indicators	I ketv. I quarter	II ketv. II quarter	III ketv. III quarter	Iš viso Total
Pagaminta, t / Production, t	776,9	1527,0	2234,3	4538,2
Parduota, t / Sales, t	773,5	1618,2	2236,2	4627,9
iš jų vidaus rinkoje / of which in domestic market	468,3	599,2	583,9	1651,4
Vidutinė kaina, tūkst. Lt/t / Average price, thou. Lt/t	12,3	10,6	10,0	10,6
Vidutinė kaina vidaus rinkoje, tūkst. Lt/t Average price in domestic market, thou. Lt/t	13,5	12,9	13,5	13,3

Šaltinis: Statistikos departamento prie LRV duomenys.

2005 metų sausio-rugsėjo mėnesiais parduota 4,6 tūkst. t paruoštų ir konservuotų bulvių (už 49,0 mln. Lt), iš šio kiekio Lietuvoje – 45 proc. (už beveik 22 mln. Lt). Paruoštų ir konservuotų bulvių per III-įjį ketvirtį parduota beveik tiek pat, kiek per I-ąjį ir II-ąjį ketvirčius kartu.

Šiaurės-Vakarų Europos bulvių augintojų asociacija informuoja, kad 2005/2006 prekybos metais vartotojai brangiau mokės už šaldytas bulves gruzdinimui, nes pritrūks didelės frakcijos bulvių žaliavos. Tokia situacija susidarė dėl nepalankių oro sąlygų – Nyderlanduose, Prancūzijoje, Belgijoje, Vokietijoje ir Jungtinėje Karalystėje perdirbimui skirtų bulvių derlius yra 10-15 proc. mažesnis už daugiamečių vidurkį, o gumbai smulkesni.

Nustatyta maža bulvių krakmolo gamybos kvota Lietuvai neleidžia plėsti bulvių, auginamų krakmolui, pasėlių, iš kurių ūkininkai galėtų gauti daugiau pajamų. Bulvių krakmolo 2005 metų sausio-rugsėjo mėnesiais pagaminta 28 t, parduota 622,3 t (už 986 tūkst. Lt) (3 lentelė). Vidaus rinkoje parduota 99,7 proc. Per 2005 metų III-įjį ketvirtį bulvių krakmolo parduota 54 proc. mažiau negu per II-ąjį.

Nauji teisės aktai. Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministras 2006 m. sausio 11 d. įsakymu Nr. 3D-10 nustatė, kad bulvių augintojai, kurie augina 5 ir daugiau hektarų maistinių bulvių, privalo būti registruojami Fitosanitariniame registre.

Bulvių krakmolo gamyba ir pardavimai 2005 metų sausio–rugsėjo mėnesiais
Production and sales of potatoes starch in January–September 2005

Rodikliai / Indicators	I ketvirtis I quarter	II ketvirtis II quarter	III ketvirtis III quarter	Iš viso Total
Pagaminta, t / <i>Production, t</i>	0	0	28,0	28,0
Parduota, t / <i>Sales, t</i>	289,3	229,4	103,6	622,3
iš jų vidaus rinkoje / <i>of which in domestic market</i>	287,8	228,9	103,6	620,3
Vidutinė kaina, Lt / t / <i>Average price, Lt / t</i>	1500	1643	1689	1584

Šaltinis: Statistikos departamento prie LRV duomenys.

Maistinių bulvių augintojai ne vėliau kaip 2 mėnesiai prieš maistinių bulvių sodinimą turi raštu informuoti Valstybinę augalų apsaugos tarnybą apie ketinimus sodinti nesertifikuotas sėklines bulves. Lietuvoje išaugintos maistinės bulvės turi būti gabenamos ir realizuojamos su etikete ant pakuotės, kurioje nurodomas maisti-

nių bulvių augintojo ar pakuotojo registravimo Fitosanitariniame registre pažymėjimo numeris ir maistinių bulvių siuntos numeris. Maistinių bulvių augintojai, norintys išvežti jas į kitas ES šalis nares, privalo ne vėliau kaip 5 darbo dienas prieš išvežimą raštu kreiptis į tarnybą dėl krovinio fitosanitarinio patikrinimo.

DARŽOVĖS / VEGETABLES

2005 metais Lietuvoje daržovių pasėlių plotai sudarė 19,8 tūkst. ha. Palyginti su 2004-aisiais, jie sumažėjo apie 2,9 proc., labiausiai – salierų, porų, svogūnų ir žiedinių kopūstų. Padidėjo Kininių kopūstų (ilgesniam laikymui skirtų veislių), krapų, baltažūzių kopūstų bei salotų ir prieskoninių daržovių pasėlių plotai. ES vis paklausesnės yra šviežios prieskoninės daržovės. Tarptautinėje rinkoje populiariausios yra petražolės ir laiškiniai česnakai.

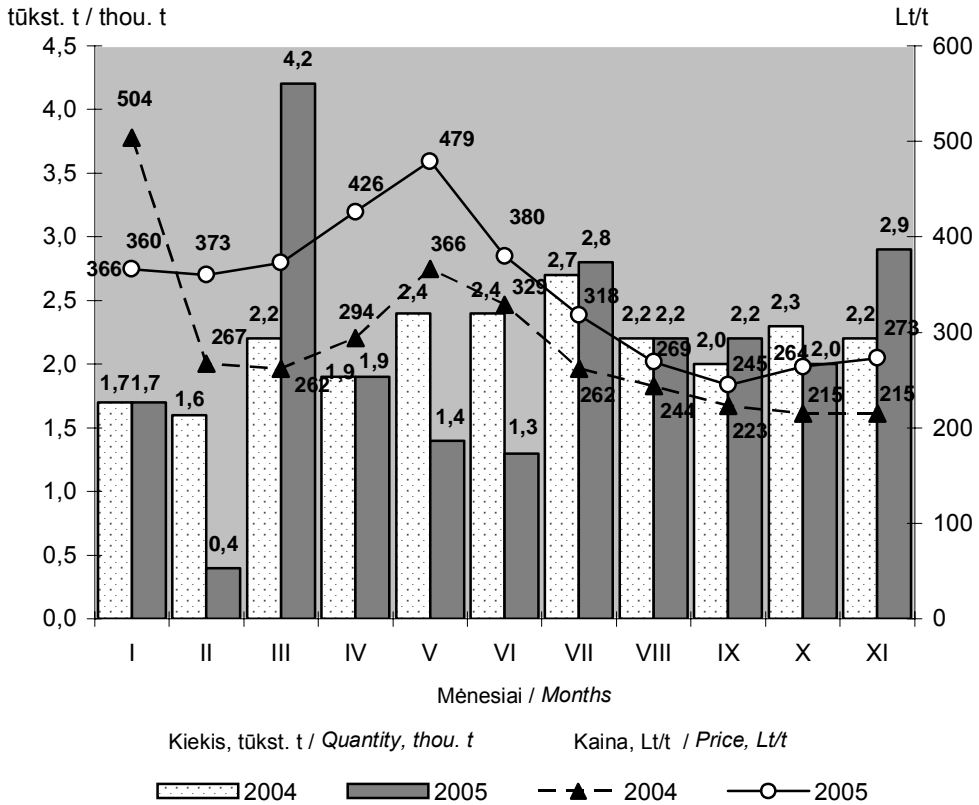
Vidaus rinka. Statistikos departamento duomenimis, 2005 metų sausio–lapkričio mėnesiais Lietuvoje supirka 23 tūkst. t daržovių – 3 proc. mažiau negu tuo pačiu 2004 metų laikotarpiu (1 pav.). Daržovių supirkimų apimtys 2005 metų atskirais mėnesiais buvo skirtingos.

Burokėliai Lietuvoje 2005 metų sausio–lapkričio mėnesiais buvo vieni pigiausių – apie 1,5 karto pigesni negu Estijoje, 15 proc. pigesni nei Latvijoje, net 2,6 karto negu Vokietijoje (1 lentelė).

Lietuvos prekiniai ūkiai kopūstus pardavinėjo didesne kaina negu Slovakijos, Lenkijos ir Latvijos prekiniai ūkiai (atitinkamai 47, 36 ir 23 proc.), tačiau Estijoje ir Rusijoje šios daržovės buvo brangesnės (atitinkamai 15 ir 17 proc.). Lapkričio pabaigoje Lietuvoje, atsižvelgiant į tiekiamą kiekį ir kokybę, kopūstų kaina svyravo nuo 400 iki 500 Lt/t, burokėlių – nuo 390 iki 480 Lt/t. Kininių kopūstų ir svogūnų kainos sumažėjo lapkričio mėnesį atitinkamai iki 800-1000 ir 500-600 Lt/t. Tai lėmė pa-

didėjęs šių daržovių importas iš Lenkijos. Prastesnės kokybės kininiai kopūstai iš Lenkijos įvežami po 700-750 Lt/t, svogūnai – po 500–550 Lt/t. Lietuvoje užaugintų kininių ko-

pūstų, jeigu pavyks juos išlaikyti, turėtų užtekti iki balandžio, nes augintojai maždaug trečdaliu padidino šių daržovių pasėlių plotus.

1 pav. Supirktų daržovių kiekis ir kaina 2004 ir 2005 metų sausio–lapkričio mėnesiais
 Figure 1. Quantities and prices of vegetables purchased in January–November 2004 & 2005

Šaltinis: Žemės ūkio produkcijos supirkimas. – V.: Statistikos departamentas prie LRV, 2005.

Morkos Lietuvoje 2005 metų sausio–lapkričio mėnesiais buvo vienos pigiausių – apie 2,1 karto pigesnės negu Estijoje, 1,7 karto negu Rusijoje, 1,6 karto negu Vokietijoje ir Latvijoje, 23 proc. negu Lenkijoje. Morkų kaina Lietuvoje išliko stabili nuo spalio vidurio. Atsižvelgiant į kokybę, neplautų morkų kaina prekiniuose ūkiuose svyravo nuo 500 iki 600 Lt/t, o plautų – nuo 650 iki 700 Lt/t.

Svogūnai Lietuvos prekiniuose ūkiuose pigesni negu Latvijoje, Estijoje ir Rusijoje atitinkamai 29, 44 ir 67 proc., tačiau Vokietijoje, Lenkijoje ir Čekijoje svogūnai dar pigesni negu Lietuvoje (atitinkamai 31, 11 ir 13 proc.). Lietuviškų svogūnų turėtų pakakti tik iki kovo mėnesio, nes jų plotai ir derlingumas sumažėjo beveik trečdaliu. 2005 metais, palyginti su 2004-aisiais, padidėjo didelių svogūnų paklausa.

**Vidutinės daržovių pardavimo kainos Lietuvos ir kai kurių užsienio šalių
prekiniuose ūkiuose 2005 metų sausio–lapkričio mėnesiais, Lt/kg**
*Average sale-prices of vegetables in commercial farms in Lithuania and
selected foreign countries in January–November 2005, Lt/kg*

Mėnuo Month	Lietuva Lithuania	Latvija Latvia	Estija Estonia	Lenkija Poland	Rusija* Russia	Vokietija Germany	Čekija Czech Republic	Slovakija Slovakia
Burokėliai / Beetroot								
I	0,30	0,35	0,70	0,30	0,54	1,02	-	0,35
II	0,30	0,32	0,70	0,31	0,59	1,08	-	0,45
III	0,32	0,43	0,70	0,33	0,54	1,06	-	0,39
IV	0,37	0,51	0,76	0,37	0,67	1,03	-	-
V	0,49	0,61	0,76	0,49	0,82	1,00	-	-
VI	0,60	0,75	0,77	0,97	0,90	1,30	-	-
VII	0,74	0,72	0,94	0,62	1,28	1,86	-	0,53
VIII	0,55	0,63	0,70	0,45	0,87	1,30	-	0,65
IX	0,43	0,55	0,50	0,42	0,85	1,14	-	0,57
X	0,41	0,38	0,47	0,41	0,82	1,07	-	0,48
XI	0,43	0,36	0,50	0,37	0,74	1,05	-	0,55
Kopūstai / Cabbage								
I	0,32	0,30	0,50	0,17	0,44	0,33	0,18	0,28
II	0,35	0,33	0,49	0,17	0,46	0,36	0,19	0,26
III	0,49	0,32	0,61	0,25	0,47	0,42	0,35	0,29
IV	0,64	0,47	0,78	0,31	0,66	0,64	0,55	0,33
V	0,79	0,63	0,86	0,48	0,77	0,73	-	-
VI	1,06	0,99	1,22	0,90	0,97	1,36	0,95	-
VII	0,63	0,63	0,84	0,63	1,04	1,07	0,98	0,60
VIII	0,72	0,48	0,85	0,63	0,88	0,94	0,61	0,83
IX	0,51	0,37	0,52	0,47	0,69	0,64	0,47	0,72
X	0,41	0,37	0,40	0,34	0,66	0,51	0,48	0,48
XI	0,44	0,32	0,37	0,34	0,63	0,50	0,52	0,54

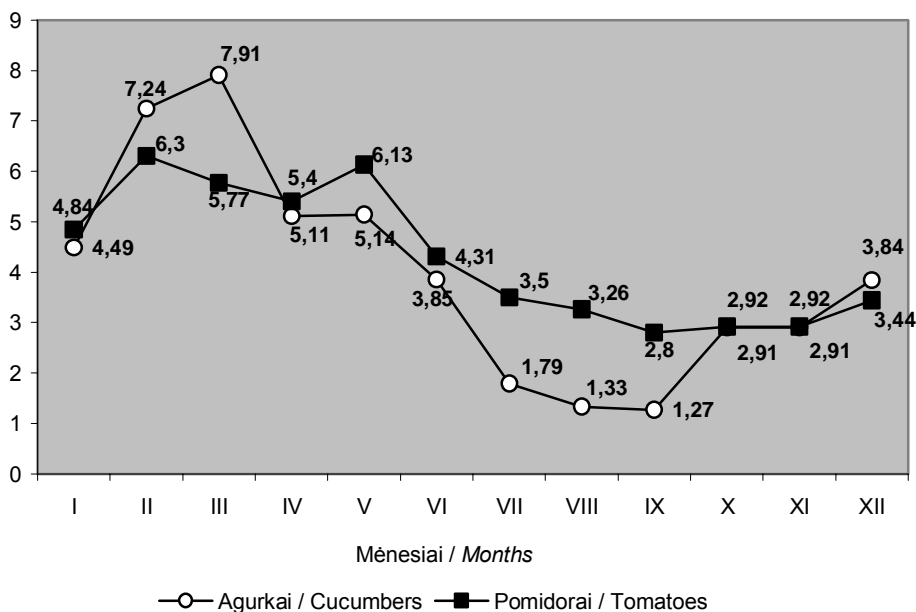
Mėnuo Month	Lietuva Lithuania	Latvija Latvia	Estija Estonia	Lenkija Poland	Rusija* Russia	Vokietija Germany	Čekija Czech Republic	Slovakija Slovakia
Morkos / Carrots								
I	0,42	0,45	0,84	0,36	0,60	0,51	0,40	0,30
II	0,40	0,45	0,85	0,37	0,61	0,60	0,44	0,30
III	0,45	0,50	0,88	0,34	0,61	0,72	0,65	0,31
VI	0,62	0,54	0,98	0,40	0,75	0,97	0,57	0,50
V	0,80	0,62	1,24	0,70	0,87	0,94	-	-
VI	-	1,73	1,96	1,42	1,06	1,41	1,28	-
VII	-	1,94	1,93	1,21	1,30	1,08	0,92	0,97
VIII	1,03	1,05	1,17	0,66	1,05	0,74	0,71	0,66
IX	0,70	0,59	0,67	0,55	0,95	0,65	0,61	0,61
X	0,61	0,61	0,58	0,47	0,88	0,60	0,67	0,54
XI	0,60	0,56	0,54	0,42	0,84	0,58	0,59	0,59
Svogūnai / Onions								
I	0,32	0,45	0,81	0,24	0,68	0,13	0,20	0,26
II	0,32	0,47	0,70	0,22	0,72	0,11	0,11	0,23
III	0,32	0,46	0,66	0,19	0,69	0,11	0,19	0,20
IV	0,30	0,57	0,66	0,19	0,76	0,10	0,21	0,25
V	0,28	0,66	0,66	0,26	0,86	-	0,43	-
VI	0,30	0,89	0,66	0,97	1,05	-	0,79	0,72
VII	1,00	0,97	0,66	0,78	1,10	1,10	0,61	0,69
VIII	0,74	0,78	-	0,61	0,79	0,61	0,56	0,66
IX	0,66	0,55	1,32	0,53	0,77	0,62	0,53	0,59
X	0,57	0,56	0,99	0,44	0,87	0,50	0,57	0,55
XI	0,55	0,61	0,71	0,37	0,84	0,47	0,50	0,59

* Leningrado sritis / Leningrad Region.

Šaltinis: ŽŪMPRIS.

Daugumos daržovių vidutinės kainos mažmeninės prekybos centruose 2005 metais buvo didesnės nei 2004-aisiais. 2005 metais labiausiai pabrango kopūstai, burokėliai – daugiau

kaip 50 proc. Svogūnų mažmeninė kaina 2005 metais buvo apie 30 proc. mažesnė negu 2004-aisiais.

2 pav. Vidutinės agurkų ir pomidorų kainos* Lietuvos mažmeninės prekybos centruose 2005 metais, Lt/kg

Figure 2. Average retail prices* of cucumbers and tomatoes in Lithuanian supermarkets in 2005, Lt/kg

* Mėnesio pradžioje / At the beginning of the month.

Šaltinis: Žemės ūkio rūmų duomenys.

Pomidorai 2005 metais mažmeninės prekybos centruose pigiausiai buvo parduodami rug-sėjo-lapkričio mėnesiais, o gruodį, palyginti su lapkričiu, kaina padidėjo 18 proc. (2 pav.). Agurkai pigiausi buvo liepos-rugsėjo mėnesiais, vėliau kaina didėjo. Gruodžio mėnesį agurkų kaina buvo 32 proc. didesnė negu lapkritį.

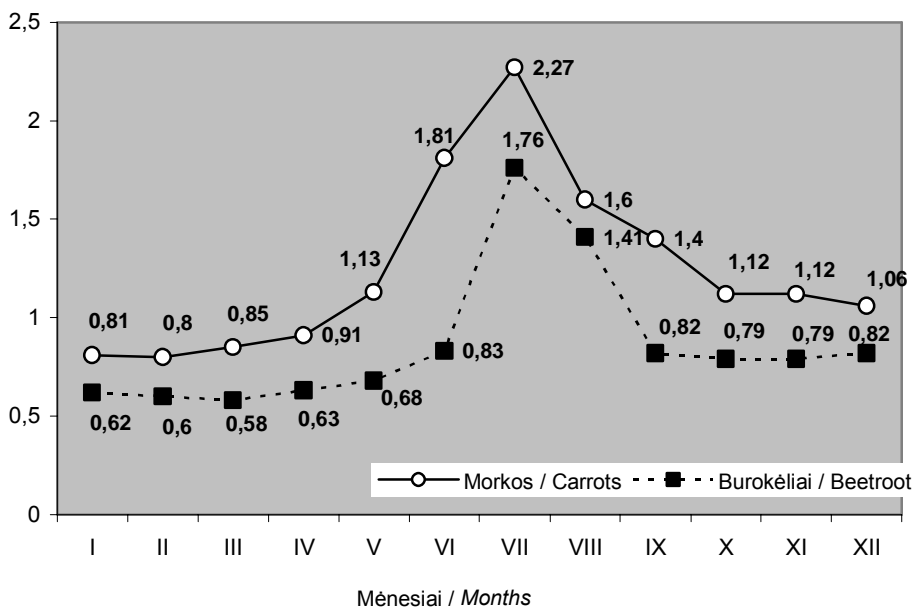
Morkos ir burokėliai mažmeninės prekybos centruose brangiausiai buvo parduodami liepos mėnesį, vėliau kainos mažėjo, tik gruodį burokėliai buvo parduodami 4 proc. brangiau negu lapkritį (3 pav.).

Svogūnai mažmeninės prekybos centruose brangiausiai buvo parduodami rugpjūčio, kopūstai - birželio mėnesį, vėlesniais mėnesiais kainos mažėjo (4 pav.).

Užsienio prekyba. Daržovių eksportas 2005 metais padidėjo, tačiau prekybos balansas buvo neigiamas – daržovių importuota apie 2,3 karto daugiau negu eksportuota.

Statistikos departamento duomenimis, 2005 metų sausio-lapkričio mėnesiais Lietuva iš viso eksportavo 22,2 tūkst. t daržovių, t. y. 10 proc. daugiau negu tuo pačiu 2004 metų laikotarpiu (2 lentelė). Bendroji eksporto vertė – 120,5 mln. Lt (1 proc. didesnė negu 2004 m.).

Daržovių importas 2005 metų sausio-lapkričio mėnesiais, palyginti su tuo pačiu 2004-ųjų laikotarpiu, išaugo 11 proc. – įvežta 51,1 tūkst. t. Bendroji daržovių importo vertė 2005 metų sausio-lapkričio mėnesiais sudarė 146,5 mln. Lt ir buvo 11 proc. didesnė negu tuo pačiu 2004 metų laikotarpiu.

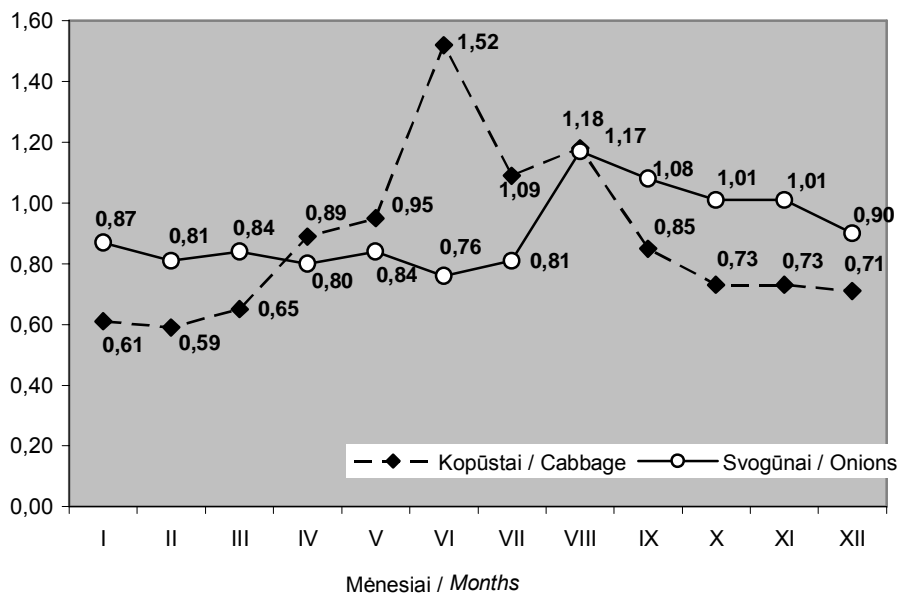

3 pav. Vidutinės morkų ir burokėlių kainos* Lietuvos mažmeninės prekybos centruose 2005 metais, Lt/kg

Figure 3. Average retail prices* of carrots and beetroot in Lithuanian supermarkets in 2005, Lt/kg

* Mėnesio pradžioje / At the beginning of the month.

Šaltinis: Žemės ūkio rūmų duomenys.

4 pav. Vidutinės kopūstų ir svogūnų kainos* Lietuvos mažmeninės prekybos centruose 2005 metais, Lt/kg

Figure 4. Average retail prices* of cabbage and onions in Lithuanian supermarkets in 2005, Lt/kg

* Mėnesio pradžioje / At the beginning of the month.

Šaltinis: Žemės ūkio rūmų duomenys.

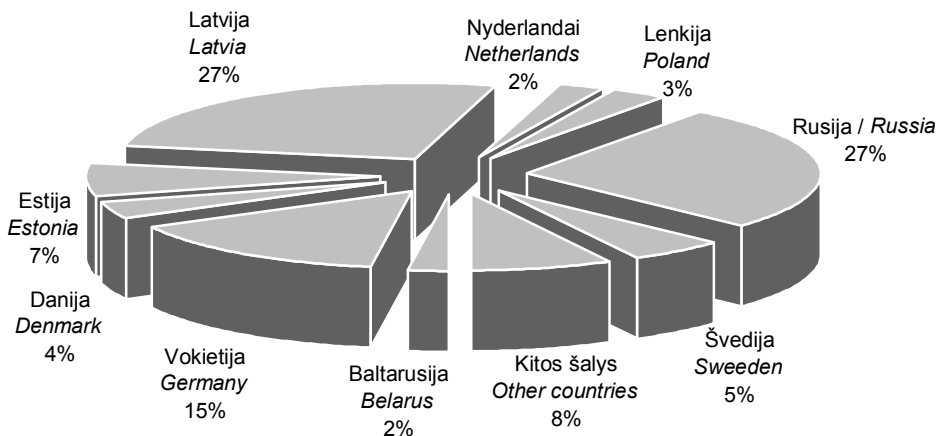
Daržovių eksportas ir importas 2004 ir 2005 metų sausio-lapkričio mėnesiais, t
Exports and imports of vegetables in January–November 2004 & 2005, in tons

Produkcija / Products	Eksportas / Exports		Importas / Imports	
	2004	2005	2004	2005
Daržovės / Vegetables	21807	22240	46087	51132
iš jų: / of which:				
pomidorai / tomatoes	2865	3337	13630	12813
svogūnai / onions	492	999	10062	7776
kopūstai / cabbage	369	1912	4022	7866
morkos, burokėliai <i>carrots, beetroot</i>	998	1429	2550	5264
agurkai / cucumbers	2346	1817	2565	4262

Šaltinis: ŽŪM užsienio prekybos duomenų bazė (Statistikos departamento duomenys).

2005 metų sausio-lapkričio mėnesiais kopūstų ir morkų įvežta apie 2 kartus daugiau, pomidorų – 6 proc., svogūnų – apie 23 proc. mažiau negu 2004 metų tuo pačiu laikotarpiu.

2005 metų sausio-lapkričio mėnesiais, palyginti su tuo pačiu 2004 metų laikotarpiu, pomidorų eksportuota 16 proc., svogūnų 2 kartus, kopūstų 5 kartus, salotų 3,6 karto, morkų ir burokėlių 43 proc., ankštinių daržovių 15 proc. daugiau, tačiau agurkų 23 proc. mažiau.

5 pav. Daržovių eksportas 2005 metų sausio-lapkričio mėnesiais
Figure 5. Exports of vegetables in January–November 2005

Daugiausia daržovių 2005 metų sausio-lapkričio mėnesiais eksportuota į Rusiją – 6 tūkst. t (daugiausia morkų, burokėlių ir pomidorų), Latviją – 5,9 tūkst. t (daugiausia pomidorų, agurkų ir ankštinių daržovių), Vokietiją – 3,3 tūkst. t.

Daržovių produktai. Lietuva vis dar atsilieka daržovių produkcijos prekinio paruošimo ir perdirbimo srityje. Viena didžiausių daržovių augintojų problemų – perdirbimo nebuvimas.

2005 metų sausio-rugsėjo mėnesiais pagaminta 2,4 mln. l pomidorų sulčių (3 lentelė). 2005 metų III-įjį ketvirtį 28 proc. daugiau pagaminta džiovintų svogūnų, 30 proc. daugiau nekonzentruotų ir 57 proc. daugiau koncentruotų pomidorų tyrelių ir pastų, beveik 18 kartų daugiau paruošta ir užkonservuota kopūstų, tačiau 46 proc. mažiau paruošta ir užkonservuota išlukštentų pupelių negu II-ąjį 2005 metų ketvirtį.

3 lentelė / Table 3

Daržovių produktų gamyba 2005 metų sausio-rugsėjo mėnesiais
Production of vegetable products in January–September 2005

Rodikliai / Indicators	I ketvirtis <i>I quarter</i>	II ketvirtis <i>II quarter</i>	III ketvirtis <i>III quarter</i>	Iš viso <i>Total</i>
Pomidorų sultys, tūkst. l / <i>Tomato juice, thou. l</i>	863,6	817,6	737,1	2418,3
Užšaldytos daržovės ir jų mišiniai, t <i>Frozen vegetables and mixtures, t</i>	187,0	188,2	196,9	572,1
Džiovintos daržovės, t / <i>Dried vegetables, t</i>	258,8	134,6	113,3	506,7
Džiovinti svogūnai, t / <i>Dried onions, t</i>	17,5	16,6	21,2	55,3
Nekonzentruotos pomidorų tyrelės ir pastos, t <i>Tomato sauces and pastes non concentrated, t</i>	4,4	4,3	5,6	14,3
Konzentruotos pomidorų tyrelės ir pastos, t <i>Tomato sauces and pastes concentrated, t</i>	42,3	46,4	72,9	161,6
Paruošti ar konservuoti kopūstai, t <i>Cabbage prepared or preserved, t</i>	29,7	19,5	328,7	377,9
Paruoštos ar konservuotos išlukštentos pupelės, t <i>Shelled bean prepared or preserved, t</i>	6,7	22,0	11,9	40,6
Neužšaldyti daržovių patiekalai, t <i>Dishes of vegetables non frozen, t</i>	98,7	156,2	142,6	397,5

Šaltinis: Statistikos departamento prie LRV duomenys.

2005 metų sausio-rugsėjo mėnesiais pomidorų sulčių parduota 2,39 mln. l (už 3,41 mln. Lt) (4 lentelė), iš šio kiekio vidaus rinkoje – 92 proc. (už 3,1 mln. Lt). 2005 metų sausio-rugsėjo mėnesiais parduota 55,2 t džiovintų svogūnų. Beveik visos džiovintos daržovės realizuojamos vidaus rinkoje kaip ir nekonzen-

truotos bei koncentruotos pomidorų tyrelės ir pastos, kurių parduota atitinkamai 13,6 ir 151,3 t. Užšaldytų daržovių ir jų mišinių 2005 metų sausio-rugsėjo mėnesiais parduota 60,2 t; visas kiekis realizuotas vidaus rinkoje. Paruoštų ar konservuotų kopūstų vidaus rinkoje parduota 96 proc.

Daržovių produktų pardavimai 2005 metų sausio-rugsėjo mėnesiais
Sales of vegetable products in January–September 2005

Rodikliai / Indicators	Kiekis / Quantity	Vertė, tūkst. Lt Value, thou. Lt
Pomidorų sultys, tūkst. l / <i>Tomato juice, thou. l</i>	2392,6	3414,7
Užšaldytos daržovės ir jų mišiniai (išskyrus bulves), t <i>Frozen vegetables and mixtures (potatoes excl.), t</i>	60,2	61,4
Džiovintos daržovės, t / <i>Dried vegetables, t</i>	506,7	657,0
Džiovinti svogūnai, t / <i>Dried onions, t</i>	55,2	55,8
Nekoncentruotos pomidorų tyrėlės ir pastos, t <i>Tomato sauces and pastes non concentrated, t</i>	13,6	39,1
Koncentruotos pomidorų tyrėlės ir pastos, t <i>Tomato sauces and pastes concentrated, t</i>	151,3	298,9
Paruošti ar konservuoti kopūstai, t <i>Cabbage prepared or preserved, t</i>	341,4	434,5
Paruoštos ar konservuotos išlukštentos pupelės, t <i>Shelled bean prepared or preserved, t</i>	36,3	156,0
Neužšaldyti daržovių patiekalai, t <i>Dishes of vegetables non frozen, t</i>	402,8	857,6

Šaltinis: Statistikos departamento prie LRV duomenys.

Nauji teisės aktai. Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministro 2005 m. rugsėjo 21 d. įsakymu Nr. 3D-445 patvirtintos vaisių ir daržovių gamintojų organizacijų pripažinimo bei gamintojų grupių preliminarus pripažinimo taisyklės. O 2005 m. spalio 26 d. Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministras įsakymu Nr. 3D-501 patvirtino paramos teikimo vaisių ir daržovių gamintojų organizacijoms bei preliminariai pripažintoms gamintojų grupėms taisyklės.

Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministro 2005 m. rugsėjo 30 d. įsakymu Nr. 3D-467 pakeisti privalomieji daržovių sėklos kokybės reikalavimai, patvirtinti žemės ūkio ministro 2001 m. birželio 29 d. įsakymu Nr. 224 „Dėl privalomųjų daržovių sėklos kokybės reikalavimų“.

Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministro 2005 m. lapkričio 2 d. įsakymu Nr. 3D-516

patvirtinti šviežių vaisių ir daržovių atitikties prekybos standartams kontrolės informacinės sistemos (IS) „Vaiskoris“ nuostatai, kurie reglamentuoja šios IS paskirtį, jos valdytojus ir tvarkytojus, duomenų tiekėjus, gavėjus, duomenų šaltinius, jų tvarkymą ir kitus su IS „Vaiskoris“ funkcionavimu susijusius klausimus. IS „Vaiskoris“ centrinė tvarkymo institucija - Valstybinė augalų apsaugos tarnyba. Kiti IS „Vaiskoris“ tvarkytojai – Valstybinės augalų apsaugos tarnybos regioninių (apskričių) augalų apsaugos ir karantino punktų bei pasienio kontrolės fitosanitarijos punktų specialistai, Valstybinės augalų apsaugos tarnybos regioninių (apskričių) augalų apsaugos ir karantino punktų bei pasienio kontrolės fitosanitarijos punktų vedėjai bei juos pavaduojantys specialistai - šviežių vaisių ir daržovių atitikties prekybos standartams kontrolės organizavimo klausimais

vadovai, Valstybinė maisto ir veterinarijos tarnyba, Valstybinės maisto ir veterinarijos tarnybos apskričių bei miestų valstybinių maisto ir veterinarijos tarnybų inspektorai.

IS „Vaiskoris“ skirta šviežių vaisių ir daržovių kokybės kontrolės duomenų registravimui, kaupimui, koregavimui, skaičiavimams, kontroliuojamų objektų grupavimui pagal jų vykdomos veiklos keliamą riziką. IS „Vaiskoris“ apskaitos objektai – fiziniai ir juridiniai asmenys, užsiimantys šviežių vaisių bei daržo-

vių auginimu, jų prekiu paruošimu, transportavimu, sandėliavimu, prekyba, taip pat jų importu, eksportu bei kitokiu tiekimu į rinką. 2005 m. lapkričio 9 d. Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministras įsakymu Nr. 3D-524 patvirtino šviežių vaisių ir daržovių atitikties prekybos standartams kontrolės IS „Vaiskoris“ duomenų saugos nuostatus, kurių tikslas – sudaryti sąlygas saugiai automatizuotu būdu tvarkyti duomenis.

VAISIAI IR UOGOS / FRUIT AND BERRIES

Lietuvos vaisių ir uogų rinkoje 2005 metų sausio-lapkričio mėnesiais vyravo neaukštos supirkimo kainos, kurias nulėmė gana didelė pasiūla. Šalies vaisių ir uogų produktų gamintojai 2005 metų sausio-lapkričio mėnesiais, palyginti su tuo pačiu 2004 metų laikotarpiu, itin išplėtojo koncentruotų sulčių, šaldytų vaisių ir uogų gamybos apimtį, daugiau pagamino džemų, marmeladų, drebučių. Nors džemų, marmeladų ir drebučių didžioji dalis parduodama Lietuvoje, intensyviai ieškoma ir eksporto plėtotės galimybių, iš vaisių ir uogų gaminami nauji produktai, rūpinamasi gaminių pakuotėmis ir populiarinimu. Siekiama vartotojams pateikti lietuviškus vaisių ir uogų produktus, paruoštus be konservantų ir nepraradusius gerųjų maistinių savybių.

Vidaus rinka. Statistikos departamento duomenimis, 2005 metais Lietuvoje sodų ir uogynų plotai iš viso užėmė 43,7 tūkst. ha ir sudarė 1,3 proc. žemės naudmenų ploto. Pagal 2005 metų deklaravimo duomenis, versliniai¹ sodai ir uogynai šalyje užėmė 9417,6 ha. Ver-

sliniai obelų sodai auginami 4072,5 ha, arba užima 43,2 proc. verslinių sodų ir uogynų ploto, kriaušių – 134,2 ha (1,4 proc.), slyvų – 86 ha (0,9 proc.), vyšnių ir trešnių – po 34 ha (po 0,4 proc.). Versliniai juodųjų serbentų uogynai užėmė 3430,6 ha (36,4 proc.), raudonųjų serbentų – 456,4 ha (4,8 proc.), braškių – 753,9 ha (8 proc.), aviečių – 260 ha (2,8 proc.), aronijų – 156 ha (1,7 proc.).

Nuo 1 iki 24 metų amžiaus Lietuvos soduose populiariausios „Auksio“, senesniuose nei 25 metai soduose – „Bogatyr“ veislės obelys (1 lentelė). Jaunesniuose soduose plinta tos desertinių obuolių veislės, kurios pagal skonio savybes nenusileidžia importuojamiems obuoliams. Be to, svarbūs ir laikymo terminai: „Ligol“ ir „Lodel“ – iki gegužės mėnesio, „Kortlend“ – iki balandžio, „Bogatyr“ – iki kovo-balandžio, „Alva“ – iki kovo, „Šampion“ – iki vasario-kovo, „Lobo“ – iki sausio-vasario, „Auksis“ – iki sausio pabaigos, „Delikates“ – iki sausio. Kad lietuviški obuoliai būtų paklausūs rinkoje, labai svarbu parenkant jų veisles auginimui atsižvelgti į tokius kriterijus kaip skonio savybės, skynimo laikas, laikymo terminai.

¹ Sodas laikomas versliniu, kai sėklavaisiais ir kaulavaisiais užsodinta ne mažiau kaip 2 ha, serbentais – 10 ha, braškėmis ir avietėmis – 1 ha.

Pagrindinių veislių obelių plotai įvairaus amžiaus Lietuvos soduose 2005 metais, proc.
Prevalent apple-tree varieties in orchards of different age in Lithuania in 2005, per cent

1-9 m. / years		10-24 m. / years		> 25 m. / years	
veislė / variety	%	veislė / variety	%	veislė / variety	%
„Auksis“	17,7	„Auksis“	24,4	„Bogatyr“	32,9
„Ligol“	15,6	„Bogatyr“	22,3	„Lobo“	14,5
„Delikates“	9,7	„Lobo“	10,4	„Uelsi“	10,9
„Šampion“	9,7	„Kortlendas“	8,0	„Telisare“	9,1
„Alva“	9,5	„Štaris“	6,5	„Auksis“	7,3
„Lobo“	5,4	„Telisare“	5,2	„Sinapas“	7,2
„Lodel“	4,7	„Uelsi“	3,9	„Popierinis“	6,0
„Kortlendas“	2,7	„Ligol“	3,7	„Kortlendas“	4,0

Šaltinis: Norberto Uselio, Česlovo Bobino, Dariaus Kviklio (Lietuvos sodininkystės ir daržininkystės institutas) pranešimas „Lietuvos sodininkystės mokslo ir eksperimentinės plėtros įtaka kaimo verslumui didinti“ tarptautinėje mokslinėje konferencijoje „Kaimo plėtros planas: mokslinis požiūris, 2007-2013 m. laikotarpio iššūkiai kaimo plėtrai ir maisto ūkiui“, Vilnius, 2005 m. gruodžio 14-15 d.

Negalutiniais duomenimis, 2005 metų Lietuvos sodų ir uogynų derlius – apie 150 tūkst. t. Dėl blogų gamtinių sąlygų 2004 metų derlius tesiekė 44,6 tūkst. t.

2005 metų obuolių derlius ES-25 šalyse neturėtų ženkliai skirtis nuo 2004-ųjų derliaus. Preliminariais duomenimis, jis tik 2,8 proc. mažesnis (10 167 tūkst. t). ES-15 šalyse obuolių derlius numatomas 3,7 proc. didesnis (7127 tūkst. t), o naujosiose šalyse narėse – 14 proc. mažesnis (3 024 tūkst. t). ŽŪMPRIS duomenimis, Lietuvoje 2005 metais surinktas 130 tūkst. t obuolių derlius. 2004 metais, kai dėl pavasario šalnų obuolių derlius buvo 65 proc. mažesnis nei 2003-iaisiais, jis tesiekė 34 tūkst. t.

2005 metų III-įjį ketvirtį vaisiai ir uogos brangiausiai buvo superkami liepos mėnesį,

sėklavaisių ir uogų supirkimo kainos svyravo (2 lentelė).

2005 metų sausio-rugsėjo mėnesiais, palyginti su tuo pačiu 2004 metų laikotarpiu, vaisių ir uogų supirkta 8,1 karto daugiau. Kaulavaisių supirkimo kiekiai sumažėjo 3 proc., o sėklavaisių padidėjo 8,5 karto. Labiausiai padidėjo kriaušių supirkimas – 30,2 karto, tačiau tai tik 0,04 proc. visų 2005 metais per sausio-rugsėjo mėnesius supirktų sėklavaisių, likusią dalį sudaro obuoliai. Uogų supirkimo kiekiai 2005 metų sausio-rugsėjo mėnesiais, palyginti su tuo pačiu 2004 metų laikotarpiu, padidėjo 2,8 karto. Labiausiai padidėjo juodųjų serbentų supirkimas – 10,6 karto. 84 proc. visų supirktų uogų sudaro juodieji serbentai (3 lentelė).

Vaisių ir uogų vidutinės supirkimo kainos 2005 metų III-iajame ketvirtyje, Lt/t
Average purchase prices of fruits and berries in the IIIrd quarter 2005, Lt/t

	III ketvirtis III quarter	Liepa July	Rugpjūtis August	Rugsėjis September
Vaisiai ir uogos, iš viso <i>Fruit & berries, total</i>	205	895	198	202
Kaulavaisiai / Stone-fruits	679	5000	1188	610
slyvos / plums	602	-	500	610
vyšnios / cherries	4174	-	4174	-
trešnės / sweet cherries	4967	5000	4946	-
Sėklavaisiai / Pip-fruits	191	835	163	200
obuoliai / apples	190	835	162	200
kriaušės / pears	860	-	838	1018
Uogos / Berries	729	895	660	826
braškės / strawberries	1393	1393	-	-
avietės / raspberries	3970	3559	3880	4868
juodieji serbentai / black current	652	699	638	-
kiti serbentai / other current	945	993	905	-
aronijos / aronia	609	-	700	605

Šaltinis: Žemės ūkio produkcijos supirkimas 2005 10 01. – V., Statistikos departamentas prie LRV, 2005.

Vaisių ir uogų supirkimas pagal rūšis 2004 ir 2005 metų sausio-rugsėjo mėnesiais, t
Purchase of fruits and berries by kind in January–September 2004 and 2005, t

	2004	2005	2005, palyginti su compared to 2004, %
Vaisiai ir uogos, iš viso <i>Fruit and berries, total</i>	5152,2	41626,0	8,1 k.*
Kaulavaisiai / Stone-fruits	14,5	14,0	97
slyvos / plums	10,3	13,8	134
vyšnios / cherries	4,0	0,1	3
trešnės / sweet cherries	0,2	0,1	50
Sėklavaisiai / Pip-fruits	4747,3	40517,9	8,5 k.
obuoliai / apples	4745,6	40502,8	8,5 k.

	2004	2005	2005, palyginti su compared to 2004, %
kriaušės / pears	0,5	15,1	30,2 k.
svarainiai / quinces	1,2	-	-
Uogos / Berries	390,4	1094,1	2,8 k.
braškės / strawberries	133,0	35,1	26
avietės / raspberries	10,2	17,0	167
juodieji serbentai / black current	87,0	918,1	10,6 k.
kiti serbentai / other current	39,9	34,4	86
aronijos / aronia	120,3	89,5	74

* Kartai / Times.

Šaltinis: Žemės ūkio produkcijos supirkimas 2005 10 01.- V., Statistikos departamentas prie LRV, 2005.

4 lentelė / Table 4

Vaisių supirkimo kainų indeksai 2005 m. rugsėjo mėn. ir III ketvirtį, proc.
Indices of fruit purchase prices in September and IIIrd quarter 2005, per cent

2005 m. rugsėjo mėn., palyginti su September 2005 compared to		2005 m. III ketvirtis, palyginti su III rd quarter 2005 compared to	
2004 m. rugsėjo mėn. September 2004	2005 m. rugpjūčio mėn. August 2005	2004 m. III ketvirčiu III rd quarter 2004	2005 m. II ketvirčiu II nd quarter 2005
96,5	118,8	85,1	96,9

Šaltinis: Statistikos departamento prie LRV duomenys.

Vaisių ir uogų kiekiai, paklausos ir pasiūlos pusiausvyra, sezoniškumas lemia supirkimo kainas rinkoje. 2005 metų rugsėjį, palyginti su 2004-ųjų rugsėjo mėnesiu, vaisių kainos buvo žemesnės. Vaisių supirkimo kainos 2005 metų III-įjį ketvirtį buvo 14, 9 proc. mažesnės nei tuo pačiu 2004 metų laikotarpiu ir 3,1 proc. mažesnės nei 2005 metų II-ąjį ketvirtį (4 lentelė).

2005 metų spalį vaisiai supirkti brangiau nei 2004 metų spalio ir 2005 metų rugsėjo mėn. 2005 metų lapkritį, palyginti su 2004-ųjų lap-

kričiu, vaisių supirkimo kainos sumažėjo 57,7 proc., o palyginti su 2005 metų spalio mėnesiu, išaugo 36,1 proc. 2005 metų sausio-lapkričio mėnesiais Lietuvoje supirkta 73 tūkst. t vaisių – 9,5 karto daugiau negu per tą patį 2004 metų laikotarpį.

Mažmeninės obuolių kainos Lietuvoje 2005 metų sausio-lapkričio mėnesiais aukščiausios buvo birželį, kriaušės brangiausios buvo gegužę. 2005 metų lapkritį, palyginti su spalio, obuolių kainos nukrito 1 proc., kriaušių – 3 proc. (5 lentelė).

Obuolių ir kriaušių vidutinės mažmeninės kainos 2005 metų sausio-lapkričio mėnesiais, Lt/kg
Average retail prices of apples and pears in January–November 2005, Lt/kg

Vaisiai / Fruits	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI
Obuoliai <i>Apples</i>	1,26	1,37	1,44	1,60	1,60	1,66	1,63	1,55	1,46	1,42	1,41
Kriaušės <i>Pears</i>	2,91	3,00	3,21	3,30	3,68	3,65	3,61	3,02	3,22	3,12	3,03

Šaltinis: Statistikos departamento prie LRV duomenys.

Vaisių ir uogų gaminiai. Statistikos departamento duomenimis, 2005 metų sausio–spalio mėnesiais Lietuvoje pagaminta 14,3 mln. l vaisių ir daržovių sulčių. Gamybos apimtys, palyginti su tuo pačiu 2004 metų laikotarpiu, padidėjo 2,1 karto.

2005 metų sausio–lapkričio mėnesiais, palyginti su tuo pačiu 2004 metų laikotarpiu, koncentruotų vaisių, uogų ir daržovių sulčių gamyba augo sparčiausiai – pagaminta 8,8 karto daugiau, o šaldytų vaisių ir uogų pagaminta 8,2 karto daugiau (6 lentelė).

6 lentelė / Table 6

Kai kurių vaisių ir uogų produktų gamyba 2005 metų sausio-lapkričio mėnesiais
Output of selected fruit and berries products in January–November 2005

Pavadinimas / Name	2004	2005	2005, palyginti su compared to 2004, %
Nekoncentruotos obuolių sultys, tūkst. l <i>Apple juice, non concentrated, thou. l</i>	695,8	936,9	134,7
Nekoncentruotos, nefermentuotos vienos rūšies vaisių, uogų ir daržovių sultys, tūkst. l / <i>Fruit, berry and vegetable juice, homogeneous, non concentrated, non fermented, thou. l</i>	152,6	13,8	9,0
Nekoncentruotų vaisių, uogų ir daržovių sulčių mišiniai, tūkst. l <i>Fruit, berry and vegetable juice, mixtures, non concentrated, thou. l</i>	228,7	330,0	144,3
Koncentruotos vaisių, uogų ir daržovių sultys (išskyrus pomidorų sultis), tūkst. l / <i>Fruit, berry and vegetable juice (tomato juice excl.), concentrated, thou. l</i>	766,0	6703,3	8,8 k.*
Daržovės, vaisiai ir uogos, paruoštos ar konservuotos, t <i>Fruit, berry and vegetables, prepared or preserved, t</i>	4100,4	6196,1	151,1
Šaldyti vaisiai ir uogos, t / <i>Fruit and berries, frozen, t</i>	204,1	1665,5	8,2 k.*
Džemai, marmeladai, drebučiai, tyrės ir pastos, t <i>Jams, marmalades, jellies, puree and pastes, t</i>	3351,5	3856,8	115,1
Obuolių sūriai, t / <i>Apple cheese, t</i>	7,0	2,7	38,6
Džiovinti vaisiai, t / <i>Dried fruit, t</i>	950,4	868,1	91,3
Kiti vaisių ir uogų paruošti gaminiai, t <i>Other fruit and berry prepared products, t</i>	0	807,2	-

* Kartai / Times.

Šaltinis: Statistikos departamento prie LRV duomenys, 2005.

2005 metų sausio-lapkričio mėnesiais intensyviausiai buvo prekiaujama koncentruotomis sultimis. Koncentruotų sulčių ne Lietuvoje parduota už 16,4 mln. Lt. Natūriniais vienetais

didžioji dalis šaldytų (70 proc.), džiovintų (52 proc.) vaisių ir uogų, koncentruotų sulčių (74 proc.) parduota ne Lietuvoje (7 lentelė).

7 lentelė / Table 7

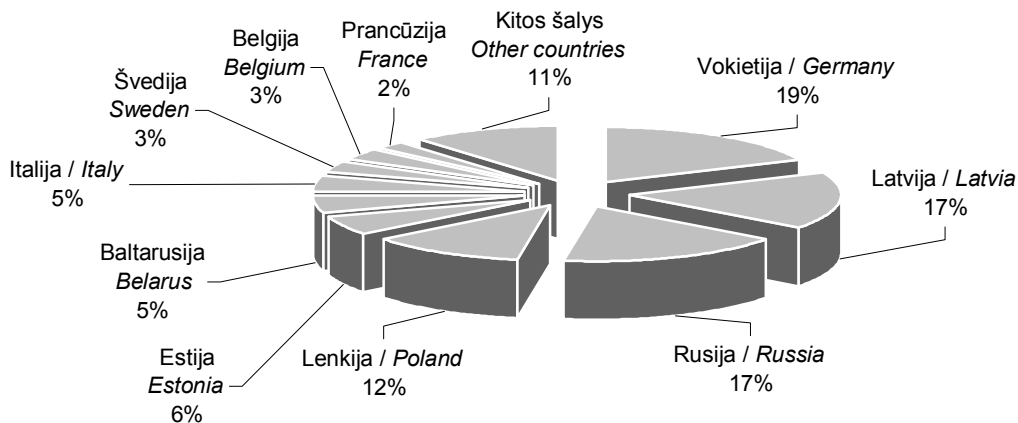
Vaisių ir uogų produktų pardavimas 2005 metų sausio-lapkričio mėnesiais
Sales of fruit and berries products in January–November 2005

Pavadinimas / Name	Kiekis / Quantity		Vertė, tūkst. Lt Value, thou. Lt	
	iš viso total	Lietuvoje in Lithuania	iš viso total	Lietuvoje in Lithuania
Nekoncentruotos obuolių sultys, tūkst. l <i>Apple juice, non concentrated, thou. l</i>	921,9	737,3	1378,2	1194,4
Nekoncentruotos, nefermentuotos vienos rūšies vaisių, uogų ir daržovių sultys, tūkst. l <i>Fruit, berry and vegetable juice, homogeneous, non concentrated, non fermented, thou. l</i>	–	–	3,3	–
Nekoncentruotų vaisių, uogų ir daržovių sulčių mišiniai, tūkst. l / <i>Fruit, berry and vegetable juice, mixtures, non concentrated, thou. l</i>	299,4	284,5	580,1	549,1
Koncentruotos vaisių, uogų ir daržovių sultys (išskyrus pomidorų sultis), tūkst. l <i>Fruit, berry and vegetable juice (tomato juice excl.), concentrated, thou. l</i>	3854,4	1019,6	19354,5	2964,2
Daržovės, vaisiai ir uogos, paruoštos ar konservuotos, t <i>Fruit, berry and vegetables, prepared or preserved, t</i>	4483,0	3438,2	8971,1	6625,6
Šaldyti vaisiai ir uogos, t / <i>Fruit and berries, frozen t</i>	1342,6	399,8	6265,9	1470,4
Džemai, marmeladai, drebučiai, tyrės ir pastos, t <i>Jams, marmalades, jellies, puree and pastes, t</i>	3876,3	3004,5	9577,4	8427,6
Obuolių sūriai, t / <i>Apple cheese, t</i>	3,3	3,3	23	23
Džiovinti vaisiai, t / <i>Dried fruit, t</i>	1108,6	527,7	4707,7	2645,7
Kiti vaisių ir uogų paruošti gaminiai, t <i>Other fruit and berry prepared products, t</i>	807,2	0	303	0

Šaltinis: Statistikos departamento prie LRV duomenys, 2005.

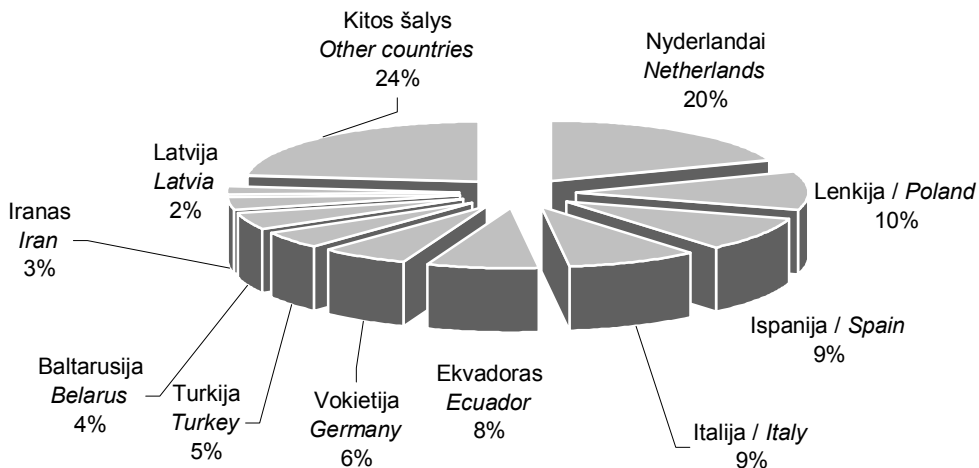
Užsienio prekyba. Šviežių vaisių ir uogų Lietuva tradiciškai perka užsienyje daugiau nei pati parduoda kitose valstybėse. 2005 metų sausio-spalio mėnesiais šviežių vaisių ir uogų į 29 šalis eksportuota 43,4 tūkst. t (už 124,3 mln. Lt), o importuota iš 48 šalių 142,3 tūkst. t (už 296,8 mln. Lt). 2005 metų sausio-spalio mėnesių šviežių vaisių ir uogų eksportas pagal vertę, palyginti su tuo pačiu

2004 metų laikotarpiu, padidėjo 1,8 karto, importas – 1,2 karto. 75,5 proc. šviežių vaisių ir uogų eksportuota į ES šalis, o iš jų importuota 60,5 proc. Daugiausia šviežių vaisių ir uogų parduota kaimyninėse šalyse – Vokietijoje, Latvijoje, Rusijoje, Lenkijoje, Estijoje (1 pav.), o įvežta – iš Nyderlandų, Lenkijos, Ispanijos, Italijos, Ekvadoro (2 pav.).

1 pav. Šviežių vaisių ir uogų eksportas 2005 metų sausio–spalio mėnesiais
Figure 1. Exports of fresh fruit and berries in January–October 2005

Šaltinis: ŽŪM užsienio prekybos duomenų bazė (Statistikos departamento duomenys).

2 pav. Šviežių vaisių ir uogų importas 2005 metų sausio–spalio mėnesiais
Figure 2. Imports of fresh fruit and berries in January–October 2005

Šaltinis: ŽŪM užsienio prekybos duomenų bazė (Statistikos departamento duomenys).

2005 metų sausio-spalio mėnesiais iš šviežių vaisių ir uogų daugiausia eksportuota (už 6948,1 tūkst. Lt) bei importuota (už 29012,4 tūkst. Lt) obuolių. Iš vaisių ir uogų gaminių tik šaldytų vaisių ir uogų prekybos balansas teigiamas, eksportuota 2,9 karto daugiau nei importuota (8 lentelė).

2005 metų sausio-spalio mėnesiais į 22 šalis šaldytų vaisių ir uogų eksportuota 6 tūkst. t (už

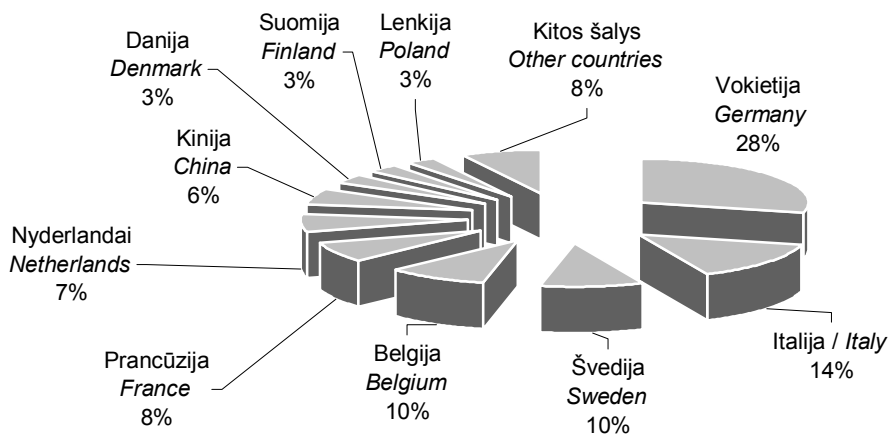
39,4 mln. Lt), per tą patį laikotarpį iš 12 šalių importuota 2,3 tūkst. t (už 13,5 mln. Lt). Daugiausia šaldytų vaisių ir uogų parduodama Vokietijoje, Italijoje, Švedijoje, Belgijoje, Prancūzijoje (3 pav.). 2005 metų sausio-spalio mėnesiais eksportuotų šaldytų vaisių ir uogų vidutinė kaina buvo 6550 Lt/t.

8 lentelė / Table 8

Vaisių ir uogų bei jų produktų eksportas ir importas 2005 metų sausio-spalio mėnesiais
Exports and imports of fruit and berries and their products in January–October 2005

Produktai / Products	Eksportas / Exports		Importas / Imports	
	kiekis, t quantity, t	vertė, tūkst. Lt value, thou. Lt	kiekis, t quantity, t	vertė, tūkst. Lt value, thou. Lt
Švieži vaisiai ir uogos <i>Fresh fruits and berries</i>	43393,3	124295,4	142276,8	296806,9
obuoliai / <i>apples</i>	10839,9	6948,1	30836,3	29012,4
kriaušės / <i>pears</i>	679,9	1325,4	4194,7	7681,5
braškės, žemuogės <i>strawberries, wild strawberries</i>	77,8	396,7	428,3	2464,8
avietės, gervuogės <i>raspberries, blackberries</i>	0,9	18,0	12,5	185,9
serbentai, agrastai <i>currents, gooseberries</i>	154,5	236,0	1,6	22,8
spanguolės, mėlynės <i>cranberries, bilberries</i>	68,5	507,1	1954,3	10626,7
Šaldyti vaisiai ir uogos <i>Fruit and berries, frozen</i>	6010,7	39363,1	2272,0	13494,3
Džiovinti vaisiai / <i>Dried fruit</i>	665,3	4645,1	1410,3	7847,2
Džemai, marmeladai, drebučiai, tyrės ir pastos / <i>Jams, marmalades, jellies, puree and pastes</i>	1122,7	1572,4	1644,6	8423,6
Nefermentuotos vaisių sultys (įskaitant vynuogių misą) ir daržovių sultys <i>Fruit juice (grape mash incl.) and vegetable juice, non fermented</i>	4733,4	16714,3	16985,2	32788,8
Obuolių sultys / <i>Apple juice</i>	227,4	266,3	846,8	1333,6
Sulčių mišiniai / <i>Mixtures of juice</i>	135,1	516,7	3558,8	6549,7

Šaltinis: ŽŪM užsienio prekybos duomenų bazė (Statistikos departamento duomenys).

3 pav. Šaldytų vaisių ir uogų eksportas 2005 metų sausio–spalio mėnesiais
 Figure 3. Exports of frozen fruit and berries in January–October 2005

Šaltinis: ŽŪM užsienio prekybos duomenų bazė (Statistikos departamento duomenys).

2005 metų sausio–spalio mėnesiais į 15 šalių džiovintų vaisių parduota 665,3 t (už 4645,1 tūkst. Lt), daugiausia – į Estiją (už 1537,1 tūkst. Lt). Nefermentuotų vaisių ir daržovių sulčių į 16 šalių parduota 4733,4 t (už 16714,3 tūkst. Lt), daugiausia – į Vokietiją (už 7018,5 tūkst. Lt). Į Latviją daugiausia eksportuota obuolių sulčių (už 148,5 tūkst. Lt), sulčių mišinių (už 413,9 tūkst. Lt), džemų, marmelado, drebučių, kitų virimo būdu perdirbtų vaisių ir uogų produktų (už 618,3 tūkst. Lt).

Daugiausia džiovintų vaisių įvežta iš Turkijos (už 2051,8 tūkst. Lt), džemų, marmelado, drebučių – iš Latvijos (už 4667,5 tūkst. Lt). Iš Latvijos daugiausia importuota nefermentuotų vaisių ir daržovių sulčių (už 9781,0 tūkst. Lt), obuolių sulčių (už 589,4 tūkst. Lt), sulčių mišinių (už 3050,6 tūkst. Lt).

Nauji teisės aktai. Europos Komisija nustatė, kad nuo 2006 m. sausio 1 d. ES pradedamas taikyti naujas 176 eurų už toną importo režimas bananamams, daugiausia įvežamiems iš Lotynų

Amerikos. Iki tol galiojo 75 eurų už toną importo režimas.

Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministro 2005 m. liepos 27 d. įsakymu Nr. 3D-362 “Dėl licencijuotuose sandėliuose saugomų varpinių, ankštinių ir aliejinių augalų grūdų, jų sėklų, ankštinių ir varpinių žolių sėklų, bulvių, daržovių ir vaisių normatyvinių kainų“ nustatytos iki 2006 m. rugpjūčio 1 d. galiosiančios šios licencijuotuose sandėliuose saugomų vaisių ir uogų normatyvinės kainos (be PVM mokesčio): kriaušės – 1300 Lt/t, obuoliai – 800 Lt/t, slyvos – 1500 Lt/t, spanguolės – 2900 Lt/t, svarainiai – 750 Lt/t; šaldytos uogos ir vaisiai atitinkamai: agrastai – 2200 Lt/t, aronijos – 2000 Lt/t, avietės – 5000 Lt/t, braškės – 3500 Lt/t, juodieji serbentai – 1900 Lt/t, baltieji serbentai – 2600 Lt/t, raudonieji serbentai – 2700 Lt/t, slyvos – 2200 Lt/t, spanguolės ir vyšnios – po 4000 Lt/t.

Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministro 2005 m. rugsėjo 21 d. įsakymu Nr. 3D-445 „Dėl vaisių ir daržovių gamintojų organizacijų

pripažinimo ir gamintojų grupių preliminarus pripažinimo taisyklių patvirtinimo“ patvirtintos pripažinimo taisyklės. Dokumento tikslas – nustatyti vaisių ir daržovių gamintojų grupių preliminarus pripažinimo bei vaisių ir daržovių gamintojų organizacijų ir jų asociacijų pripažinimo, priežiūros ir pripažinimo panaikinimo taisykles, įgyvendinant ES teisės aktus dėl vaisių ir daržovių rinkos reguliavimo. Gamintojų organizacija gali vienyti šių produktų augintojus: vaisių ir daržovių, vaisių, daržovių, skirtų perdirbti vaisių ir daržovių, riešutų, grybų.

Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministro 2005 m. spalio 26 d. įsakymu Nr. 3D-501 „Dėl paramos teikimo vaisių ir daržovių gamintojų organizacijoms bei preliminariai pripažintoms gamintojų grupėms taisyklių patvirtinimo“ patvirtintos paramos taisyklės. Gamintojų grupėms finansuojamos su 1996 m. spalio 28 d. Tarybos reglamento (EB) Nr. 2200/96 14 straipsnio 2 dalies b punkto įgyvendinimu susijusios išlaidos: naujų ekologiškos ar integruotos produkcijos gamybos linijų įsigijimas; kokybės ir aplinkosaugos gerinimo priemonių įsigijimas; naujos rūšiavimo ir pakavimo įrangos įsigijimas; naujų transporto priemonių su šaldymo įranga arba naujų transporto priemonių, turinčių reguliuojamą oro sistemą, įsigijimas; produkcijos saugyklų statyba; šaldymo ir kondicionavimo sistemų įrengimas; naujų pastatų statyba (statinių rekonstravimas), siekiant užtikrinti aplinkosaugos, higienos ir sanitarijos, maisto kokybės standartų ir reikalavimų įgyvendinimą.

Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministro 2005 m. lapkričio 2 d. įsakymu Nr. 3D-516 „Dėl šviežių vaisių ir daržovių atitikties prekybos standartams kontrolės informacinės sistemos „Vaiskoris“ nuostatų patvirtinimo“ patvirtinti informacinės sistemos „Vaiskoris“ nuostatai. Dokumente nustatyti pagrindiniai sistemos tikslai ir paskirtis – registruoti, kaupti, sisteminėti ir apdoroti kontrolės institucijų duomenis apie

tai, kaip rinkai tiekiami švieži vaisiai ir daržovės atitinka prekybos standartus, formuoti atitinkamus dokumentus, grupuoti kontroliuojamus objektus pagal jų keliamą riziką, teikti ataskaitas kontroliuojančioms bei koordinuojančiąjai institucijoms, tuo padidinant kontrolės institucijų darbuotojų darbo efektyvumą, mažinant klaidų tikimybę, užtikrinant apdorojamų duomenų saugą.

Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministro 2005 m. lapkričio 9 d. įsakymu Nr. 3D-524 „Dėl šviežių vaisių ir daržovių atitikties prekybos standartams kontrolės informacinės sistemos „Vaiskoris“ duomenų saugos nuostatų patvirtinimo“ patvirtinti šios sistemos duomenų saugos nuostatai, kurių tikslas – sudaryti sąlygas saugiai automatizuotu būdu tvarkyti duomenis.

Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministro 2005 m. lapkričio 9 d. įsakymu Nr. 3D-525 „Dėl Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministro 2004 m. liepos 9 d. įsakymo Nr. 3D-408 „Dėl importuojamų, eksportuojamų ir tiekiamų į vidaus rinką šviežių vaisių ir daržovių atitikties prekybos standartams tikrinimo taisyklių patvirtinimo“ pakeitimo“ patvirtintos pakeistos prekybos taisyklės, kuriomis siekiama užtikrinti, kad vidaus rinkai tiekiami, importuojami bei eksportuojami vaisiai ir daržovės atitiktų nustatytus prekybos standartus. Parduodamų pagal vartojimo pirkimo–pardavimo sutartį vaisių ir daržovių atitiktis prekybos standartams tikrinama vadovaujantis Vaisių ir daržovių kokybės kontrolės mažmeninės prekybos įmonėse bendrosiomis nuostatomis, patvirtintomis Lietuvos Respublikos valstybinės maisto ir veterinarijos tarnybos direktoriaus 2002 m. lapkričio 28 d. įsakymu Nr. 553. Visi šviežių vaisių ir daržovių atitikties nustatytus prekybos standartus tikrinimų duomenys turi būti registruojami informacinės sistemos „Vaiskoris“ duomenų bazėje.

PIENAS / MILK

Lietuvos pieno perdirbimo pramonė ES pieno rinkos reguliavimo sąlygomis išplėtė savo galimybes. Nors didėja superkamo iš Lietuvos gamintojų pieno kiekiai, stokodamos žaliavos, pieno įmonės žaliavinį pieną įsiveža net iš kaimyninių šalių. 2005 metų sausio–spalio mėnesiais importuota pieno žaliava sudarė apie 3 proc. viso pieno. Tai leido padidinti gamybą ir eksportą. Tačiau laisvo prekių judėjimo sąlygomis Lietuvos rinkoje daugėja ir įvežtų pieno produktų, daugiausia iš kaimyninių šalių.

Vidaus rinka. 2005 metų sausio–lapkričio mėnesiais supirkta 1116,3 tūkst. t natūralaus riebumo pieno. Palyginti su tuo pačiu 2004 metų laikotarpiu, supirkimas išaugo 5 proc. (1 lentelė), o perskaičius į bazinius rodiklius – 4 proc.

Per 2005–2006 kvotos metų 7 mėnesius (kvotos metai prasideda balandžio 1 d.) patikslinta pieno pardavimo perdirbti kvota įvykdyta 55,2 proc. Dėl kvotos rūšies pokyčių 2005 m. lapkričio 8 d. pardavimo perdirbti kvota padidinta 221 tūkst. t, o pardavimo tiesiogiai vartoti kvota tokiu pačiu kiekiu sumažėjo.

ES veterinarinius reikalavimus atitinkantis pienas 2005 metų sausio–spalio mėnesiais sudarė 93 proc. viso supirkto pieno kiekio. Per tą

patį 2004 metų laikotarpį ES veterinarinius reikalavimus atitiko 91 proc. supirkto pieno.

Vidutinė natūralaus pieno supirkimo kaina Lietuvoje 2005 metų spalį buvo 707 Lt/t. Palyginti su 2004 metų spaliumi, ji išaugo 10 proc. Lietuvoje vidutinė pieno supirkimo kaina yra pati žemiausia ES (2 lentelė). Tokią kainą lemia vyraujantys smulkūs pieno ūkiai, kuriems už superkamą pieną mokama daug mažiau. Tuo tarpu stambiesiems pieno tiekėjams mokama kaina yra artima kai kuriose ES-15 šalyse esančiai vidutinei kainai. Rinkos sąlygomis susiformavęs kainų lygis atskiroms skirtingo dydžio pieno gamintojų grupėms artimiausiu metu neturėtų žymiai keistis, kadangi pieno supirkimo kainų augimą stabdys mažėjančios kainos ES-15 šalyse ir mažėjančios eksporto subsidijos. Pieno supirkimo kainų svyravimui ir toliau turės įtakos sezoniškumo veiksnys, nes Lietuvoje dėl vyraujančių smulkių ūkių pieno gamybos sezoniškumas dar yra didelis. Vidutinė pieno supirkimo kaina turėtų kilti dėl stambių pieno gamintojų dalies augimo. Be to, vidutinės pieno supirkimo kainos pokyčius gali paveikti ir nuo 2006 m. balandžio 1 d. įsigaliosiantis pieno supirkimo kainos sudarymo reglamentavimas.

1 lentelė / Table 1

Pieno supirkimas 2004 ir 2005 metų sausio–lapkričio mėnesiais, tūkst. t

Milk purchase in January–November 2004 & 2005, in thou t

Rodikliai / Indicators	2004	2005	2005, palyginti su compared to 2004, %
Supirkta pieno: / Milk purchased:			
natūralaus / natural	1062,4	1116,3	105
bazinio* / basic	1273,4	1325,1	104

*3,4 % riebalų / milk fat, 3,0 % baltymų / protein.

Šaltiniai: Lietuvos ekonominė ir socialinė raida 2004, 2005. – V.: Statistikos departamentas prie LRV, 2004, 2005.

**Natūralaus pieno supirkimo kainos Baltijos šalyse, Lenkijoje ir ES-15
2004 ir 2005 metų spalio mėnesį**

Milk(natural) purchase prices in the Baltic States, Poland and EU-15 in October 2004 & 2005

Šalis / Country	2004, Lt/t	2005, Lt/t	2005, palyginti su compared to 2004, %
Lietuva / Lithuania	642	707	110
Latvija / Latvia	686	787	115
Estija / Estonia	864	872	101
Lenkija / Poland	716	787	110
ES-15* / EU-15*	1058	1012	96

* 4,2 % riebumo / milk fat, 3,35 % baltymų / protein.

Šaltiniai: Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministerijos duomenys; www.csb.lv; www.milkprices.nl; www.stat.ee; www.stat.gov.pl.

Pagrindinių pieno produktų gamyba 2004 ir 2005 metų sausio–spalio mėnesiais, tūkst. t

Production of main dairy products in January–October 2004 & 2005, in thou t

Pieno produktai / Dairy products	2004*	2005*	2005, palyginti su compared to 2004, %
Geriamasis pienas** / Drinking milk	61,1	63,9	105
Rūgpienis, kefyras / Curdled milk, kefir	23,9	25,6	107
Jogurtas / Yoghurt	13,0	12,1	93
Grietinė / Sour cream	22,6	23,4	104
Varškė / Curd	10,0	10,8	108
Sviestas ir kiti pieno riebalai bei aliejai; pieno pastos Butter & other fats & oils derived from milk; dairy spreads	13,1	12,7	97
Sūriai / Cheese	48,9	55,7	114
Valgomieji ledai** / Ice cream**	19,8	22,1	112
Pieno konservai / Canned milk	8,1	8,8	109

* Pagrindinių pramonės įmonių duomenys / Data of major milk enterprises.

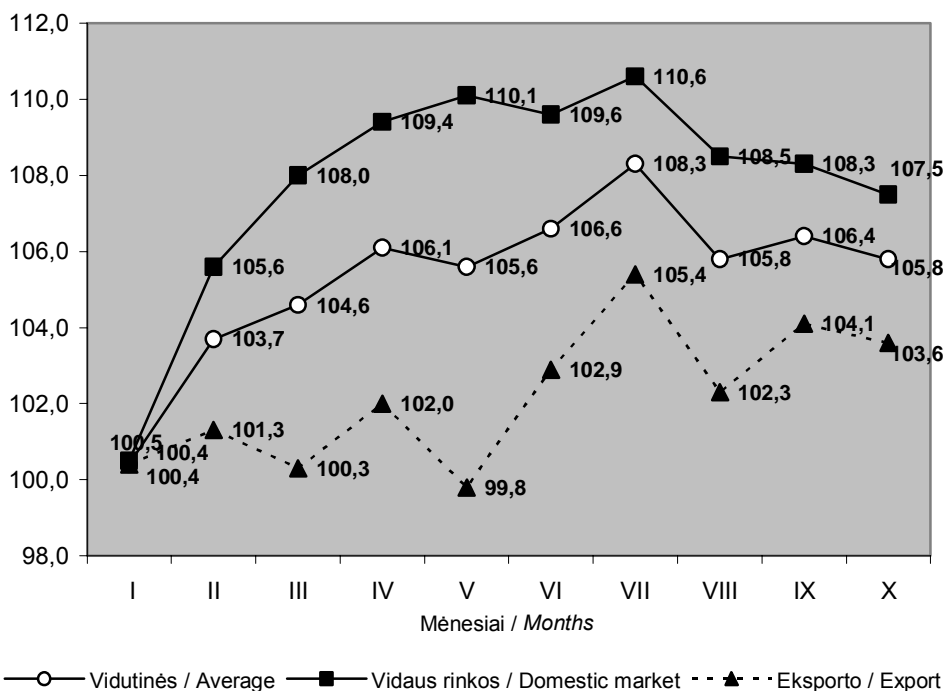
** Mln. l / mill. litres.

Šaltinis: Lietuvos ekonominė ir socialinė raida 2005 m. sausio–spalio mėn. – V.: Statistikos departamentas prie LRV, 2005.

Pieno perdirbėjams nepakanka žaliavos Lietuvoje. Jiems apsimoka importuoti pieną ir iš kaimyninių šalių stambiajų pieno gamintojų. 2005 metų sausio–spalio mėnesiais į Lietuvą buvo importuota 30,3 tūkst. t žaliavinio pieno, daugiausia iš Latvijos, taip pat ir iš Lenkijos.

Pieno produktų gamyba, didėjant superkamo pieno kiekiui, taip pat didėjo (3 lentelė). Per 2005 metų sausio–spalio mėnesius, palyginti su tuo pačiu 2004-ųjų laikotarpiu, daugiausia išaugo eksportuojamų pieno produktų – sūrių (14 proc.) ir valgomųjų ledų (12 proc.) – gamyba, bet sumažėjo jogurto (7 proc.) ir sviesto (3 proc.) gamyba.

Pieno produktų įmonių kainos 2005 metų spalio mėnesį, palyginti su tuo pačiu 2004-ųjų laikotarpiu, vidutiniškai padidėjo 6,9 proc. Eksportuotų produktų kainos padidėjo 3,9 proc., o pieno produktų kainos vidaus rinkoje – 9,1 proc. 2005 metais Lietuvoje parduotų pieno produktų kainos nuo metų pradžios iki liepos mėnesio padidėjo 10,6 proc., tačiau vėliau ėmė mažėti ir nuo liepos iki spalio sumažėjo 3,1 proc. (1 pav.). Eksportuotų produktų kainos kito netolygiai, tačiau išliko didėjimo tendencija. Nuo metų pradžios jos pakilo 3,6 proc.

1 pav. Pieno pramonės parduotos produkcijos kainų pokyčiai 2005 metais (2004-12=100 proc.)
Figure 1. Changes in producer prices of dairy products in 2005 (2004-12=100%)

Šaltinis: Gamintojų kainų indeksai. - V.: Statistikos departamentas prie LRV, 2005.

Vidaus rinkoje parduotų pieno produktų įmonių kainos 2004 ir 2005 metais, Lt/t
Producer prices of dairy products in the domestic market in 2004 & 2005, Lt/t

Produkto pavadinimas <i>Products</i>	2004-10	2004-12	2005-10	2005-10, palyginti su compared to 2004-10, %	2005-10, palyginti su compared to 2004-12, %
Natūralus pienas, ne mažesnio kaip 3,5 proc. riebumo, 1 l pakuotėje <i>Natural milk, ≥ 3,5% milk fat, 1 l pack</i>	1380	1360	1530	111	113
Pasterizuotas 2,5 proc. riebumo pienas, 1 l pakuotėje / <i>Pasteurised milk, 2,5% milk fat, 1 l pack</i>	980	1000	1190	121	119
Grietinė, 30 proc. riebumo <i>Sour cream, 30 % milk fat</i>	3820	3910	4660	122	119
Lieso pieno milteliai <i>Skimmed milk powder</i>	6445	6600	6859	106	104
Sviestas, 82 proc. riebumo <i>Butter, 82 % milk fat</i>	8830	9370	11120	126	119
Tepūs riebalų mišiniai, 62–80 proc. riebumo / <i>Dairy spreads, 62–80 % milk fat</i>	7960	7990	8920	112	112
Sūriai / Cheese					
Goudos sūris / <i>Gouda</i>	9370	9480	10140	108	107
„Tilsit“ / <i>Tilsit</i>	9170	9880	10370	113	105

Šaltinis: ŽŪMPRIŠ.

Nuo metų pradžios vidaus rinkoje padidėjo visų pieno produktų kainos. Daugiausia pa-brango pienas, sviestas ir grietinė, mažiausiai – lieso pieno milteliai (4 lentelė).

2005 metų spalį pieno produktų kainų skirtumas tarp Lietuvos ir kai kurių ES šalių buvo nedidelis (5 lentelė). Bendroje ekonominėje ES erdvėje jos daugmaž išsilygino iki tokio lygio, kurį sąlygoja produktų kokybė, prekinis ženklas, kilmės šalis ir pan. Tolesnės lietuviškų pieno produktų kainų kitimo tendencijos turėtų būti panašios kaip ir visoje ES, ypač eksporto

sirtyje. Ekspertai artimiausiais metais neprognozuoja kainų didėjimo. Tad ir Lietuvos eksportuojamų pieno produktų kainos nebeturėtų labai kilti, nors nedideli pokyčiai vyksta nuolat. Vidaus rinka taip pat negali labai atitrūkti nuo bendrųjų kainų kitimo tendencijų. Tačiau čia kainų svyravimas dar priklauso ir nuo pieno perdirbėjų tarpusavio konkurencijos, kadangi didžiąją dalį Lietuvos pieno produktų rinkos sudaro lietuviški gaminiai. Be to, papildoma kainų kėlimo priežastis gali būti energetinių išteklių brangimas.

**Kai kurių pieno produktų įmonių kainos Baltijos valstybėse, Lenkijoje ir Vokietijoje
2005 metų spalio mėnesį, Lt/t**

*Producer prices of selected dairy products in the Baltic States, Poland and Germany
in October 2005, Lt/t*

Produktai / Products	Lietuva* Lithuania*	Latvija** Latvia**	Estija** Estonia**	Lenkija** Poland**	Vokietija** Germany**
Pienas, 2–2,5 proc. riebumo <i>Milk, 2–2,5% milk fat</i>	1190	1390	1220	1140	-
Sviestas, 82 proc. riebumo <i>Butter, 82% milk fat</i>	11120	9220	8910	8760	9310
Lieso pieno milteliai <i>Skimmed milk powder</i>	6859	7440	6500	6500	7440
Goudos sūris <i>Cheese Gouda</i>	10140	10350	10490***	9680	9660

* Vidaus rinkos kainos / *Prices in the domestic market.*

** Kainos (Lt) pateiktos pagal atitinkamos datos Lietuvos banko valiutų kursą / *Prices (in Litas) according to the Lithuanian Bank exchange rate of the corresponding date.*

*** Edamo sūris / *Edam cheese.*

Šaltinis: ŽŪMPRIS.

Nacionalinės mokėjimo agentūros duomenimis, 2005 metų sausio–spalio mėnesiais už pieno produktų eksportą pieno perdirbimo įmonėms išmokėta 37,8 mln. Lt eksporto kompensacijų. Didžiąją jų dalį sudaro išmokos už sūrių eksportą. Lietuvoje naudojamasi ir kitomis ES numatytais pieno rinkos reguliavimo priemonėmis, tačiau gauta parama pagal jas, palyginti su eksporto subsidijomis, nėra didelė. Lietuvos rinkos reguliavimo agentūros duomenimis, 2005 metų sausio – rugsėjo mėnesiais pagal pieno rinkos reguliavimo priemones buvo išmokėta 1,76 mln. Lt paramos.

Kylant produktų įmonių kainoms, daugumos pieno produktų, išskyrus grietinę, mažmeninės kainos Lietuvoje nuo 2004 metų spalio iki to paties 2005-ųjų laikotarpio padidėjo (6 lentelė). Palyginti su kitomis Baltijos valstybėmis, Lietuvoje daugelio pieno produktų mažmeninės kainos yra aukščiausios. Žemiausios kainos yra Estijoje, nors pieno supirkimo vidutinė kaina yra didžiausia tarp visų trijų Baltijos valstybių.

Užsienio prekyba. Užsienio prekybos pienu ir pieno produktais balansas yra teigiamas, eksportas 6,4 karto lenkia importą. Tačiau importo augimo tempai gerokai spartesni negu eksporto: jeigu 2005 metų sausio–spalio mėnesiais, palyginti su tuo pačiu 2004 metų laikotarpiu, eksportas išaugo 11 proc., tai importas – 2,5 karto.

2005 metų sausio–spalio mėnesiais pieno produktų eksportuota už 709,1 mln. Lt. Padidėjo užsienio prekyba beveik visais pieno produktais, išskyrus nenugriebto pieno miltelius, raugintą pieną ir grietinėlę bei kazeiną (7 lentelė). Nenugriebto pieno miltelių eksporto mažėjimui įtakos turėjo sumažėjusios jų kainos. Lieso pieno miltelių kaina išaugo, padidėjo ir jų eksportas. Iš nekoncentruotų pieno produktų labiausiai išaugo grietinėlės eksportas – padidėjo 27,6 mln. Lt. Sūrių eksportas išaugo 21,8 mln. Lt. Santykinai labiausiai padidėjo kondensuoto pieno (2 kartus) ir išrūgų (75 proc.) eksportas.

**Kai kurių pieno produktų mažmeninės kainos Baltijos valstybėse
2004 ir 2005 metų spalio mėnesį, Lt**
*Retail prices of selected dairy products in the Baltic States
in October 2004 & 2005, in Litas*

Pieno produktai <i>Dairy products</i>	Lietuva / Lithuania			Latvija / Latvia		Estija / Estonia	
	2004-10	2005-10	2005-10, palyginti su 2004-10, %	2005-10	2005-10, palyginti su Lietuva compared to Lithuania, %	2005-10	2005-10, palyginti su Lietuva compared to Lithuania, %
Pienas, 2,5 proc. riebumo, l <i>Milk, 2.5% milk fat, l</i>	1,55	1,66	107	1,83	110	1,52	92
Sviestas, kg <i>Butter, kg</i>	12,74	15,74	124	12,08	77	13,74	87
Grietinė, 20–25 proc. riebumo, kg <i>Sour cream 20–25% milk fat, kg</i>	5,77	5,73	99	5,84	102	4,59	80
Varškė, 5-9 proc. riebumo, kg <i>Curd, 5–9% milk fat, kg</i>	9,74	10,50	108	9,05	86	8,98	86

Šaltiniai: Lietuvos, Latvijos ir Estijos ekonominė ir socialinė raida. – V.: Statistikos departamentas prie LRV, 2004; Lietuvos, Latvijos ir Estijos ekonominė ir socialinė raida. – V.: Statistikos departamentas prie LRV, 2005.

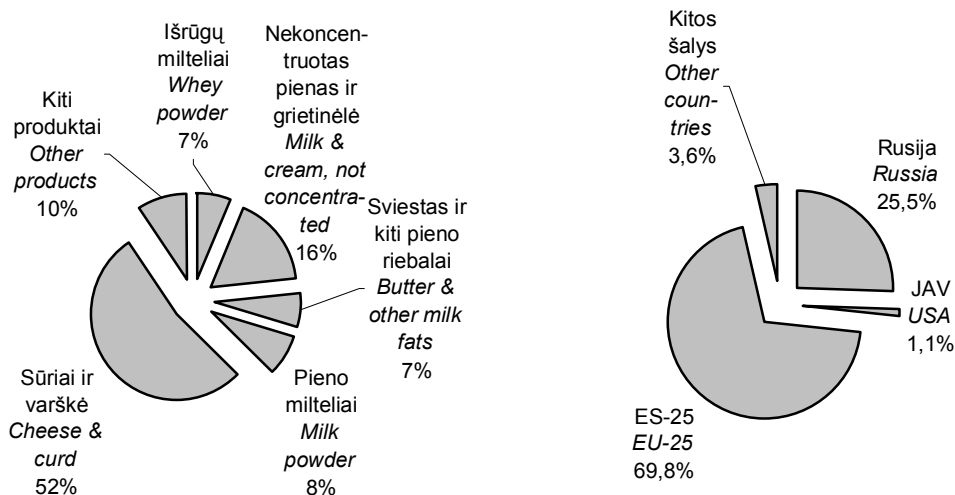
Pieno produktų eksportas turėtų ir toliau didėti. Tą lemia augantis pieno supirkimas Lietuvoje (nors ir ne toks spartus kaip anksčiau) ir neišnaudota pieno kvota. Be to, pieno perdirbimo įmonės įsiveža žaliavinio pieno ir iš kaimyninių šalių. Dėl augančių gyventojų pajamų lietuviškų pieno produktų vartojimas turėtų didėti vidaus rinkoje, bet jį šiek tiek mažins mažėjantis gyventojų skaičius ir augantis importas. Vidaus rinkos poreikiai neapims viso gamybos prieaugio.

2005 metų sausio–spalio mėnesiais eksporto struktūroje didžiausią lyginamąjį svorį sudarė sūris ir varškė (53 proc.) (2 pav.). Tačiau jų dalis, palyginti su tuo pačiu 2004-ųjų laikotarpiu, sumažėjo 2,6 procentinio punkto. Užsienio rinkose sparčiau augo kitų pieno produktų – nekoncentruoto pieno ir grietinėlės, valgomųjų ledų, pieno cukraus – paklausa. Nekoncentruoto pieno ir grietinėlės lyginamasis svoris eksporto pajamose išaugo 2,5 procentinio punkto, ledų ir pieno cukraus – po 0,2 procentinio punkto.

Pieno produktų eksportas 2004 ir 2005 metų sausio–spalio mėnesiais, tūkst. Lt
Exports of dairy products in January–October 2004 & 2005, in thou Litas

KN kodas CN code	Pieno produktai / Products	2004	2005	2005, palyginti su compared to 2004, %
0401	Nekoncentruotas pienas ir grietinėlė <i>Milk and cream, not concentrated</i>	90097,4	118078,4	131
0402	Koncentruotas pienas ir grietinėlė <i>Milk and cream, concentrated</i>	80660,5	79740,3	99
040210	Lieso pieno milteliai <i>Skimmed milk powder</i>	42965,3	53644,5	125
040221	Nenugriebto pieno milteliai <i>Whole milk powder</i>	26033,7	2262,5	9
040291	Kondensuotas pienas be cukraus <i>Milk, condensed without sugar</i>	2174,6	6641,3	305
040299	Kondensuotas pienas su cukrumi <i>Milk, condensed with sugar</i>	9487,0	17078,5	180
0403	Fermentuotas arba raugintas pienas ir grietinėlė <i>Fermented or acidified milk and cream</i>	9223,1	6769,4	73
040310	Jogurtas / <i>Yoghurt</i>	1630,0	1097,0	67
0404	Išrūgos ir produktai iš natūralių pieno komponentų <i>Whey & products consisting of natural milk constituents</i>	26500,7	46262,2	175
0405	Sviestas ir kiti pieno riebalai ir aliejai, pieno pastos <i>Butter & other fats & oils derived from milk, dairy spreads</i>	42102,2	46248,6	110
0406	Sūriai ir varškė / <i>Cheese & curd</i>	354500,5	376256,0	106
2105	Valgomieji ledai / <i>Ice cream</i>	18008,9	21240,4	118
350110	Kazeinas / <i>Casein</i>	9925,4	7962,7	80
170211- 170219	Pieno cukrus / <i>Milk sugar</i>	5041,9	6552,0	130
	Iš viso / Total	636060,7	709110,0	111

Šaltinis: ŽŪM užsienio prekybos duomenų bazė (Statistikos departamento duomenys).

2 pav. Pieno produktų eksporto struktūra 2005 metų sausio–spalio mėnesiais

Figure 2. Structures of dairy products exports in January–October 2005

Šaltinis: ŽŪM užsienio prekybos duomenų bazė (Statistikos departamento duomenys).

2005 metų sausio–spalio mėnesiais didėjo pieno produktų eksportas tiek į ES (9 proc.), tiek į trečiąsias šalis (18 proc.). Prekyba su trečiosiomis šalimis ypač suaktyvėjo 2005 metų rudenį. Dėl spartesnio eksporto augimo į trečiąsias šalis dalis bendroje eksporto struktūroje padidėjo 1,6 procentinio punkto. Eksporto struktūros pokyčiams paskutiniu metu didžiausios įtakos turėjo eksporto subsidijos. Iki minimumo sumažėjo eksportas į JAV, kadangi prekyba su šia šalimi neremiamą. Tuo tarpu subsidijomis remiamas eksportas į Rusiją 2005 metų sausio–spalio mėnesiais, palyginti su tuo pačiu 2004–ųjų laikotarpiu, padidėjo 56 proc. ir sudarė 84 proc. prekybos pieno produktais su trečiosiomis šalimis. Tačiau reikia pastebėti, jog pieno produktų eksporto subsidijos nuolat mažinamos, todėl gali keistis ir eksporto geografija.

2005 metų spalio mėnesį, palyginti su tuo pačiu 2004–ųjų laikotarpiu, eksportuotų pieno produktų kainos padidėjo 3,9 proc. Didėjo visų eksportuotų pieno produktų vidutinės kainos, išskyrus nekoncentruotą nugriebtą pieną (sumažėjo 60 proc.) ir nenugriebto pieno miltelius (sumažėjo 6,4 proc.) (8 lentelė). Labiausiai išaugo kondensuoto pieno (37 proc.), išrūgų (28 proc.) ir fermentuotų arba raugintų pieno produktų (21 proc.) kainos. Fermentuotų ir raugintų produktų kainų augimui įtakos turėjo tik eksportuotų į Rusiją produktų kainų didėjimas, tuo tarpu į kitas šalis eksportuotų šių produktų kainos sumažėjo. Kainų augimas turėjo įtakos ir atitinkamų produktų eksporto apimčių pokyčiams.

Vidutinės eksportuotų pieno produktų kainos 2004 ir 2005 metų sausio–spalio mėnesiais, Lt/t
Average prices of dairy products exported in January–October 2004 & 2005, in Lt/t

KN kodas CN code	Pieno produktai / Dairy products	2004	2005	2005, palyginti su compared to 2004, %
0401	Nekoncentruotas pienas ir grietinėlė <i>Milk and cream, not concentrated</i>	4090	3950	97
0402	Koncentruotas pienas ir grietinėlė <i>Milk and cream, concentrated</i>	5580	5540	99
040210	Lieso pieno milteliai <i>Skimmed milk powder</i>	6180	6500	105
040221	Nenugriebto pieno milteliai <i>Whole milk powder</i>	7220	6760	94
040291	Kondensuotas pienas be cukraus <i>Milk, condensed without sugar</i>	2320	3130	135
040299	Kondensuotas pienas su cukrumi <i>Milk, condensed with sugar</i>	3200	4670	146
0403	Fermentuotas arba raugintas pienas ir grietinėlė <i>Fermented or acidified milk and cream</i>	2120	2570	121
040310	Jogurtas / Yoghurt	2300	2680	117
0404	Išrūgos ir produktai iš natūralių pieno komponentų <i>Whey & products consisting of natural milk constituents</i>	2040	2610	128
0405	Sviestas ir kiti pieno riebalai ir aliejai, pieno pastos <i>Butter & other fats & oils derived from milk, dairy spreads</i>	7270	8130	112
0406	Sūriai ir varškė / Cheese & curd	8360	9220	110
040610	Varškės sūris ir varškė / Cottage cheese & curd	8030	8750	109
040690	Riebūs sūriai / Fat cheese	8480	9410	111
210500	Valgomieji ledai / Ice cream	5420	5420	100
350110	Kazeinas / Casein	16740	19320	115
170211- 170219	Pieno cukrus / Milk sugar	1630	1870	115

Šaltinis: ŽŪM užsienio prekybos duomenų bazė (Statistikos departamento duomenys).

Tolesnio spartaus eksportuojamų pieno produktų kainų kilimo 2006 metais laukti nereikėtų, kadangi pieno produktų kainos ir ES-15 šalyse, ir pasaulyje mažėja, o lietuviškų eksportuojamų pieno produktų kainos jau dabar priartėjo prie ES-15 šalių kainų. Tačiau, didėjant eksportuojamos produkcijos kiekiams, pajamos iš eksporto didės. Didėja importuojamų į Lietuvą pieno produktų kiekiai. 2005 metų sausio–spalio mėnesiais, palyginti su tuo pačiu 2004-ųjų laikotarpiu, importas išaugo 2,5 karto. Importuota pieno produktų už 110,1 mln. Lt. Neskaitant žaliavinio pieno, pieno produktų importas išaugo 86 proc. Pagrindiniai importuoti produktai, be žaliavinio pieno, buvo fermentuoti ir rauginti pieno produktai (21 proc. viso importo), sūriai ir varškė (18 proc.), valgomieji ledai (13 proc.).

97 proc. importuoto pieno ir pieno produktų įvežta iš ES šalių, daugiausia iš Latvijos (36 proc.) ir Lenkijos (30 proc.). 64 proc. importo iš Latvijos sudarė žaliavinis pienas. Neskaitant žaliavinio pieno, pieno produktų importo apimtys iš Latvijos (13 proc.), Vokietijos (12 proc.) ir Estijos (10 proc.) mažai skiriasi. 2005 metų sausio–spalio mėnesiais, palyginti su tuo pačiu 2004-ųjų laikotarpiu, labiausiai (2,8 karto) išaugo pieno ir pieno produktų importas iš Lenkijos.

Pagrindinės pieno produktų didėjančio importo priežastys yra kainų skirtumai ir produktų įvairovės didinimas. Importo šuolį sąlygojo supaprastėjusios prekybos sąlygos bendrojoje ES rinkoje. Reikia laukti ir tolesnio pieno produktų importo didėjimo. Tiek kainų išsilyginimas, tiek produktų įvairovės didinimas, supaprastėjus prekybai, pamažu leis užimti didesnę Lietuvos rinkos dalį importuotiems pieno produktams.

Nauji teisės aktai. Pieno gamybos kvotos. Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministras

2005 m. spalio 4 d. įsakymu Nr. 3D-472 patvirtino „Pieno gamybos kvotų iš 2005–2006 kvotos metų nacionalinės kvotos nedalijamo rezervo skyrimo taisyklės“. Pagal jas kvota iš minėto rezervo skiriama tik registruotiems Lietuvos Respublikos žemės ūkio ir kaimo verslo registre 1–6 karvių turėtojams, parduodantiems pieną Nacionalinės mokėjimo agentūros patvirtintiems supirkėjams. Be to, numatyti atvejai, kai kvota negali būti skiriama, reglamentuojamos kitos kvotos skyrimo procedūros.

Atsižvelgus į tai, kad pieno gamintojai, teikdami paraiškas kvotai iš nacionalinio rezervo gauti 2005–2006 kvotos metams, paprašė nepagrįsto pieno gamybos kvotos dydžio, Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministras 2005 m. spalio 29 d. įsakymu Nr. 3D-513 nustatė kriterijus, ribojančius skiriamos kvotos iš nacionalinio rezervo dydį.

Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministro 2005 m. spalio 28 d. įsakymu Nr. 3D-509 ir 2005 m. lapkričio 29 d. įsakymu Nr. 3D-553 pakeistas 2005 m. vasario 1 d. įsakymas Nr. 3D-50 „Dėl papildomų tiesioginių išmokų už kvotinį pieną mokėjimo 2005 m. taisyklių patvirtinimo“. Šiais įsakymais pakeisti išmokų mokėjimo terminai.

Pieno supirkimo taisyklės. Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministras 2005 m. lapkričio 11 d. įsakymu Nr. 3D-527 patvirtino naują pieno supirkimo taisyklių redakciją, kuri įsigaliojo nuo 2006 m. sausio 1 d. Naujoje redakcijoje pakeistas privalomųjų tyrimų dažnumas, taip pat apmokėjimas už juos (naujieji įkainiai, įsigalioję nuo 2006 m. sausio 1 d., patvirtinti žemės ūkio ministro 2005 m. gruodžio 22 d. įsakymu Nr. 3D-591). Jos 3 priede išdėstytos pieno supirkimo taisyklės, imant mėginius iš kiekvienos pieno siuntos. Taip pat pakeistos nuostatos dėl inhibitorinių medžiagų, mėginių gabenimo ir kai kurių kitų pieno supirkimo są-

lygų. Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministras 2006 m. sausio 4 d. įsakymu Nr. 3D-1 pieno supirkimo taisyklės dar kartą pakeistos, įvertinant 2004 m. balandžio 29 d. Europos Parlamento ir Tarybos Reglamentą (EB) Nr. 853/2004, kuris nustato konkrečius gyvūninės kilmės maisto produktų higienos reikalavimus. Pieno supirkimo taisyklės papildytos 4 priedu, reglamentuojančiu inhibitorinių medžiagų nustatymą piene sparčiaisiais metodais.

Pieno supirkimo kainos sudarymo reglamentavimas. Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministro 2005 m. lapkričio 14 d. įsakymu Nr. 3D-532 patvirtintas Pieno supirkimo kainos sudarymo aprašas, kuris turi įsigalioti nuo 2006 m. balandžio 1 d. Jame nustatoma, kad už bazinių rodiklių pieną visiems pieno gamintojams turi būti mokama vienoda kaina tam tikrą sezono laikotarpį, taip pat pateikiama priemonių ir nuoskaitų sistema su jų konkrečiomis reikšmėmis arba ribomis.

MĖSA / MEAT

Didėjantis 2005 metais mėsos produktų suvartojimas ir gamyba, augantys gyvulių supirkimai ir jų kainos optimistiškai nuteikia gyvulių bei paukščių augintojus. Statistikos departamento duomenimis, per 2005 metų vienuolika mėnesių gyvulių ir paukščių supirkta 8 proc. daugiau nei per 2004 metų atitinkamą laikotarpį. Gerokai padidėjo jautienos ir paukštienos eksportas.

Tačiau nerimą kelia kai kurių mėsos perdirbimo įmonių gavusių paramą iš ES fondų finansinė padėtis, jų įsiskolinimai gyvulių augintojams. Nemažėja žemdirbių nepasitikėjimas mėsos perdirbimo įmonėmis dėl apmokėjimo už parduotus gyvulius pagal skerdienos kokybę. Neaiškumai dėl ateities skatina galvijų augintojus pardavinėti mažus veršelius. Labai lėtai didėja mėsinų galvijų skaičius. Tiesioginių išmokų sistema neskatina auginti didesnio svorio galvijų, o veislinių galvijų pirkimo paramos kvotavimas – keisti pieninių veislių galvijus mėsiniais. Beveik visų pagrindinių gyvulių rūšių bandos nedidėja, todėl, augant mėsos suvartojimui, jos dalį perdirbėjams tenka importuoti.

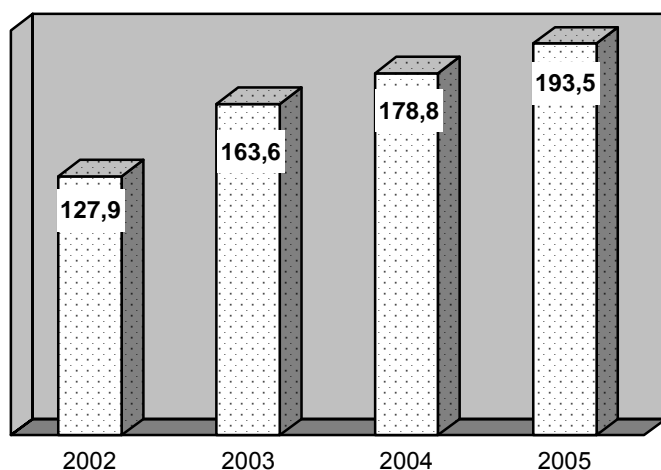
Per 2005 metų vienuolika mėnesių supirkta 193,5 tūkst. t gyvulių ir paukščių (1 pav.), 1,8 karto daugiau avių ir ožkų, 20 proc. – paukščių, 12 proc. – galvijų, bet 7 proc. mažiau kiaulių negu per tą patį 2004 metų laikotarpį.

Per 2005 metų sausio-spalio mėnesius eksportuota 34,3 tūkst. t mėsos ir jos gaminių už 221 mln. Lt, arba 2,8 karto daugiau nei per tą patį 2004 metų laikotarpį. Už mėsos eksportą į trečiąsias šalis įmonėms išmokėta per 25 mln. Lt eksporto išmokų.

Mėsos eksporto-importo balansas išlieka neigiamas. Per 2005 metų sausio-spalio mėnesius mėsos importas padidėjo 1,3 karto ir daugiau kaip dvigubai sumažėjo neigiamas skirtumas.

JAUTIENA

Vidaus rinka. Žemės ūkio informacijos ir kaimo verslo centro (ŽŪIKVC) duomenimis, Lietuvoje 2005 m. spalio 1 d. galvijus augino 195,7 tūkst. ūkių, t. y. 9 proc. mažiau negu prieš metus, o galvijų skaičius sumažėjo beveik 7 proc., tačiau 9 proc. daugiau jų supirkta (1 lentelė).

**1 pav. Gyvulių ir paukščių supirkimas (gyvuoju svoriu)
2002-2005 metų sausio-lapkričio mėnesiais, tūkst. t**

Figure 1. Purchase of livestock and poultry (live weight) in January–November 2002–2005, thou. t

Šaltinis: Statistikos departamento prie LRV duomenys.

1 lentelė / Table 1

Galvijų supirkimas 2004 ir 2005 metų sausio-lapkričio mėnesiais
Purchase of cattle in January–November 2004 and 2005

Galvijų grupės Group of cattle	2004		2005		Pokyčiai, proc. Changes, %	
	vnt. heads	t	vnt. heads	t	vnt. heads	t
Galvijai, iš viso <i>Cattle, total</i>	155242	32819	169095	36024	108,9	109,8
Veršeliai < 1 metų <i>Calves <1 year</i>	16946	648	9679	391	57,1	60,3
Telyčios > 1 metų <i>Heifers >1 years</i>	27449	5660	30414	6207	110,8	109,7
Buliai (1 – 2 metų) <i>Bulls (1–2 years)</i>	60815	14791	70183	15966	115,4	107,9
Kiti buliai <i>Other bulls</i>	6987	1776	5395	1386	77,2	78,0
Karvės / Cows	43045	9944	53424	12074	124,1	121,4

Šaltinis: Statistikos departamento prie LRV duomenys.

Visų galvijų grupių (išskyrus veršelius) supirkimo skerdimui apimtys per 2005 metų analizuojamą laikotarpį išaugo. Daugiausia supirkta bulių (42 proc.), tačiau jų vidutinis skerdenos svoris (227 kg) per metus sumažėjo beveik 7 proc. Palyginti su Vokietijoje skerdziamų bulių vidutiniu svoriu (355 kg), atsiliekama net 36 proc.

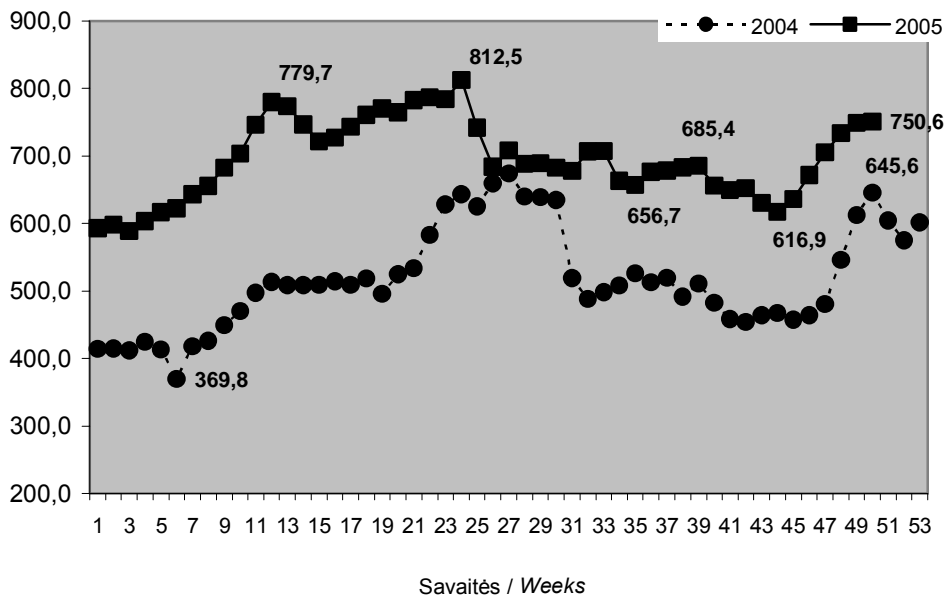
Per 2005 metų sausio-spalio mėnesius eksportuota beveik 42 tūkst. gyvų veršelių, todėl jų mėsos perdirbėjai supirko net 41 proc. mažiau.

Nuo 2005 metų pradžios staigiai pradėjusi kilti jaunų bulių supirkimo kaina per visus metus buvo vidutiniškai 35 proc. didesnė negu 2004 metais (2 pav.).

Skerdziamų karvių vidutinė supirkimo kaina 2005 metais buvo 34 proc. didesnė nei 2004-aisiais (3 pav.).

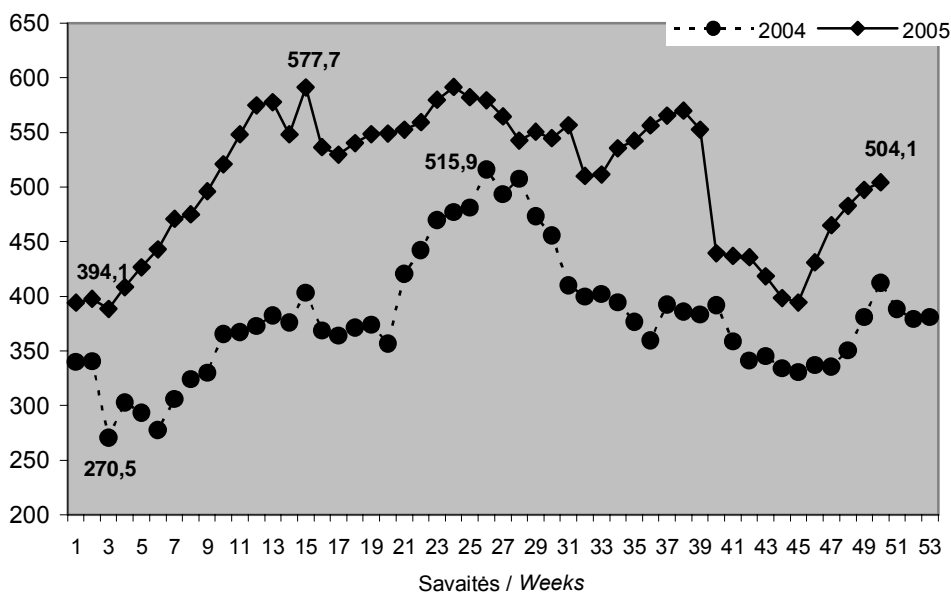
Telyčių supirkimo kainos 2005 metų gruodžio pradžioje, palyginti su 2004-ųjų gruodžiu, buvo 19 proc. didesnės.

Galvijų kainos 2005 metais didėjo ir kitose ES šalyse. 2005 metų 50-ąją savaitę, palyginti su tuo pačiu 2004 metų laikotarpiu, jaunų bulių (O2 klasės, kurių Lietuvoje užauginama daugiausia) supirkimo kainos ES šalyse išaugo 10 proc. Daugiausia jos kito Lietuvoje, Belgijoje, Airijoje, Švedijoje ir Ispanijoje (2 lentelė). Per tą patį laikotarpį ES šalyse vidutiniškai 5 proc. padidėjo karvių, 11 proc. – telyčių supirkimo kainos.

2 pav. Jaunų bulių skerdenų supirkimo kainos 2004 ir 2005 metais, Lt/100 kg
Figure 2. Purchase prices of young bull carcasses in 2004 and 2005, Lt/100 kg

Šaltinis: ŽŪMPRIS.

3 pav. Karvių skerdenų supirkimo kainos 2004 ir 2005 metais, Lt/100 kg
 Figure 3. Purchase prices of cow carcasses in 2004 and 2005, Lt/100 kg

Šaltinis: ŽŪMPRIS.

2 lentelė / Table 2

Jaunų bulių (O2 klasė) vidutinės supirkimo kainos kai kuriose ES šalyse
 2004 ir 2005 metų 50-ąją savaitę, Lt/100 kg
 Average purchase prices of young bulls (Class O2) in selected EU countries
 in the 50th week 2004 and 2005, Lt/100 kg

Šalys / Countries	2005	2004	Pokytis, proc. Change, %
Latvija / Latvia	546,9	506,8	108
Estija / Estonia	637,3	597,8	107
Lietuva / Lithuania	756,4	600,1	126
Lenkija / Poland	778,4	674,8	115
Slovakija / Slovakia	818,9	760,8	108
Belgija / Belgium	820,2	669,8	122
Čekija / Czech Republic	837,7	769,4	109
Švedija / Sweden	838,9	691,4	121
Suomija / Finland	864,8	846,1	102

Šalys / Countries	2005	2004	Pokytis, proc. Change, %
Nyderlandai / Netherlands	888,7	757,5	117
Airija / Ireland	894,0	735,5	122
ES-25 / EU-25	906,8	824,7	110
Vokietija / Germany	912,9	834,5	109
Danija / Denmark	915,8	824,2	111
Ispanija / Spain	977,7	809,3	121
Prancūzija / France	984,0	946,1	104
Italija / Italy	1026,6	859,4	119
Jungtinė Karalystė / UK	1211,2	1186,0	102

Šaltinis: Europos Komisijos duomenys.

Žemiausia visų rūšių jaunų bulių vidutinė supirkimo kaina 2005 metų gruodžio viduryje (50-ąją savaitę) buvo Latvijoje (554,2 Lt/100 kg), Estijoje (636,9 Lt/100 kg) ir Lietuvoje (761,0 Lt/100 kg), telyčių - Latvijoje (504,9 Lt/100 kg), Lietuvoje (581,7 Lt/100 kg) ir Slovakijoje (593,5 Lt/100 kg), karvių - Latvijoje (418,4 Lt/100 kg), Portugalijoje (467,8 Lt/100 kg) ir Estijoje (477,0 Lt/100 kg).

Galvijų supirkimo kainos Lietuvoje dar gerokai atsilieka nuo ES šalių vidutinių kainų (3 lentelė).

Lietuvos mėsos perdirbimo pramonės įmonių vidutinė jautienos realizavimo kaina per 2005 metus dėl supirkimo kainų augimo padidėjo trečdaliu (4 pav.). Jautienos gamyba nemažėjo, tačiau beveik 60 proc. jos buvo eksportuojama.

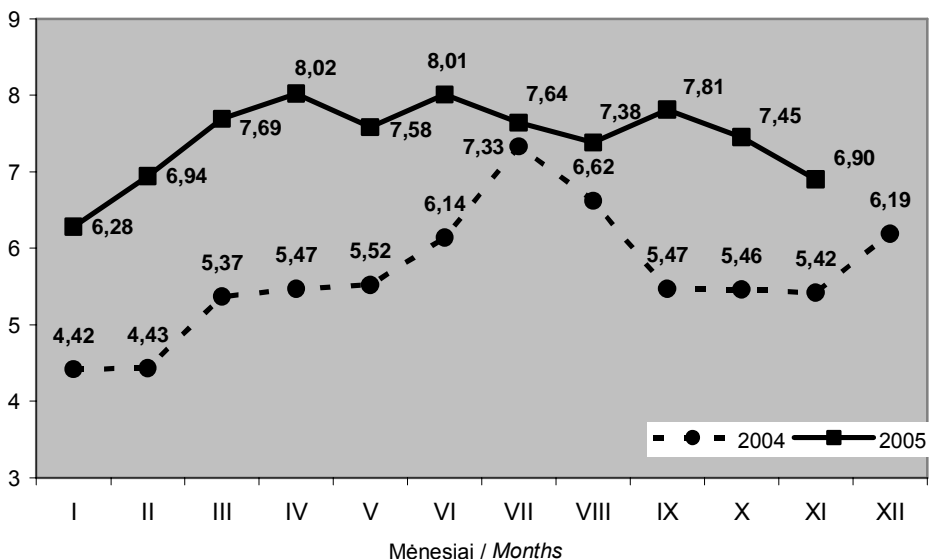
Mažmeninė jautienos kaina Lietuvoje 2005 metų lapkritį buvo 27 proc. didesnė nei prieš metus (5 pav.).

3 lentelė / Table 3

Galvijų supirkimo kainos Lietuvoje ir ES šalyse 2005 metų 50-ąją savaitę
Cattle purchase prices in Lithuania and EU in the 50th week 2005

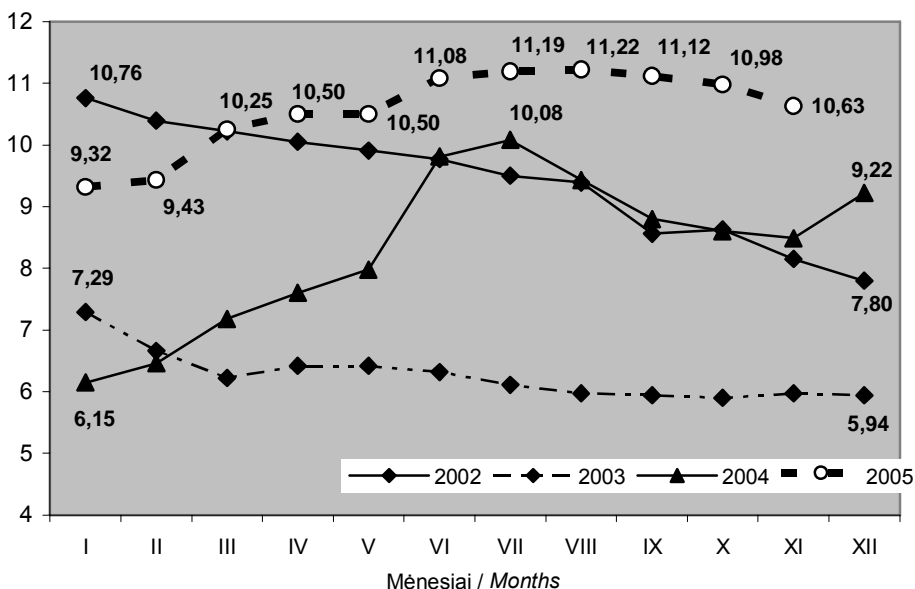
Galvijų rūšys Kind of cattle	Kaina, Lt/100 kg / Price, Lt/100 kg		Kainos lygis, proc. Price level, %
	Lietuvoje in Lithuania	vidutiniškai ES EU average	
Jauni buliai (O2) Young bulls	756,4	906,8	83
Karvės (O3) Cows	530,1	718,4	74
Telyčios (R3) Heifers	637,5	1017,0	63

Šaltinis: ŽŪMPRIS.

4 pav. Lietuvos gamintojų jautienos kainos dinamika 2004 ir 2005 metais, Lt/kg
 Figure 4. Average producer prices of beef in Lithuania in 2004 and 2005, Lt/kg

Šaltinis: Statistikos departamento prie LRV duomenys.

5 pav. I kategorijos jautienos su kaulu mažmeninė kaina 2002-2005 metais, Lt/kg
 Figure 5. Retail price of bone-in beef (category I) in 2002-2005, Lt/kg

Šaltinis: Statistikos departamento prie LRV duomenys.

Užsienio prekyba. Per 2005 metų sausio-spalio mėnesius eksportuota 58,8 tūkst. galvijų, iš jų – 35,7 tūkst. veršelių iki 80 kg svorio. Daugiausia tokių veršelių išvežta į Nyderlandus (47 proc.) ir Ispaniją (33 proc.). Per rugpjūčio-spalio mėnesius jų eksporto kiekiai sumažėjo daugiau negu dvigubai.

Per 2005 metų sausio-spalio mėnesius eksportuota 18,6 tūkst. t jautienos už 121 mln. Lt. Palyginti su tuo pačiu 2004 metų laikotarpiu, eksporto apimtys išaugo 3 kartus. Daugiausia jautienos eksportuota į Rusiją (26 proc.), Baltarusiją (26 proc.), Vokietiją (14 proc.) ir Nyderlandus (12 proc.).

Už eksportuotą į ne ES šalis jautieną per 2005 metų sausio-lapkričio mėnesius išmokėta 29 mln. Lt eksporto išmokų.

Prognozės. ES šalyse per 2005 metų gruodžio mėnesį galvijų supirkimo kainos padidėjo apie 10 proc. Tuo tarpu 2004 metų pabaigoje jos mažėjo. Atsižvelgus į šią tendenciją bei kainų pokyčius 2005 metais, galima prognozuoti, kad galvijų supirkimo kainos Lietuvoje turėtų išsilaikyti iki 2006 metų gegužės pabaigos ne žemesnės kaip gruodžio pabaigoje (730-740 Lt/100 kg), o dėl geresnio ėmitimo galvijų trūkumo kovo-gegužės mėnesiais gali padidėti net 5 proc.

Nauji teisės aktai. Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministras 2005 m. lapkričio 18 d. įsakymu Nr. 3D-539 pakeitė iki tol galiojusį 2001 m. lapkričio 7 d. įsakymą Nr. 381 „Dėl galvijų įkainojimo pagal skerdenų masę ir kokybę taisyklių patvirtinimo“ ir patvirtino naujas galvijų skerdenų įkainojimo taisykles. Jose naujai apibrėžta bazinė skerdenos (R raumeningumo ir 3 riebumo klasės) kaina, galvijų apžiūros, svorio nustatymo, skerdenų svėrimo reikalavimai, skerdenos kainos apskaičiavimas, informavimas apie skerdenų įvertinimo rezultatus.

Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministro 2005 m. lapkričio 30 d. įsakymu Nr. 3D-556 buvo pratęstas pristatyto galvijo į skerdyklą paskerdimo terminas iki 72 val. (vietoj buvusio – 12 val.).

KIAULIENA

Vidaus rinka. Per 2005 metų sausio-lapkričio mėnesius skerdyklos ir mėsos perdirbimo įmonės supirko 605 tūkst. kiaulių. Palyginti su tuo pačiu 2004 metų laikotarpiu, kiaulių (skerdenos svoriu) supirkta 7 proc. mažiau. Kiaulių supirkimas sumažėjo, nes nuo 2003-ųjų vasaros gerokai padidėjo įvežamos kiaulienos apimtys (6 pav.).

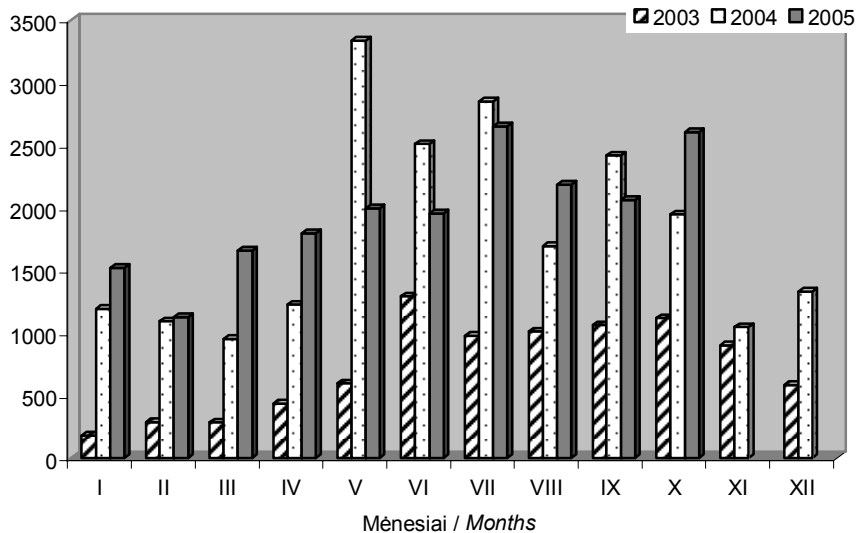
Per 2005 metų gegužės-spalio mėnesius į šalį įvežta tiek pat kiaulienos, kiek per tą patį 2004 metų laikotarpį (19 tūkst. t).

Palyginti su 2004 metais, vidutinė 2005-ųjų kiaulių supirkimo kaina (492 Lt/100 kg) buvo 2 proc. mažesnė (7 pav.).

2005 metų gruodį vidutinė E kategorijos kiaulienos supirkimo kaina buvo 485,6 Lt/100 kg, taigi nedaug skyrėsi nuo ES tos pačios klasės vidutinės kainos – 480,7 Lt/100 kg. Mažiausios kainos buvo Danijoje (426,6 Lt/100 kg), Lenkijoje (453,4 Lt/100 kg), Airijoje (460,5 Lt/100 kg), Prancūzijoje (464,0 Lt/100 kg), Nyderlanduose (464,3 Lt/100 kg), didžiausios – Graikijoje (681,9 Lt/100 kg), Kipre (644,3 Lt/100 kg) ir Maltoje (555,0 Lt/100 kg).

Per 2005 metų sausio-rugsėjo mėnesius mėsos įmonės ir cechai pagamino 56,7 tūkst. t kiaulienos. Beveik visa (98,9 proc.) kiauliena realizuota šalies rinkoje.

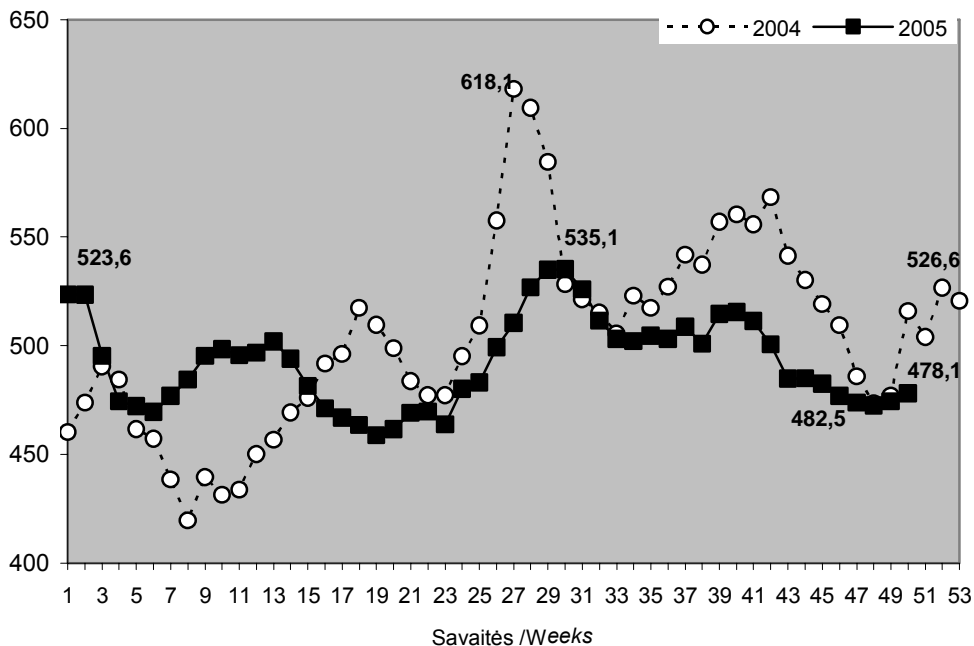
Mėsos perdirbėjai per 2005 metų sausio-lapkričio mėnesius kiaulienos kainų nedidino (8 pav.). Vidutinė šio laikotarpio kaina – 5,99 Lt/kg - buvo tokia pati kaip ir 2004 metais.

6 pav. Kiaulienos importas 2003 -2005 metais, t

Figure 6. Imports of pork in 2003–2005 t

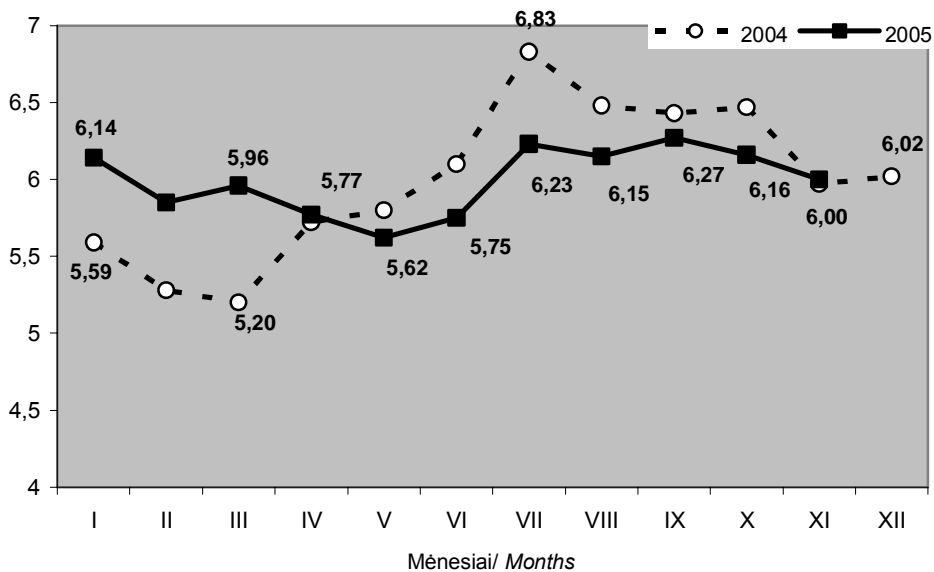
Šaltinis: ŽŪM užsienio prekybos duomenų bazė (Statistikos departamento duomenys).

7 pav. Kiaulių supirkimo (skerdenos svoriu) kainos 2004 ir 2005 metais, Lt/100 kg

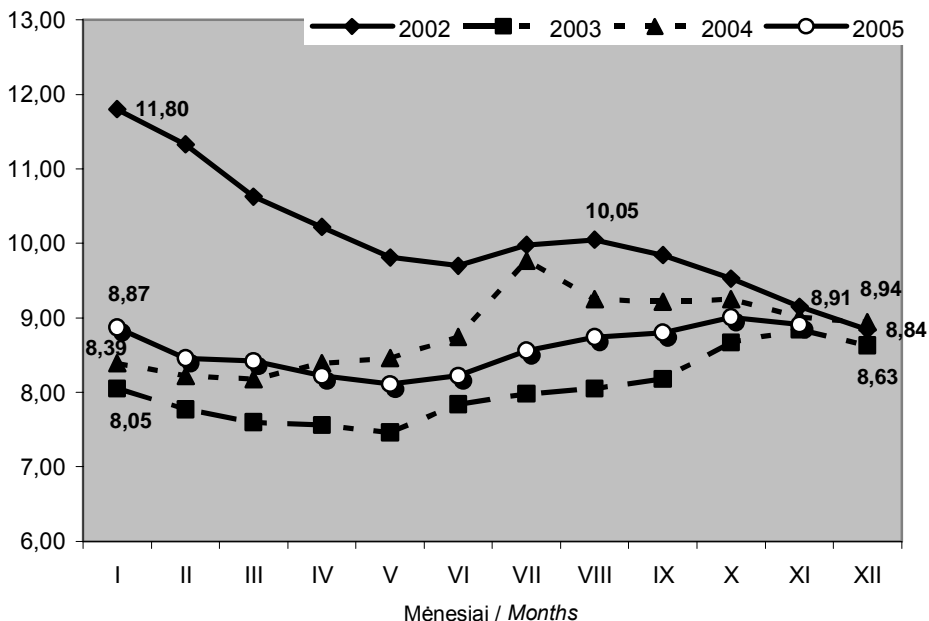
Figure 7. Purchase prices of pork (carcass weight) in 2004 and 2005, Lt/100 kg

Šaltinis: ŽŪMPRIS.

8 pav. Lietuvos gamintojų parduotos kiaulienos vidutinės kainos 2004 ir 2005 metais, Lt/kg
 Figure 8. Average producer prices of pork in Lithuania 2004 and 2005, Lt/kg

Šaltinis: Statistikos departamento prie LRV duomenys.

9 pav. I kategorijos kiaulienos su kaulu mažmeninė kaina 2002–2005 metais, Lt/kg
 Figure 9. Retail prices of bone-in pork (category I) 2002–2005, Lt/kg

Šaltinis: Statistikos departamento prie LRV duomenys.

2005 metų sausio-lapkričio mėnesių vidutinė kiaulienos su kaulu mažmeninė kaina buvo 1 proc. mažesnė negu per tą patį laikotarpį 2004 metais ir 16 proc. – negu 2002-aisiais (9 pav.).

Lietuvoje 2005 metų lapkritį mažmeninė kiaulienos kaina buvo 22 proc. mažesnė nei Estijoje ir 2 proc. – nei Latvijoje.

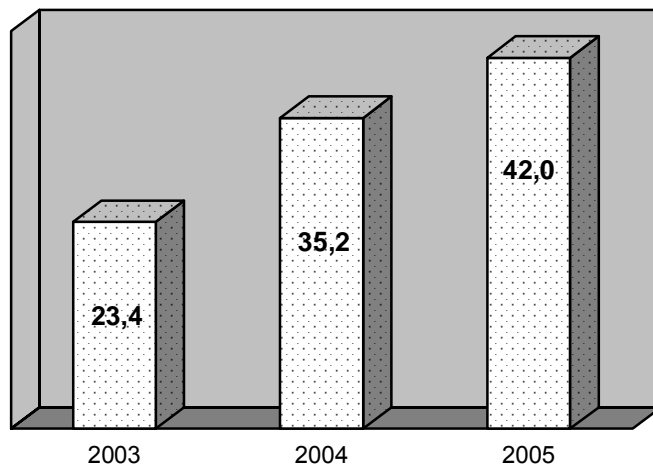
Užsienio prekyba. Dėl kiaulienos stygiaus vidaus rinkoje per 2005 metų dešimt mėnesių į kitas šalis eksportuota tik 702 t kiaulienos ir 29 tūkst. gyvų kiaulių. Bendra eksporto vertė – 12,6 mln. Lt. Tuo tarpu importo kiekiai keliasdešimt kartų didesni, o bendra importo vertė kartu su įvežamomis gyvomis kaulėmis – 117,1 mln. Lt.

Daugiausia kiaulienos įvežta iš Lenkijos (44 proc. viso importo), Estijos (14 proc.) ir Vokietijos (12 proc.). Beveik visos gyvos kaulės įvežtos iš Lenkijos. Daugiau kaip pusė (54 proc.) gyvų kiaulių eksporto pajamų gauta iš penimų kiaulių realizavimo į Latviją, 22 proc. – iš paršelių realizavimo į Lenkiją bei 16 proc. – iš grynaveislių paršavedžių realizavimo į Vokietiją.

Prognozės. Pagrindinėse kiaušes auginančiose ES šalyse – Vokietijoje, Nyderlanduose ir Danijoje – 2005 metų gruodžio mėnesį mažėjo (apie 10 proc.) kiaušių supirkimo kainos, ko ankstesniais metais nebuvo. Tai susiję su šių valstybių kiaulienos eksporto į Rusiją 2006 metais neaiškumais. Kainų mažėjimo tendencija pastebėta ir Lenkijoje. Tikėtina, kad nuo 2006 metų sausio iki kovo pabaigos ir Lietuvoje kiaušių supirkimo kainos turėtų sumažėti iki 450-460 Lt/100 kg, o balandį turėtų vėl didėti.

PAUKŠTIENA

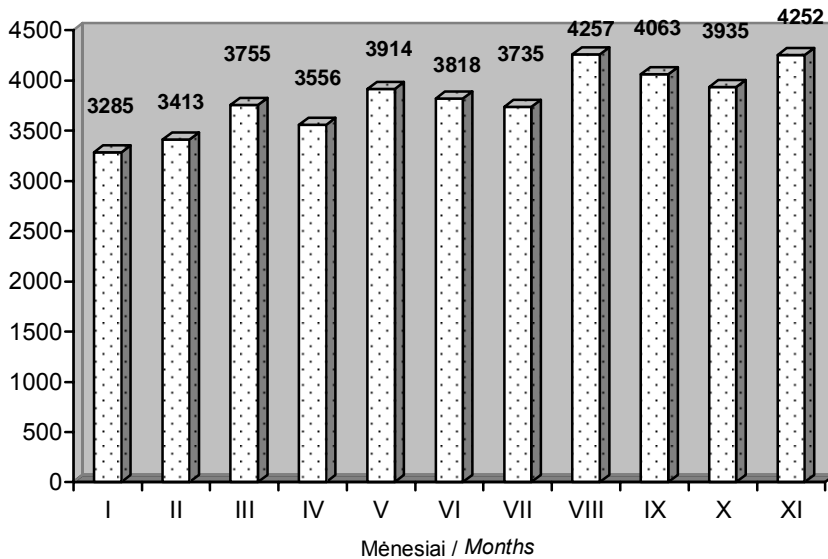
Vidaus rinka. Paukščių gripo protrūkiai 2004 metais Korėjoje, Kinijoje, Amerikoje, Laose, 2005 metais – Vietname ir Tailande, Japonijoje, Rumunijoje, Kazachstane, Rusijoje ir visai neseniai Turkijoje neturėjo įtakos paukštienos vartojimui Lietuvoje. Per 2005 metų sausio-lapkričio mėnesius paskersta 25,3 mln. paukščių, iš jų viščiukų broilerių – 23,4 mln., pagaminta 37,6 tūkst. t paukštienos. Palyginti su 2004 metų atitinkamu laikotarpiu, paukščių paskersta 19 proc. daugiau (10 pav.). Net 39 proc. išaugo kalakutienos gamyba.

10 pav. Paukštienos gamyba 2003–2005 metų sausio-lapkričio mėnesiais, tūkst. t

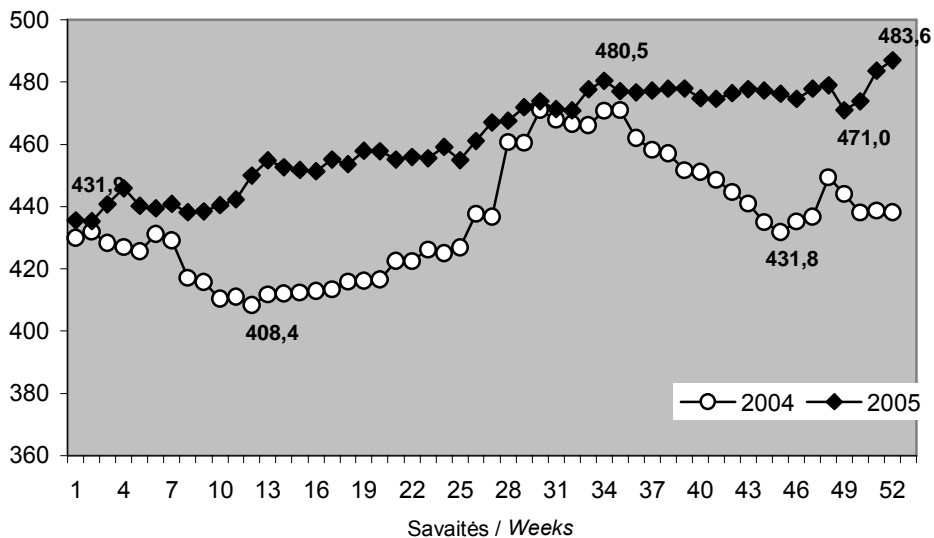
Figure 10. Production of poultry meat in January–November 2003–2005, thou. t

Šaltinis: Statistikos departamento prie LRV duomenys.

11 pav. Paukštienos gamyba 2005 metų sausio-lapkričio mėnesiais, t
 Figure 11. Production of poultry meat in January–November 2005, t

Šaltinis: Statistikos departamento prie LRV duomenys.

12 pav. Vištų skerdenų vidutinės pardavimo kainos 2004 ir 2005 metais, Lt/100 kg
 Figure 12. Average sale prices of chicken carcasses in 2004 and 2005, Lt/100 kg

Šaltinis: ŽŪMPRIS.

2005 metų rugpjūčio-lapkričio mėnesiais paukštienos pagaminta didžiausi kiekiai (11 pav.).

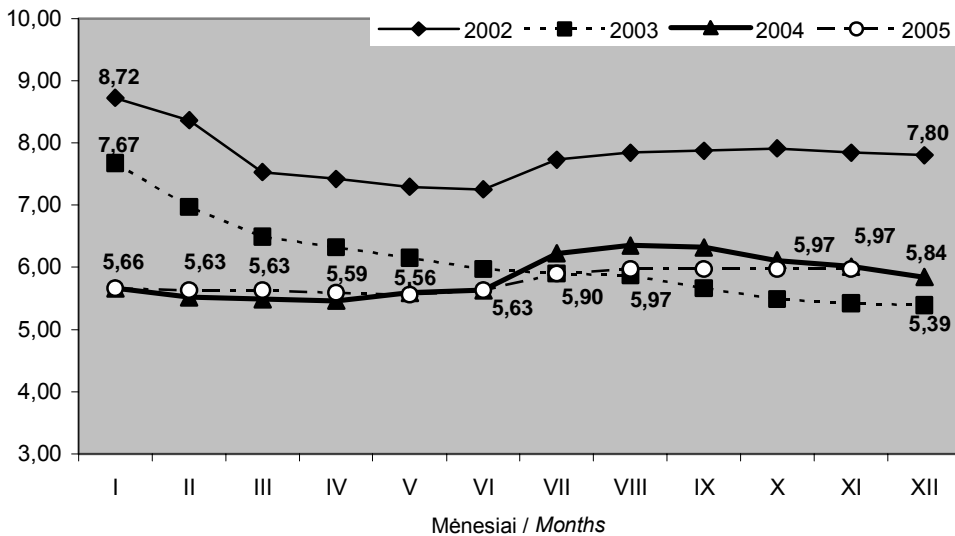
2005 metų vidutinė vištų skerdenų kaina siekė 462,2 Lt/100 kg ir, palyginti su 2004 metais, buvo 6 proc. didesnė (12 pav.).

2005 metų rugsėjo mėnesio pabaigoje (38-ąją savaitę) vištienos pardavimo kaina Lietuvoje (478 Lt/100 kg) buvo viena mažiausių tarp ES valstybių (10 proc. mažesnė už ES vidutinę 529 Lt/100 kg). Didžiausios vištienos kainos 2005 metų minėtu laikotarpiu buvo Suomijoje (679 Lt/100 kg), Prancūzijoje (676 Lt/100 kg), Kipre (637 Lt/100 kg), Slovėnijoje ir Švedijoje

(627 Lt/100 kg), o mažiausios – Lenkijoje (416 Lt/100 kg), Italijoje (449 Lt/100 kg) ir Portugalijoje (473 Lt/100 kg).

Vištienos mažmeninė kaina 2005 metų sausio-lapkričio mėnesiais keitėsi nežymiai ir 1,4 proc. buvo mažesnė už praėjusių metų vidutinę to laikotarpio kainą (13 pav.). 2005 metų lapkričio mėnesį kaina buvo net 24 proc. mažesnė už 2002-ųjų atitinkamo mėnesio kainą.

Lietuvoje vištienos mažmeninė kaina tarp Baltijos valstybių 2005 metų lapkričio mėnesį buvo mažiausia, Latvijoje – 17 proc., o Estijoje – net 39 proc. didesnė.

13 pav. Vištienos mažmeninės kainos Lietuvoje 2002-2005 metais, Lt/kg
Figure 13. Retail prices of chicken meat in Lithuania in 2002-2005, Lt/kg

Šaltinis: Statistikos departamento prie LRV duomenys.

Užsienio prekyba. Paukštienos eksporto ir importo balansas išlieka neigiamas, tačiau per metus skirtumas sumažėjo apie 12 proc. Vertinė išraiška importas pusantro karto didesnis už eksportą. Per 2005 metų sausio-spalio mėnesius į šalį buvo įvežta 26,0 tūkst. t paukštienos. Tai pusantro karto daugiau negu per 2004 metų tą patį laikotarpį. Daugiausia paukštienos į Lietuvą įvežta iš Nyderlandų (36 proc. viso importo), Lenkijos (26 proc.) ir Danijos (14 proc.). Į šalį

buvo įvežama pigesnė paukštiena (vidutinė kaina – 354,3 Lt/100 kg), o eksportuojama brangesnė (614,8 Lt/100 kg).

Per 2005 metų sausio-spalio mėnesius eksportuota 10,2 tūkst. t paukštienos. Tai beveik 2,5 karto daugiau nei per 2004 metų atitinkamą laikotarpį. Lietuvos paukščių augintojai daugiausia paukštienos išvežė į Latviją (41 proc. viso eksporto), Rusiją (18 proc.) ir Estiją (17 proc.).

KIAUŠINIAI / EGGS

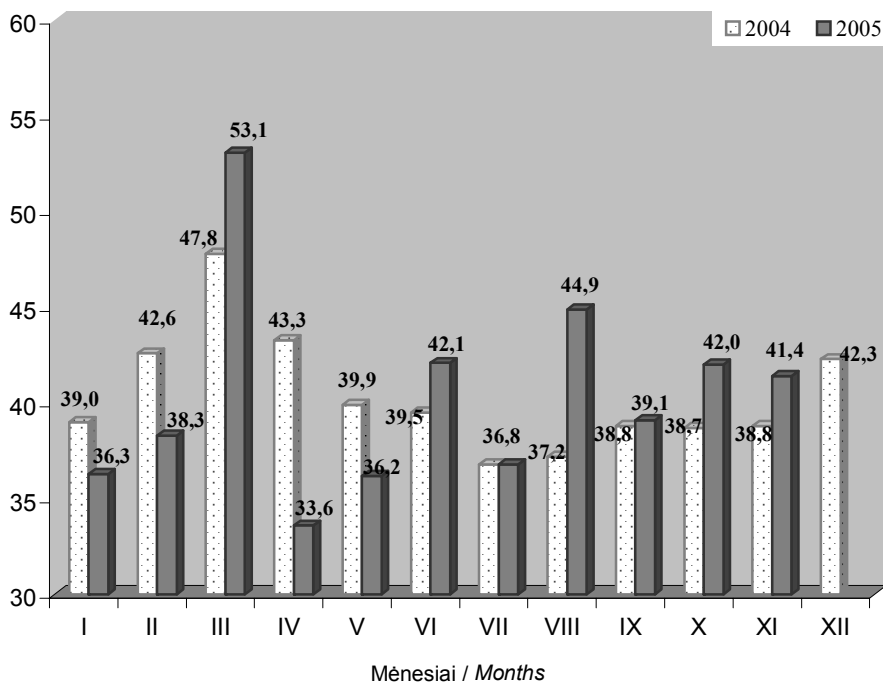
Paukščių gripo protrūkis Azijos šalyse 2005 metais neturėjo įtakos kiaušinių suvartojimui ir gamybai ES bei Lietuvoje. Per 2005 metus apie 20 proc. padidėjusios kiaušinių kainos išliko iki metų pabaigos.

Vidaus rinka. 2005 metų sausio – lapkričio mėnesiais Lietuvoje supirkta 443,8 mln. kiaušinių - 0,1 proc. mažiau nei per tą patį 2004 metų laikotarpį. Daugiausia kiaušinių supirkta kovo mėnesį (12 proc.), mažiausiai – balandį (7,6 proc.) (1 pav.).

Vidutinės A klasės kiaušinių supirkimo kainos 2005 metais buvo 5,3 proc. didesnės negu

2004-aisiais. 2005 metais L grupės kiaušiniai vidutiniškai buvo 1,6 proc. brangesni nei M grupės.

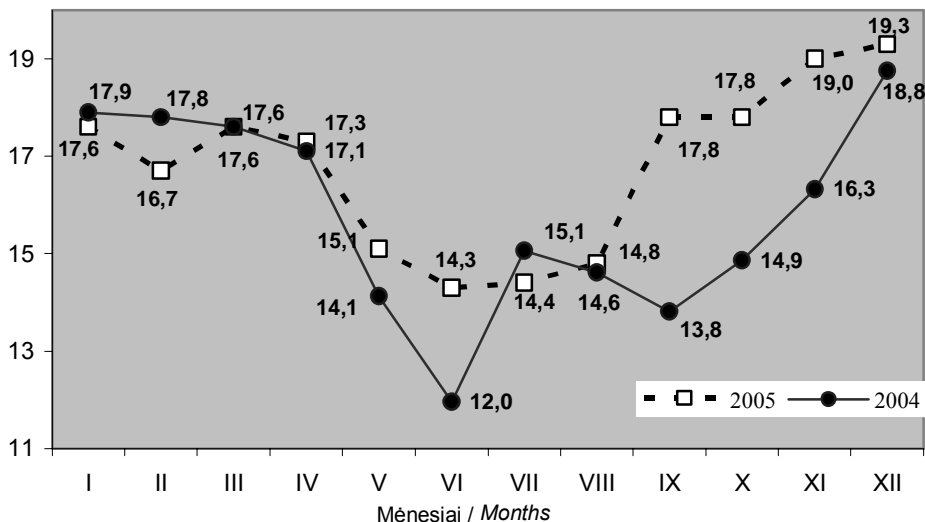
2005 metų gruodžio mėnesį, palyginti su 2004-ųjų gruodžiu, A klasės kiaušinių didmeninės kainos padidėjo : L grupės – 2,5 proc., M grupės – 3,5 proc. (2 pav.) Tokiam kiaušinių didmeninių kainų augimui įtakos turėjo nuo birželio mėnesio gerokai didėjančios kiaušinių kainos kitose ES valstybėse. 2005 metų rugsėjį, lyginant su birželiu, ES-25 šalyse kiaušinių vidutinė kaina padidėjo 12,5 proc. ir buvo 20,5 Lt/100 vnt.

1 pav. Kiaušinių supirkimas Lietuvoje 2004 ir 2005 metais, mln. vnt.

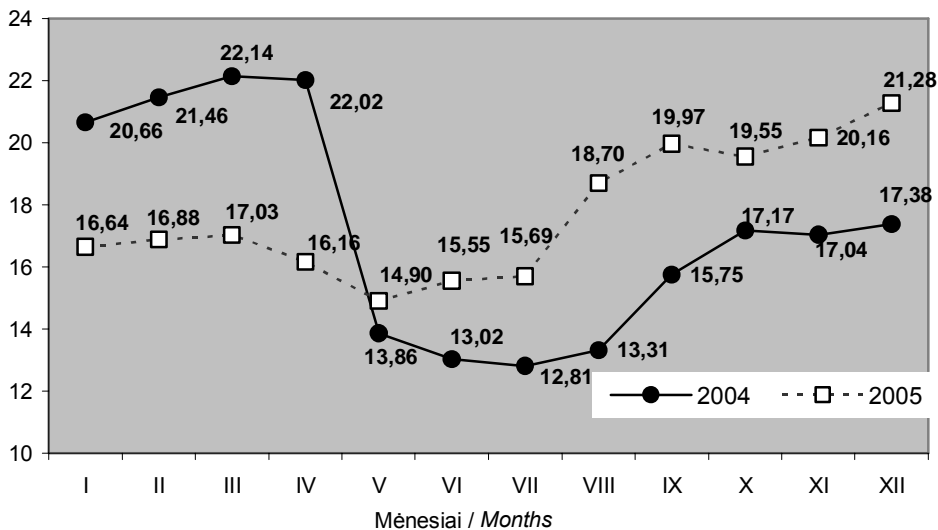
Figure 1. Purchase of eggs in Lithuania in 2004 and 2005, mill. pieces

Šaltinis: Statistikos departamento prie LRV duomenys.

2 pav. Šviežių supakuotų A klasės kiaušinių vidutinės didmeninės kainos (be PVM) Lietuvoje 2004 ir 2005 metais, Lt/100 vnt.
Figure 2. Average wholesale prices (VAT excl.) of fresh eggs (Class A, packed) in Lithuania in 2004 and 2005, Lt/100 pieces

Šaltinis: ŽŪMPRIS.

3 pav. Šviežių supakuotų L grupės kiaušinių vidutinės didmeninės kainos (be PVM) Lenkijoje 2004 ir 2005 metais, Lt/100 vnt.
Figure 3. Average wholesale prices (VAT excl.) of fresh eggs (L group, packed) in Poland in 2004 and 2005, Lt/100 pieces

Šaltinis: ŽŪMPRIS.

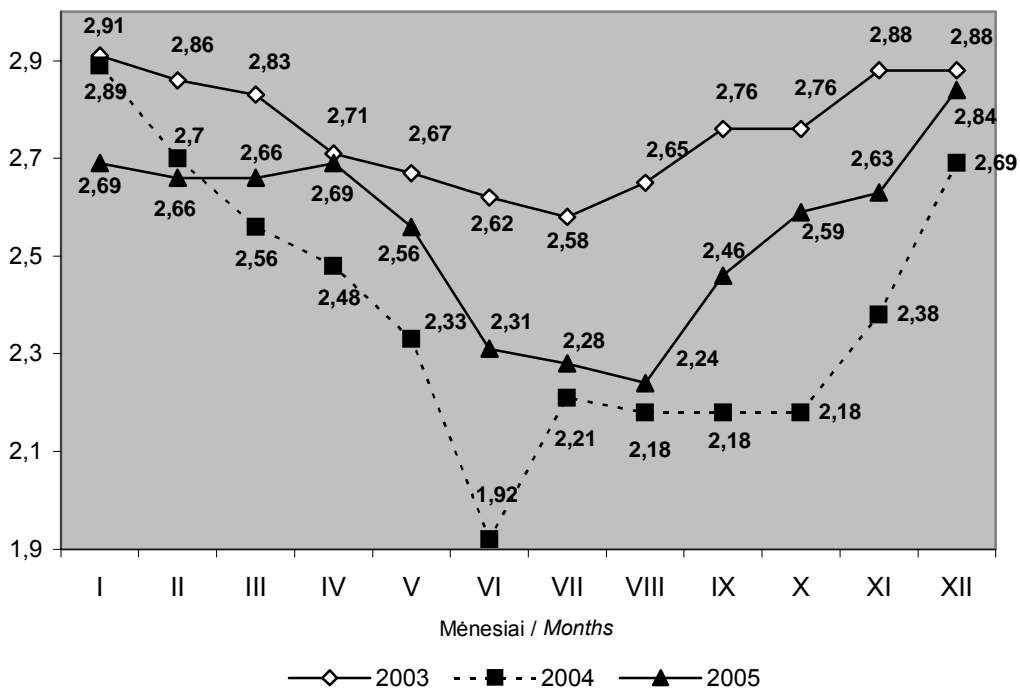
2005 metais Lenkijoje švieži supakuoti L grupės kiaušiniai buvo vidutiniškai 11 proc. brangesni nei M grupės. 2005 metais, palyginti su 2004-aisiais, L grupės kiaušiniai pabrango 1 proc. (3 pav.), o M grupės – atpigo 3 proc. Lenkijoje L grupės kiaušiniai buvo 4 proc. brangesni, M grupės – 5 proc. pigesni negu Lietuvoje.

Europos Komisijos duomenimis, šviežių supakuotų kiaušinių (L–M grupės) kainos ES-25 valstybėse 2005 metų III ketvirtyje didžiausios buvo Švedijoje – 4,65 Lt/kg, Danijoje – 4,57 Lt/kg ir Airijoje – 4,18 Lt/kg, mažiausios

Belgijoje – 2,34 Lt/kg, Ispanijoje – 2,38 Lt/kg ir Slovakijoje – 2,44 Lt/kg. ES-25 vidutinės kiaušinių kainos III ketvirtyje buvo 3,26 Lt/kg (8 proc. didesnės nei Lietuvoje).

2005 metais mažmeninės kiaušinių kainos Lietuvoje vidutiniškai buvo 6,6 proc. didesnės negu 2004 metais ir 7,6 proc. mažesnės nei 2003-aisiais (4 pav.).

2005 metais Lietuvoje mažmeninė kiaušinių kaina sausio – rugsėjo mėnesiais vidutiniškai buvo 13 proc. mažesnė nei Latvijoje ir 9 proc. mažesnė nei Estijoje (1 lentelė).

4 pav. Mažmeninės kiaušinių kainos Lietuvoje 2003–2005 metais, Lt/10 vnt.

Figure 4. Retail prices of eggs in Lithuania in 2003–2005, Lt/10 pieces

Šaltiniai: Lietuvos ekonominė ir socialinė raida 2003 m. sausio-gruodžio mėn. – V.: Statistikos departamentas prie LRV, 2003; Lietuvos ekonominė ir socialinė raida 2004 m. sausio-gruodžio mėn. – V.: Statistikos departamentas prie LRV, 2004; Lietuvos ekonominė ir socialinė raida 2005 m. sausio-rugsėjo mėn. – V.: Statistikos departamentas prie LRV, 2005; ŽŪR.

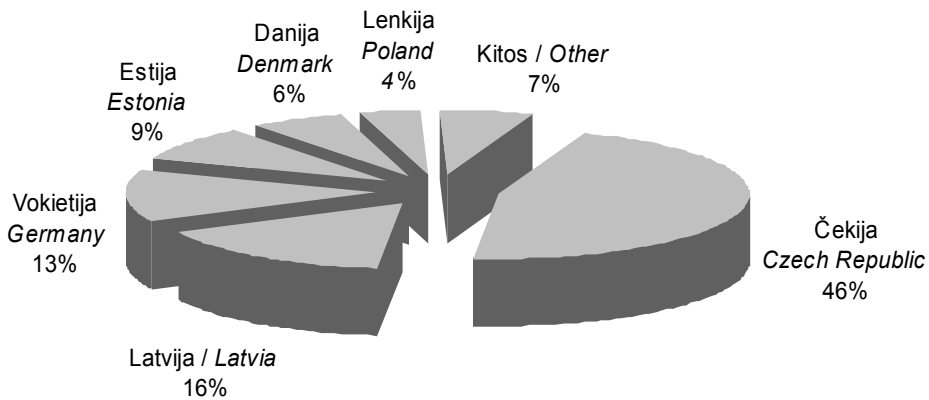
Mažmeninės kiaušinių kainos Lietuvoje, Latvijoje ir Estijoje 2005 metais, Lt/10 vnt.
Average retail prices of eggs in Lithuania, Latvia and Estonia in 2005, Lt/10 pieces

Šalis Country	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
Lietuva Lithuania	2,69	2,66	2,66	2,69	2,56	2,31	2,28	2,24	2,46	2,59	2,63	2,84
Latvija Latvia	2,93	2,93	2,93	2,93	2,93	2,90	2,90	2,90	2,90	n.d.	n.d.	n.d.
Estija Estonia	3,00	3,00	2,90	2,90	2,76	2,69	2,59	2,56	2,52	n.d.	n.d.	n.d.

Šaltinis: Lietuvos, Latvijos ir Estijos socialinė ir ekonominė raida 2005 m. – Nr. 1-9. – V.: Statistikos departamentas prie LRV, 2005.

Užsienio prekyba. Naminių paukščių kiaušinių 2005 metų sausio – spalio mėnesių eksporto apimtys, palyginti su tuo pačiu 2004-ųjų laikotarpiu, išaugo 44 proc. Užsienio rinkoms pateikta 10,04 tūkst. t (36 proc. visų kiaušinių)

už 23,3 mln. Lt. Vidutinė vieno išvežtų kiaušinių kilogramo kaina buvo 2,32 Lt. Daugiausia naminių paukščių kiaušinių eksportuota į Čekiją (4584 t), Latviją (1594 t), Vokietiją (1304 t).

4 pav. Kiaušinių eksporto struktūra 2005 metų sausio–spalio mėnesiais
Figure 4. Structure of eggs exports in January–October 2005

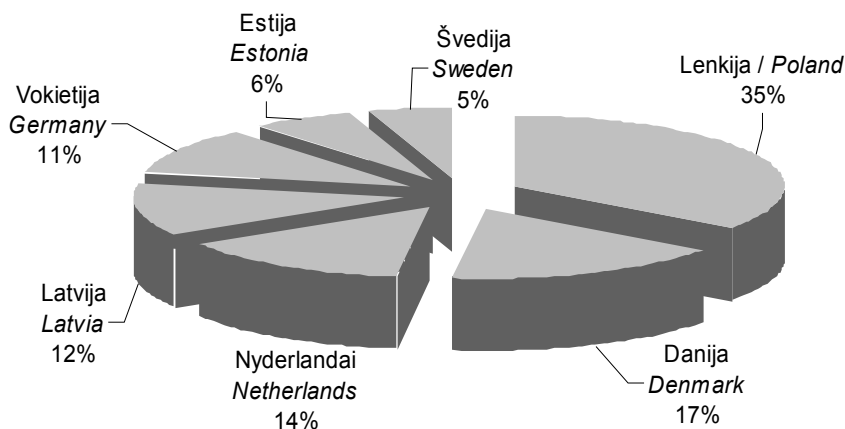
Šaltinis: ŽŪM užsienio prekybos duomenų bazė (Statistikos departamento duomenys).

2005 metais Lietuva eksportavo ne tik šviežius, bet ir džiovintus paukščių kiaušinius. Sausio – spalio mėnesiais jų eksportuota 529 t (už 2,1 mln. Lt). Vidutinė kaina – 3,95 Lt/kg. Daugiausia išvežta į Rusiją (40 proc.), Estiją (19 proc.) ir Vengriją (15 proc.).

Importas nuo Lietuvoje surinkto kiaušinių kiekio sudarė 2,9 proc. Per 2005 metų sausio – spalio mėnesius, palyginti su tuo pačiu 2004 metų laikotarpiu, naminių paukščių kiaušinių į

Lietuvą buvo įvežta 34 proc. daugiau, t. y. 817,8 t. Vidutinė vieno įvežtų kiaušinių kilogramo kaina – 5,39 Lt.

2005 metų sausio – spalio mėnesiais daugiausia kiaušinių įvežta iš Lenkijos (289 t po 3,47 Lt/kg), Danijos (138 t po 11,90 Lt/kg), Nyderlandų (117 t po 3,50 Lt/kg), mažesni kiekiai – iš Švedijos (34 t po 9,67 Lt/kg) ir Estijos (47 t po 2,97 Lt/kg) (5 pav.).

5 pav. Kiaušinių importo struktūra 2005 metų sausio–spalio mėnesiais
Figure 5. Structure of eggs imports in January–October 2005

Šaltinis: ŽŪM užsienio prekybos duomenų bazė (Statistikos departamento duomenys).

2005 metų sausio – spalio mėnesiais į Lietuvą įvežta 368,3 t džiovintų paukščių kiaušinių už 1,4 mln. Lt (3,81 Lt/kg). Palyginti su 2004 metų tuo pačiu laikotarpiu, jų įvežta beveik 2,3 karto daugiau, o vieno kilogramo kaina sumažėjo 55 proc. Importuoti džiovinti kiaušiniai naudojami Lietuvos konditerijos pramonėje.

Nauji teisės aktai. Lietuvos Respublikos valstybinės maisto ir veterinarijos tarnybos direktoriaus 2005 m. spalio 18 d. įsakymu Nr. B1-572 patvirtinti paukščių gripo kontrolės reikalavimai, o 2005 m. lapkričio 2 d. įsakymu Nr. B1-598 nustatytos paukščių gripo kontrolės priemonės.

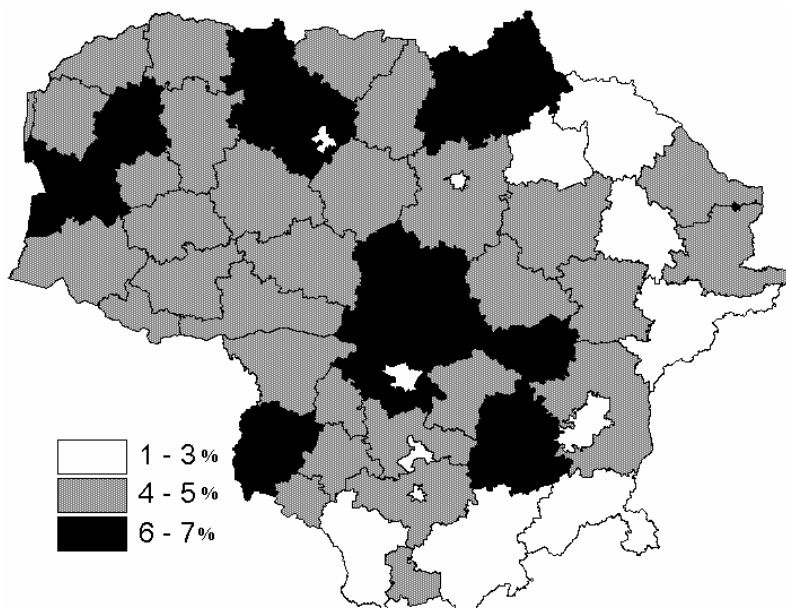
LIETUVOS ŽEMĖS ŪKIO PASKIRTIES ŽEMĖS RINKA THE MARKET FOR LAND USED FOR AGRICULTURAL ACTIVITIES IN LITHUANIA

2004–2005 metais didėjo privačios žemės plotai. 2005 metų III-įjį ketvirtį jie sudarė 2,7 mln. ha, t. y. 68 proc. visos žemės ūkio paskirties žemės. Šį didėjimą dar labiausiai lemia žemės grąžinimo ir asmeninio ūkio privatizavimo procesai, tuo tarpu laisvo valstybės fondo žemės pirkimas–pardavimas neįsibėgėja. Nuo valstybinės žemės privatizavimo pradžios iki 2005 metų spalio valstybinės žemės pirkimo sutarčių sudaryta tik maždaug 7 tūkst. ha žemės, o tuo tarpu prašymų pirkti valstybinę žemę pateikta beveik 320 tūkst. ha, iš jų 20 proc. norėtų įsigyti juridiniai asmenys ir užsienio subjektai.

Žemės rinkos aktyvumas. Per 2004 metus iš viso perleista daugiau kaip 168 tūkst. ha privačios žemės, o per 2005-ųjų I-III ketvirčius –

daugiau kaip 158 tūkst. ha. Apie 75 proc. visų sandorių sudaro žemės ūkio paskirties žemės sandoriai. Šios paskirties žemės rinkoje po trumpo sąstingio 2003 metų antrojoje pusėje prasidėjęs pakilimas tęsiasi iki šiol. Per 2004 metus buvo perleista apie 127 tūkst. ha žemės ūkio paskirties žemės, t. y. daugiau kaip 2 kartus daugiau negu 2003 metais, o 2005-aisiais toks plotas perleistas per tris pirmuosius ketvirčius.

2004 metais privačios žemės ūkio paskirties žemės rinkos aktyvumas (skaičiuojant per metus parduotos ir dovanotos privačios žemės ūkio paskirties žemės ploto dalį nuo visos privačios žemės ūkio paskirties žemės ploto konkrečiame teritoriniame vienetė) skirtinguose rajonuose varijavo nuo 2,31 iki 7,31 proc., o vidutiniškai Lietuvoje buvo 4,87 proc. (1 pav.).

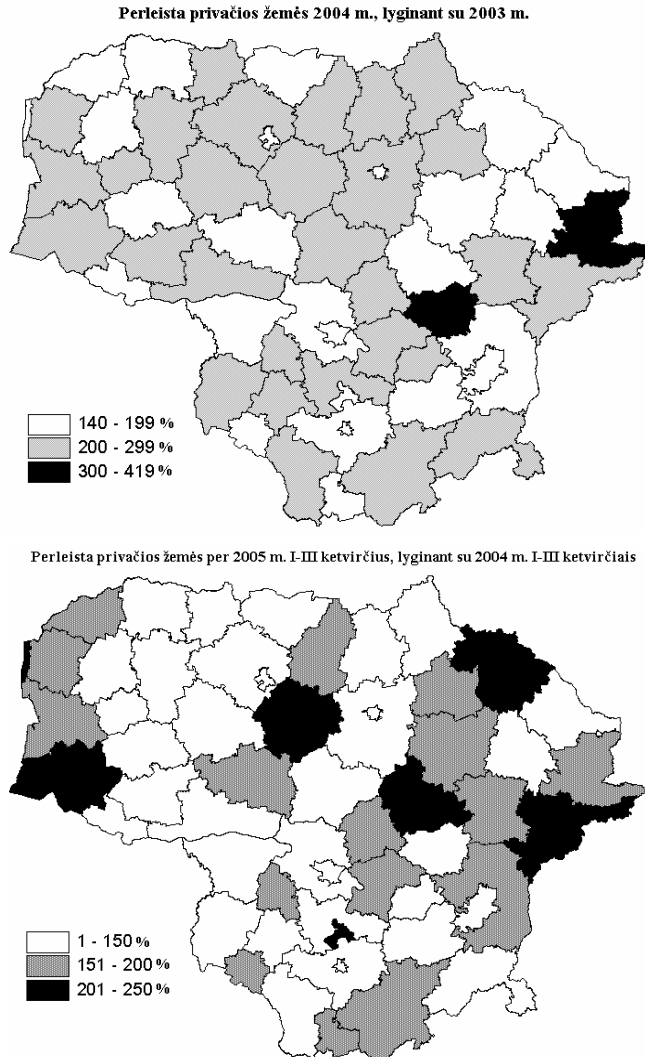

1 pav. Privačios žemės ūkio paskirties žemės rinkos aktyvumas 2004 metais
Figure 1. Private agricultural land market activity in 2004

Šaltiniai: Nacionalinė žemės tarnyba prie Žemės ūkio ministerijos; valstybės įmonė „Registru centras“, 2004 m.

Lyginant 2004 metais perleistos žemės ūkio paskirties žemės plotą su perleistuoju per 2003 metus ir perleista per 2005 metų I–III ketvirčius su perleistuoju per 2004-ųjų tą patį laikotarpį, galima pastebėti, kad rinka suaktyvėjo visose Lietuvos savivaldybėse. Pasyviausiose vietovė-

se perleistas iki 2 ir iki 1,5 karto, o aktyviausiose – iki 4 ir iki 2,5 karto didesnis plotas nei atitinkamai per 2003 metus ir per 2004 metų I–III ketvirčius; kitose vietovėse – 2,5 ir 2 kartus didesnis plotas (2 pav.).

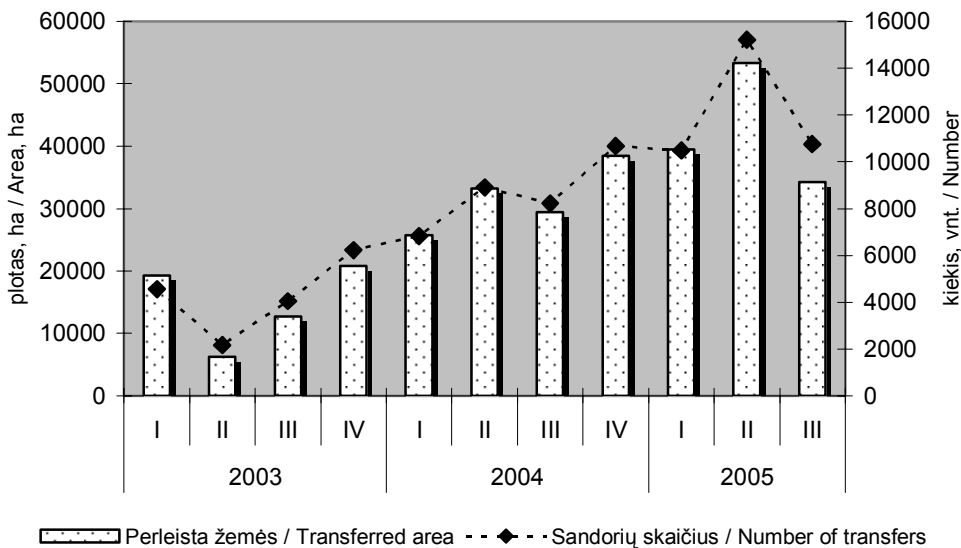
2 pav. Parduotos ir dovanotos žemės ūkio paskirties žemės plotų dinamika 2003 ir 2004 metais ir per 2004 ir 2005 metų I–III ketvirčius
Figure 2. Changes in the areas of sold and gifted agricultural land in 2003–2004 and in the I–III quarters 2004 & 2005

Šaltiniai: Nacionalinė žemės tarnyba prie Žemės ūkio ministerijos; valstybės įmonė „Registruų centras“, 2003–2005 m. III ketv.

Žemės rinkos aktyvumas ir toliau turėtų augti dar bent kelerius metus. Lietuvos žemės rinka, lyginant su Vakarų Europos šalimis ar Čekija, Slovakija, yra kelis kartus aktyvesnė. Tačiau tai galima paaiškinti tuo, kad Lietuvoje žemės rinka dar labai jauna, daug žmonių siekia parduoti žemės reformos metu atgautas žemes, kiti jas nori kuo greičiau įsigyti, taip tikėdamiesi pelningai užsidirbti ateityje, o tuo tarpu Vakarų Europoje žemės rinka normaliai funkcionuoja jau labai seniai.

Rinkos aktyvumui didelės įtakos galėjo turėti nuo 2004 metų ūkininkus pasiekusi svari ES parama bei pasikeitusios įstatymų nuostatos, reglamentuojančios žemės ūkio paskirties žemės perleidimus. 2004 metų liepą pakeista žemės ūkio paskirties žemės įsigijimo tvarka (Žemės ūkio paskirties žemės įsigijimo laikinojo įstatymo pakeitimo įstatymas Nr. IX-2406), atsisakant kai kurių visuomenėje prieštarinai

vertintų ir daug diskusijų sukėlusių įstatymo nuostatų, supaprastinant žemės perleidimo procedūrą ir išplečiant galimų pirkėjų ratą. Buvo atsisakyta kvalifikacinio pasirengimo ūkininkauti, persikėlimo gyventi į apskritį, kurioje yra įsigyta žemė, reikalavimų, susiaurintas pirmenybę pirkti žemės ūkio paskirties žemę turinčių asmenų ratas bei supaprastinta jų informavimo apie vykstantį sandorį tvarka. Dabartiniu metu svarstomas Žemės ūkio paskirties žemės įsigijimo laikinojo įstatymo 5 straipsnio pakeitimo įstatymo projektas, pagal kurį planuojama panaikinti apribojimą perleisti kitiems asmenims pirmumo teise įsigytą valstybinę žemės ūkio paskirties žemę arba keisti šios žemės naudojimo paskirtį anksčiau nei praėjus 5 metams nuo šios žemės įsigijimo dienos, turėtų padidinti žemės pasiūlą, nors gali sumažėti kainos (kadangi tokios žemės plotai labai dideli) ir padaugėti spekuliacijos žeme atvejų.

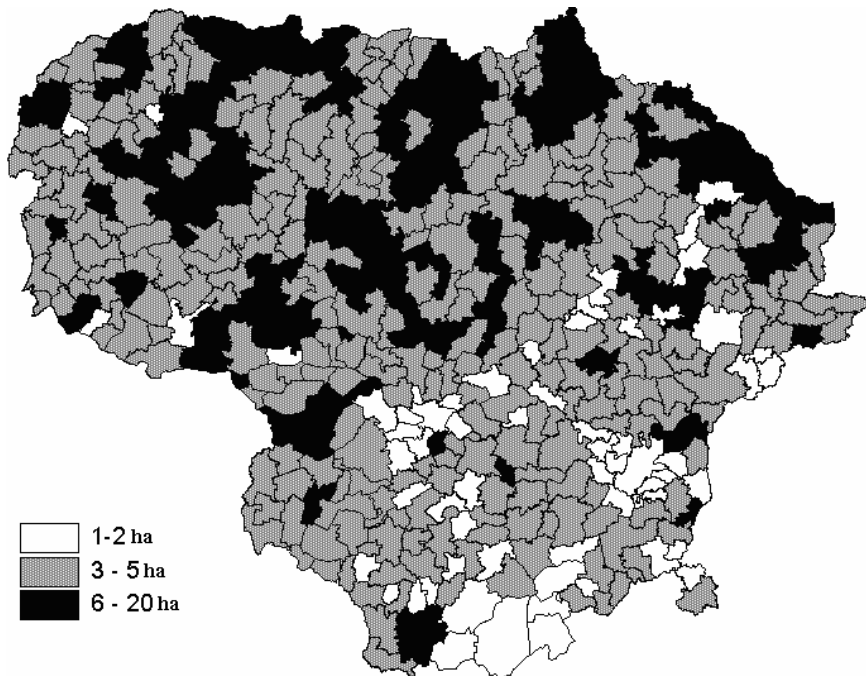
3 pav. Perleistos žemės ūkio paskirties žemės dinamika 2003–2005 metais
 Figure 3. Transferred agricultural land in 2003–2005

Šaltinis: valstybės įmonė „Registruų centras“, 2003–2005 m. III kv. v.

Paprastai žemės ūkio paskirties žemės rinkoje stebimi sezoniniai svyravimai su dviem aiškiai išreikštais pakilimais: vėlyvojo pavasario ir ankstyvojo rudens (3 pav.). Žemiausias aktyvumas paprastai rinkoje būna metų pradžioje. Nors 2003 metais rinka vystėsi visiškai neįprastai (tai didžiaja dalimi nulėmė įstatymų nuostatų pokyčiai bei lūkesčiai dėl artėjančios narystės Europos Sąjungoje), 2004-aisiais ji vėl grįžo į savo vėžes tik jau su gerokai didesnėmis sandorių apimtimis. 2005 metų III-įjį ketvirtį žemės sandorių gerokai sumažėjo ne tik dėl tradicinio sezoninio nuosmukio – šiek tiek nuslūgo ir pirkimo bumas, kai buvo perkama žemė, tikintis už ją gauti tiesioginių išmokų, o vėliau pelningai parduoti. Sugriežtėjus patikrai dėl deklaruojamų plotų geros agrarinės būklės bei pamačius, kad, įstojus į ES, žemės, ypač prastos, vertė neišaugo tiek, kiek buvo tikėtasi, daugelis ėmė atsargiau vertinti žemės, ypač nelabai derlingos bei nepasizyminčios didesne

rekreacinė ar komercinė vertė, įsigijimo kaip investicijos galimybę.

Nagrinėjant perleidžiamų sklypų charakteristikas, galima pastebėti (4 pav.), kad prie didesnių miestų bei rekreacinėse teritorijose vidutinis perleidžiamų sklypų dydis yra 2–3 ha. Tai net kelis kartus mažiau nei sklypų, perleidžiamų kitose vietovėse, plotas, paprastai sudarantis 6–8 ha. Kadangi įsigyti nedidelius žemės sklypus, ypač šalia didesnių miestų ar rekreacinėse teritorijose, kur žemės kainos gerokai viršija šalies vidurkį, ilgalaikiam ūkininkavimui neapsimoka, galima daryti prielaidą, kad šiose vietovėse žemė perkama ne ūkininkavimui, o gyvenamųjų namų statybai ar komercinei veiklai. Tuo tarpu dideli sklypai dažniausiai perkami intensyviai žemės ūkio veiklai. Nors, kita vertus, dalis tokių sklypų gali būti perkama ir kitokiais tikslais – perpardavimui, šiuo metu superkant geresnes žemes ir laukiant jų kainų kilimo ateityje.

4 pav. Vidutinis perleisto sklypo dydis 2004 metais

Figure 4. Average size of land plot transferred in 2004

Šaltinis: valstybės įmonė „Registru centras“, 2004 m.

Vidutiniškai Lietuvoje perleisto žemės ūkio paskirties žemės sklypo dydis 2004 metais buvo 3,6 ha. Pagal šį rodiklį Lietuva lenkia tik Čekiją ir Slovakiją, o nuo ES šalių senbuvių atsilieka net keletą kartų (vidutinis perleidžiamo sklypo dydis svyruoja nuo 4 ha (Vokietijoje) iki 20 ha (Jungtinėje Karalystėje).

Žemės kainos. Vis aktyvėjančioje Lietuvos žemės rinkoje žemės kainos kilo. 2004 metais žemės ūkio paskirties žemės vidutinė kaina siekė apie 1400 Lt/ha; palyginti su 2003-aisiais, padidėjo apie 20 proc. Per 2005 metų pirmąjį pusmetį kainos šoktelėjo dar 30–40 proc. ir buvo 1900 Lt/ha.

Tokia kainų didėjimo tendencija nestebina, kadangi žemės ūkio paskirties žemė įgauna tikrąją savo vertę, paremtą iš jos gaunama nauda. Be to, aukštesnis kaimyninių šalių (Lenkijos, Čekijos, Vengrijos) ir aukštas ES, ypač Šiaurės Europos, į kurias ilgalaikėje perspektyvoje turėtų orientuotis ir Lietuva, žemės kainų lygis leidžia daryti pagrįstą prielaidą dėl tolesnio kainų kilimo Lietuvoje. Nuo 2004 metų Lietuvos ūkininkus pasiekusi svari ES parama, teikiama už deklaruotus plotus, bei nerimas dėl neaiškių euro įvedimo pasekmių taip pat prisidėjo prie žemės kainų šuolio.

Kita vertus, 2005 metų antrojoje pusėje, sugriežtėjus patikrai dėl geros deklaruojamų plotų agrarinės būklės, nederlingos žemės sklypų, kuriuos ūkininkai ir miesto gyventojai išsigyda vo tikėdamiesi uždirbti iš ES tiesioginių išmokų (400 Lt/ha) ir neplanavo jų dirbti, kainos mažėjo.

Vidutinė žemės kaina tik iš dalies parodo realią padėtį. Kiekvienoje savivaldybėje galima išskirti 2–4 kainų grupes. Kaina didele dalimi priklauso nuo to, ar žemę galima panaudoti ne tik ūkininkavimui, bet ir kitiems tikslams: ko-

mercijai, gyvenamųjų namų statybai, rekreacijai. Prie didžiųjų miestų, komercijai bei rekreacijai tinkamose vietovėse kainos yra gerokai aukštesnės ir gali viršyti savivaldybės vidurkį net keliasdešimčia kartų. Nelabai vertingose komerciniu ar rekreaciniu požiūriu vietovėse taip pat galima išskirti keletą kainų grupių. Tose vietovėse kaina labiausiai priklauso nuo žemės našumo, įtakos turi ir žemės apleidimas (dirvonai) (ekspertų nuomone, galintis sumažinti žemės kainą iki 40 proc.), nuotolis nuo miestų (iki 40 proc.), patogus išsidėstymas (padidinti iki 30 proc.).

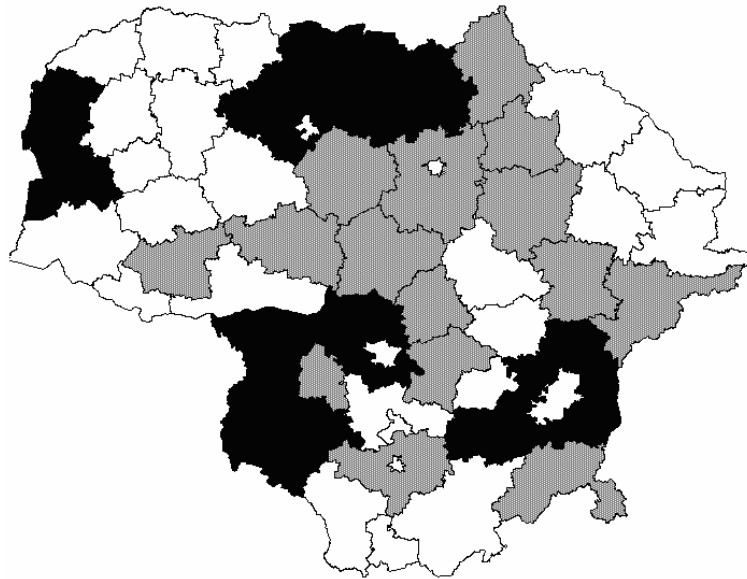
Lietuvos teritoriją pagal žemės, perkamos ilgalaikiam ūkininkavimui, kainas galima suskirstyti į santykinai pigias, brangesnes bei santykinai brangias vietoves, kuriose galima išskirti dar keletą kainų grupių (5 pav.).

Lietuvos žemės kainos yra panašios kaip Latvijoje bei Estijoje, tačiau kelis ar net keliasdešimt kartų mažesnės nei ES šalių senbuvių, taip pat Lenkijos ir Čekijos.

Vertingos komerciniu ar rekreaciniu požiūriu vietovės skirstomos į: teritorijas prie didžiųjų miestų ir vietas, tinkamas rekreacijai. Jas pagal kainas taip pat galima skirstyti į santykinai pigias, brangesnes bei brangiausias vietoves (1 lentelė). Lyginant su 2003 metais, šių žemių kainos gerokai šoktelėjo (20–40 proc.).

Brangiausia išlieka žemė prie didžiųjų miestų (Vilniaus, Kauno, Klaipėdos), kur jos kainas dažniausiai nulemia ne jos tinkamumas žemės ūkiui, bet atstumas iki miesto ir/ar galimybė panaudoti ją rekreacijai. Vidutinė tokių sklypų kaina – apie 60 tūkst. Lt/ha. Pigiausi yra nuo didmiesčių nutolę, greta mažesnių miestelių esantys sklypai, brangiausi – sklypai prie pat miesto ribos.

Vietovės	Kainų grupės, Lt/ha		
	pigiausia	vidutinė	brangiausia
Santykiniai pigios □	~ 600	~ 1200	
Brangesnės ▨	~ 900	~ 1500	~ 1900
Santykiniai brangios ■	~ 1250	~ 2000	~ 3000

5 pav. Vidutinės žemės ūkio paskirties žemės, nelabai vertingos komerciniu ar rekreaciniu požiūriu, kainos 2004 metais

Figure 5. Average prices of agricultural land of no value for commercial and recreational purposes in 2004

Šaltinis: seniūnijų ir savivaldybių žemėtvarkos skyrių specialistų 2004 m. apklausos duomenys.

1 lentelė / Table 1

Žemės ūkio paskirties žemės kainos komerciniu ar rekreaciniu požiūriu vertingose teritorijose, Lt/ha

Average prices of agricultural land in areas valuable for commercial and recreational purposes, Lt/ha

Vietovės / Areas	Kainų grupės / Groups of prices		
	pigiausia cheapest	vidutinė average	brangiausia most expensive
Prie didžiųjų miestų Areas near cities	~ 6000-9000	~ 60000	~ 150000-600000
Rekreacinėse teritorijose Recreational areas	~ 7500	~ 30000	~ 80000

Šaltinis: seniūnijų ir savivaldybių žemės ūkio skyrių specialistų 2004 m. apklausos duomenys, skelbimai laikraščiuose, internete.

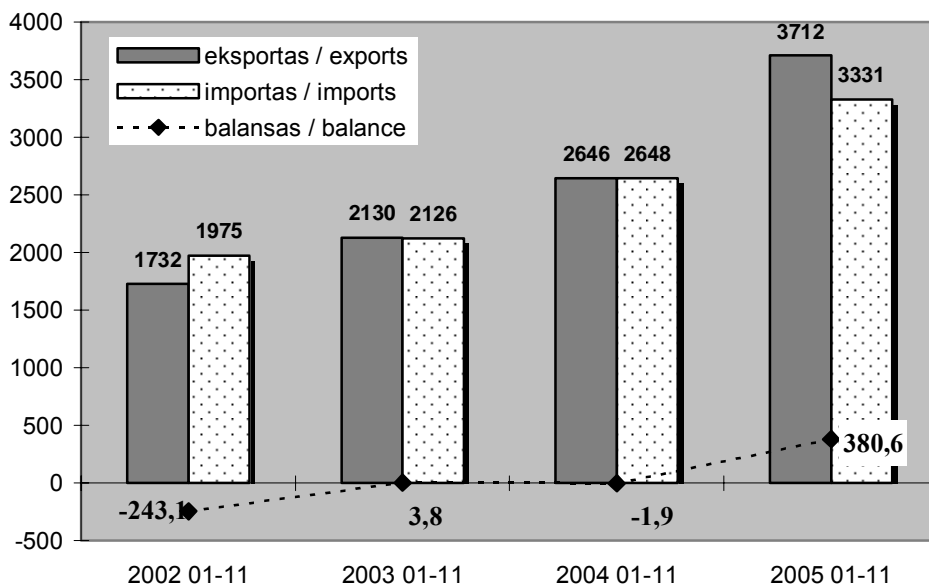
LIETUVOS UŽSIENIO PREKYBA ŽEMĖS ŪKIO IR MAISTO PRODUKTAIS
2005 METŲ SAUSIO–LAPKRIČIO MĖNESIAIS
LITHUANIAN FOREIGN TRADE IN AGRICULTURAL AND FOOD PRODUCTS
IN JANUARY–NOVEMBER 2005

Tamara Petuchova

Straipsnyje nagrinėjamos žemės ūkio ir maisto produktų eksporto ir importo (pagal Specialiąją prekybos sistemą) tendencijos, remiantis Lietuvos Respublikos statistikos departamento duomenimis.

Per 2005 metų sausio-lapkričio mėnesius žemės ūkio ir maisto produktų eksportuota už 3712 mln. Lt, palyginti su 2004-ųjų tuo pačiu

laikotarpiu, 1,4 karto, o su 2002 metų – 2,1 karto daugiau. Importas siekė 3331 mln. Lt ir, palyginti su 2004 metų sausio-lapkričio mėnesiais, padidėjo beveik 1,3 karto, su 2002-ųjų tuo pačiu laikotarpiu – beveik 1,7 karto. Užsienio prekybos apyvarta, palyginti su 2004 metų sausio-lapkričio mėnesiais, padidėjo 33 proc. (1 pav.).

1 pav. Žemės ūkio ir maisto produktų eksportas, importas ir užsienio prekybos balansas 2002–2005 metų sausio-lapkričio mėnesiais, mln. Lt

Figure 1. Exports, imports and foreign trade balance of agricultural and food products in January–November 2002–2005, mill. Lt

**Pagrindiniai užsienio prekybos žemės ūkio ir maisto produktais rodikliai
2004-2005 metų sausio-lapkričio mėnesiais**
Foreign trade in agricultural and food products in January–November 2004 and 2005

Metai / Year	Eksportas / Exports		Importas / Imports		Apyvarta / Turnover		Balansas, mln. Lt / Balance, mill. Lt
	mln. Lt / mill. Lt	indeksas / index	mln. Lt / mill. Lt	indeksas / index	mln. Lt / mill. Lt	indeksas / index	
2004	2646,4	100	2648,3	100	4088,6	100	-1,9
2005	3711,7	140	3331,2	126	5419,5	133	380,6

Prekybos nuo 2002 metų analizė rodo, kad kiekvienais metais per 11 mėnesių laikotarpį, palyginti su praėjusių metų tuo pačiu laikotarpiu, ir eksportas, ir importas didėjo. 2002 metų nagrinėjamo laikotarpio balansas buvo neigiamas ir siekė -243,1 mln. Lt, o 2005-aisiais eksportas viršijo importą 380,6 mln. Lt (1 lentelė).

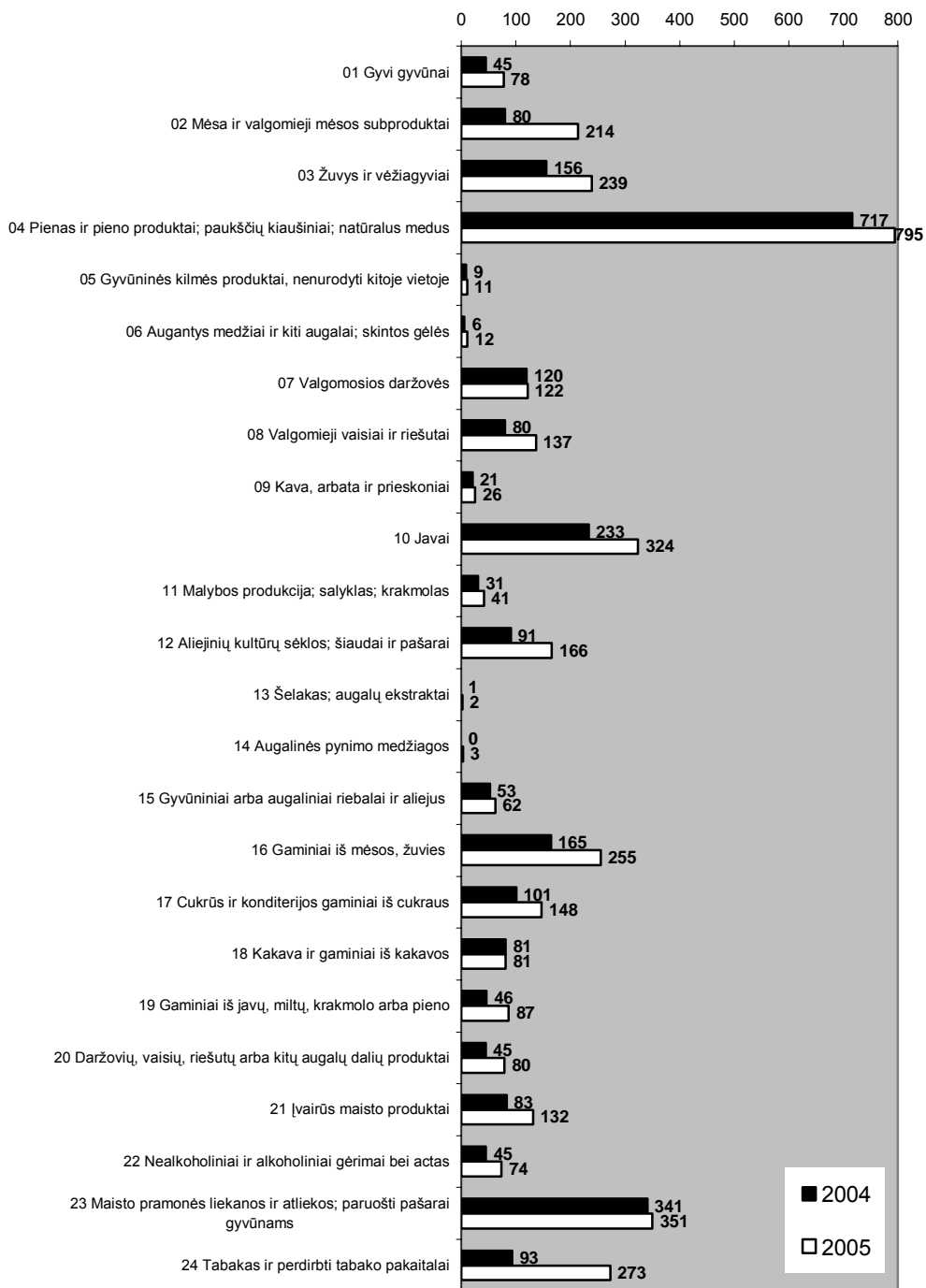
Daugiausia buvo eksportuota paruoštų maisto produktų, gėrimų, tabako gaminių grupės produktų. Jie sudarė 40 proc. viso žemės ūkio ir maisto produktų eksporto. Antroje vietoje – gyvūniniai produktai (36 proc.). Per 2005 metų sausio-lapkričio mėnesius, palyginti su tuo pačiu 2004-ųjų laikotarpiu, eksporto struktūra pasikeitė mažai. Dviem procentiniais punktais padidėjo gyvūninės kilmės produktų ir tiek pat sumažėjo paruoštų maisto produktų dalys.

Didžiausias lyginamasis svoris eksporto struktūroje tradiciškai tenka pienui ir pieno produktams (daugiau kaip 21 proc., už 795 mln. Lt). Didelę eksporto dalį sudarė paruošti gyvūnų pašarai (9,4 proc. ir 351 mln. Lt), grūdai (8,7 proc. ir 324 mln. Lt), tabako gaminiai (7,3 proc. ir 273 mln. Lt), gaminiai iš mėsos, žuvies (6,9 proc. ir 255 mln. Lt), žuvis ir vėžiagyviai (6,4 proc. ir 239 mln. Lt), mėsa (5,8 proc. ir 214 mln. Lt). Per nagrinėjamą laikotarpį minėtų produktų dalis sudarė 66 proc. viso žemės ūkio ir maisto produktų eksporto (2 pav.).

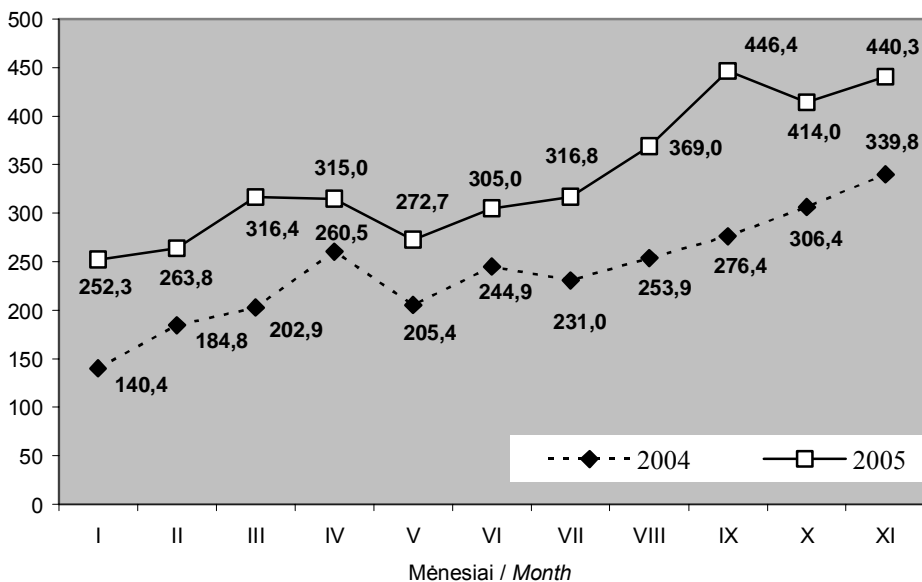
62 proc. pieno produktų išvežta į Rusiją, Italiją, Vokietiją, 58 proc. pašarų gyvūnams – į Jungtinę Karalystę, Rusiją, Vokietiją, 61 proc. grūdų – į Ispaniją, Nyderlandus, Baltarusiją.

Palyginti su 2004 metų sausio-lapkričio mėnesiais, padidėjo visų 24 grupių produktų eksportas. Daugiausia eksportuota tabako gaminių (už 180 mln. Lt, 2,9 karto daugiau), mėsos ir mėsos subproduktų (už 134 mln. Lt, 2,7 karto daugiau), grūdų (už 91 mln. Lt, 1,4 karto daugiau), gaminių iš mėsos, žuvies (už 91 mln. Lt, 1,6 karto daugiau). Suminė minėtų produktų eksporto vertė 2005 metais viršijo jų eksporto vertę per tą patį 2004 metų laikotarpį beveik 1,9 karto.

Pasikeitė mėsos eksporto struktūra. Buvo eksportuota 20,2 tūkst. t (kiekis padidėjo 2,0 kartus, vertė – 2,9 karto) galvijienos, kurios apie 80 proc. kiekio - į Baltarusiją, Rusiją, Vokietiją ir Nyderlandus. Paukštienos eksportuota 11,0 tūkst. t (kiekis padidėjo 2,2 karto, vertė – 2,6 karto), daugiau nei 83 proc. – į Latviją, Estiją, Rusiją. 3,7 karto padidėjo eksportuotų subproduktų kiekis ir vertė (eksportuota 1,1 tūkst. t), daugiau kaip 52 proc. – į Rusiją. 1,1 karto sumažėjo eksportuotos kiaulienos kiekis ir vertė. Per nagrinėjamą laikotarpį 4 kartus padidėjo veršelių (ne didesnių kaip 80 kg) eksportas.

2 pav. Žemės ūkio ir maisto produktų eksportas 2004 ir 2005 metų sausio–lapkričio mėnesiais, mln. Lt
Figure 2. Exports of agricultural and food products in January–November 2004 and 2005, mill. Lt

3 pav. Žemės ūkio ir maisto produktų eksportas 2004 ir 2005 metų sausio–lapkričio mėnesiais, mln. Lt
Figure 3. Exports of agricultural and food products in January–November 2004 and 2005, mill. Lt

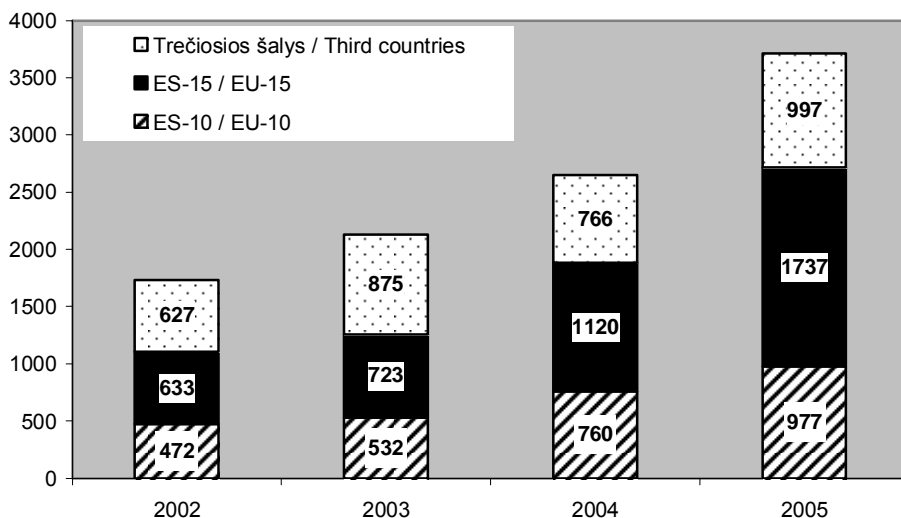
2005 metų sausio–lapkritį eksporto vertė keitėsi panašiai kaip ir 2004 metais, tačiau visais mėnesiais ji buvo didesnė (viršijo 2004 metų atitinkamo mėnesio vertę 1,2–1,8 karto) (3 pav.).

Žemės ūkio ir maisto produktų eksporto į tris šalių grupes (ES-15, ES-10 ir trečiasias šalis) analizė (4 pav.) parodė, kad nuo 2002 metų eksportas per nagrinėjamą laikotarpį į visas šalių grupes nuolat augo. Palyginti su atitinkamu 2004 metų laikotarpiu, 2005 metais eksportas į skirtingas šalių grupes augo nevienodai. Eksportas į ES šalis senbuves (ES-15) padidėjo daugiausia – 1,6 karto, į naujas ES šalis (ES-10) ir trečiasias šalis – po 1,3 karto. Dėl to pasikeitė ir eksporto struktūra pagal šalių grupes. Kaip ir 2004 metais, daugiausia eksportuota į ES-15 šalis, o į šias šalis išvežtų produktų dalis visame žemės ūkio ir maisto produktų eksporte 2005 metais padidėjo 4,5 procentinio punkto.

Palyginti su 2002 metų atitinkamu laikotarpiu, eksportas į dabartines ES šalis padidėjo 2,5 karto.

Per 2005 metų 11-ką mėnesių į ES šalis daugiausia eksportuota: sūrių (už 246 mln. Lt), produktų, naudojamų gyvūnų pašarams (už 215 mln. Lt), gaminių ir konservų iš žuvų (už 193 mln. Lt), cigarečių (už 183 mln. Lt), kviečių (už 172 mln. Lt), rapsų sėklų (už 138 mln. Lt), pieno ir grietinėlės (už 131 mln. Lt), žuvų filė (už 121 mln. Lt). Minėtų produktų vertė siekė apie 52 proc. viso žemės ūkio ir maisto produktų eksporto į ES šalis.

Per nagrinėjamą laikotarpį iš Lietuvos į trečiasias šalis daugiausia buvo eksportuota pieno produktų (už 241 mln. Lt), pašarų gyvūnams (už 116 mln. Lt), tabako gaminių (už 89 mln. Lt), grūdų (už 74 mln. Lt), cukraus (už 72 mln. Lt), žuvų (už 67 mln. Lt), mėsos (už 67 mln. Lt). Šių produktų vertė siekė apie 73 proc. viso eksporto į trečiasias šalis. Per 2005 metų sausio–lapkričio mėnesius į trečiasias šalis eksportuotų tabako gaminių vertė padidėjo 250 kartų, mėsos – 4,5 karto, žuvies – 2,1 karto, cukraus – 1,4 karto, o grūdų – dvigubai sumažėjo.

4 pav. Žemės ūkio ir maisto produktų eksportas pagal šalių grupes
2002-2005 metų sausio-lapkričio mėnesiais, mln. Lt

Figure 4. Exports of agricultural and food products by country group in January–November 2002–2005, mill. Lt

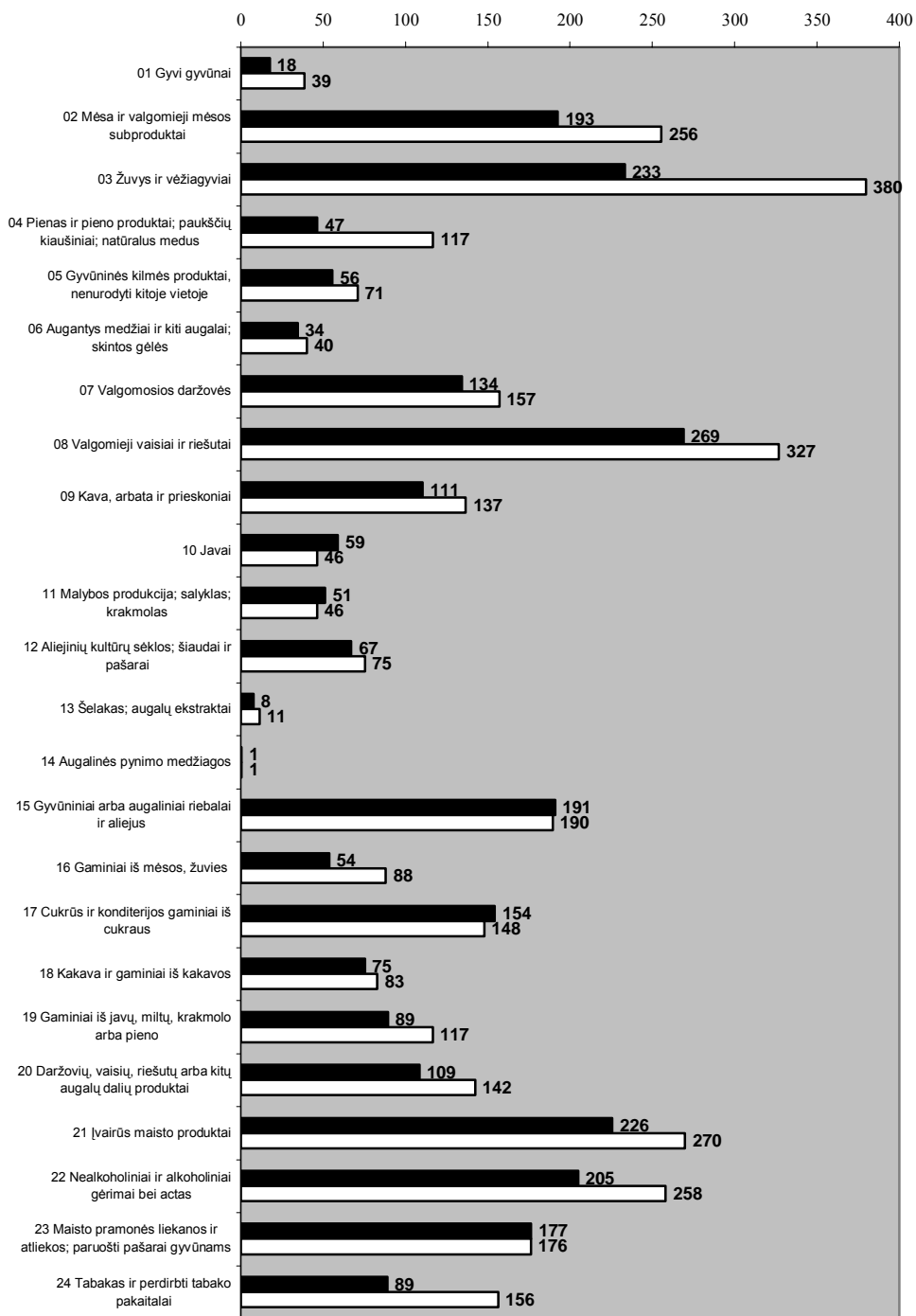
Per nagrinėjamą laikotarpį žemės ūkio ir maisto produktų daugiausia eksportuota į Vokietiją (15 proc.), Latviją (15 proc.), Rusiją (14 proc.), Estiją (6,5 proc.), Italiją (5,9 proc.), Jungtinę Karalystę (5,5 proc.). Eksporto į minėtas šalis vertė sudarė 61 proc. per 2005 metų 11-ką mėnesių eksportuotų žemės ūkio ir maisto produktų vertės.

Per 2005 metų sausio-lapkričio mėnesius į Lietuvą žemės ūkio ir maisto produktų buvo importuota už 3,3 mlrd. Lt, t. y. 1,26 karto daugiau, nei per tą patį 2004 metų laikotarpį, tačiau importo didėjimo tempai buvo lėtesni negu eksporto.

Didžiausią importo vertės dalį (44 proc.) sudarė paruoštų maisto produktų, gėrimų ir tabako gaminių grupės produktų vertė, antroje vietoje – gyvūniniai produktai (apie 26 proc.), trečioje – augalinės kilmės produktai (daugiau kaip 25 proc.). Palyginti su tuo pačiu 2004 metų laikotarpiu, 2005-aisiais žemės ūkio ir maisto produktų importo struktūra pagal pagrindinius KN skyrius pasikeitė daugiau negu eksporto. Gyvūninės kilmės produktų importas padidėjo beveik 1,6 karto ir importo struktūroje sudarė

26 proc. – 5 procentiniais punktais daugiau nei 2004 metais. Augalinės kilmės produktų importo vertė padidėjo 1,15 karto, jų dalis visame importe sumažėjo 3 procentiniais punktais. Kitų dviejų produktų grupių dalis visame žemės ūkio ir maisto produktų importe pasikeitė truputį daugiau nei po 1 procentinį punktą.

Didžiausias lyginamasis svoris importo struktūroje atiteko žuvims ir vėžiagyviams (daugiau kaip 11 proc., importuota už 380 mln. Lt, 1,6 karto daugiau). Importuotų vaisių ir riešutų vertė siekė 9,8 proc. viso importo vertės (importuota už 327 mln. Lt, 1,2 karto daugiau), įvairių maisto produktų (21 KN kodas, importuota už 270 mln. Lt, 1,2 karto daugiau) – 8,1 proc., įvairių gėrimų – 7,8 proc. (už 258 mln. Lt, 1,3 karto daugiau), mėsos – 7,7 proc. (už 256 mln. Lt, 1,3 karto daugiau), riebalų ir aliejaus – 5,7 proc. (už 190 mln. Lt), produktų, naudojamų gyvūnų pašarams, – 5,3 proc. (už 176 mln. Lt), daržovių – 4,7 proc. (už 157 mln. Lt, 1,2 karto daugiau) (5 pav.). Per nagrinėjamą laikotarpį šių produktų importo vertė sudarė daugiau kaip 60 proc. viso importo vertės.

5 pav. Žemės ūkio ir maisto produktų importas 2004 ir 2005 metų sausio-lapkričio mėnesiais, mln. Lt
 Figure 5. Imports of agricultural and food products in January–November 2004 and 2005, mill. Lt

Per 2005 metų sausio-lapkričio mėnesius, palyginti su tuo pačiu 2004 metų laikotarpiu, 28 proc. sumažėjo grūdų, 11 proc. malybos produktų, 4 proc. cukraus, 1 proc. riebalų ir aliejaus, beveik nepasikeitė (sumažėjo 0,2 proc.) maisto pramonės atliekų ir paruoštų pašarų gyvūnams importo vertė. Kitų produktų buvo importuota 1,1–2,5 karto daugiau.

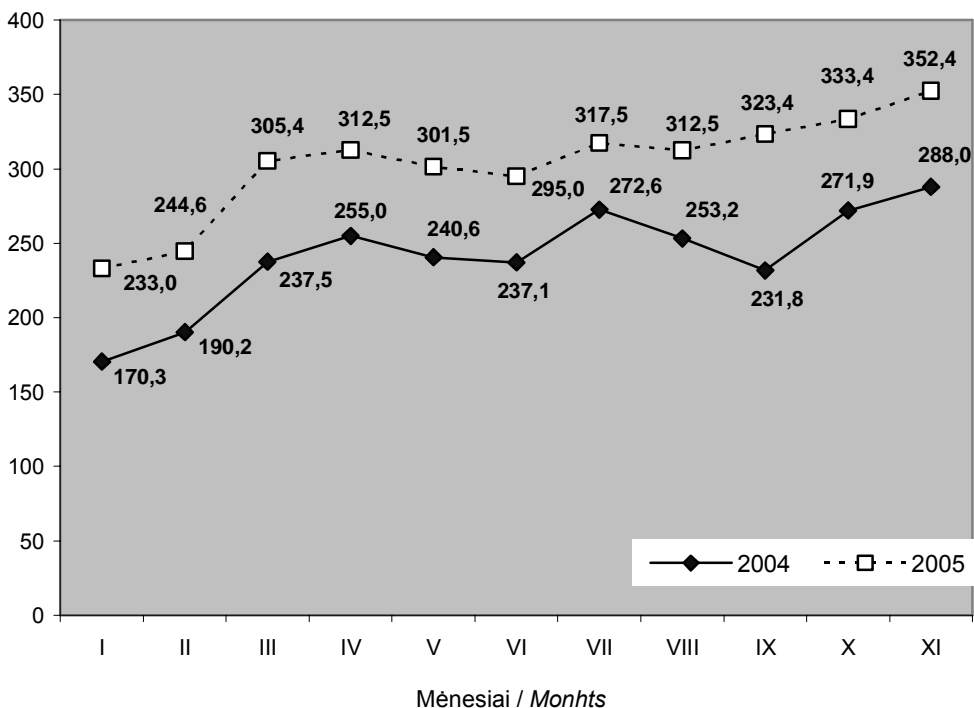
Per nagrinėjamą 2005 metų laikotarpį 256 kartus padidėjo įvežamo į Lietuvą pieno (1–6 proc. riebumo) kiekis. Įvežta 35 tūkst.t pieno, 91 proc. – iš Latvijos.

Pasikeitė ir mėsos importo struktūra: galvijenos įvežta 7 proc. mažiau, paukštienos – 1,45 karto daugiau, o jos dalis mėsos importe padidėjo 9 procentiniais punktais ir siekė 47 proc. Daugiausia paukštienos buvo įvežta iš Nyder-

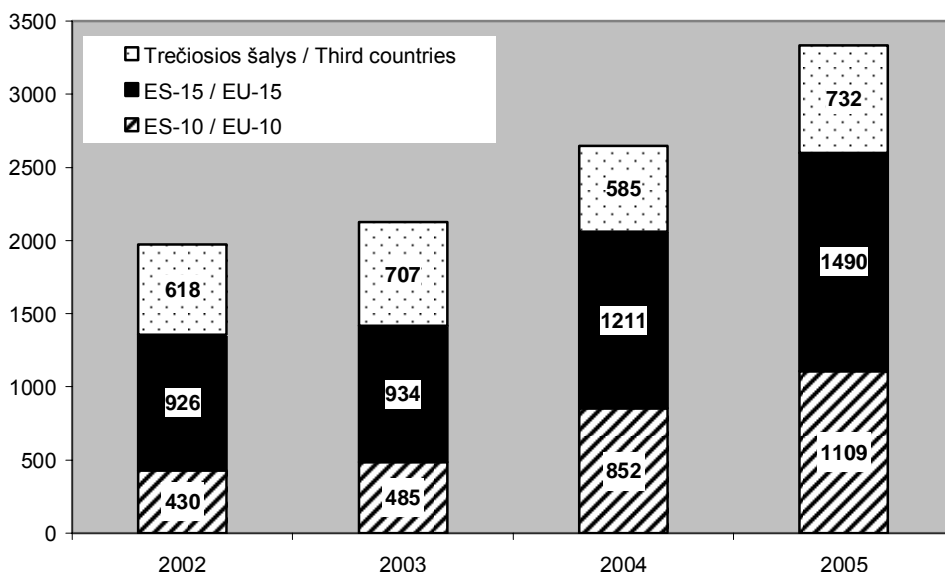
landų (35 proc. visos importuotos paukštienos), Lenkijos (27 proc.), Danijos (13 proc.). Nors kiaulienos įvežta 5 proc. daugiau, jos dalis mėsos importo struktūroje sumažėjo 5 procentiniais punktais.

Per 2005 metų sausį-rugpjūtį importo dinamika buvo analogiška 2004 metų atitinkamų mėnesių importo dinamikai, o nuo rugsėjo, skirtingai nuo 2004 metų rugsėjo, importas nuosekliai didėjo. Per visą nagrinėjamą 2005 metų laikotarpį importo vertė buvo 1,2–1,4 karto didesnė nei per 2004-uosius (6 pav.).

Per nagrinėjamą 2005 metų laikotarpį, palyginti su tuo pačiu 2004-uųjų laikotarpiu, importas iš ES-10 šalių padidėjo 1,3 karto, iš ES-15 ir trečiųjų šalių – po 1,2 karto. Importo struktūra pagal šalių grupes pasikeitė mažai.

6 pav. Žemės ūkio ir maisto produktų importas 2004–2005 metų sausio-lapkričio mėnesiais, mln. Lt
 Figure 6. Imports of agricultural and food products in January–November 2004 and 2005, mill. Lt

**7 pav. Žemės ūkio ir maisto produktų importas
2002–2005 metų sausio-lapkričio mėnesiais pagal šalių grupes, mln. Lt**
*Figure 7. Imports of agricultural and food products by country group
in January–November 2002–2005, mill. Lt*

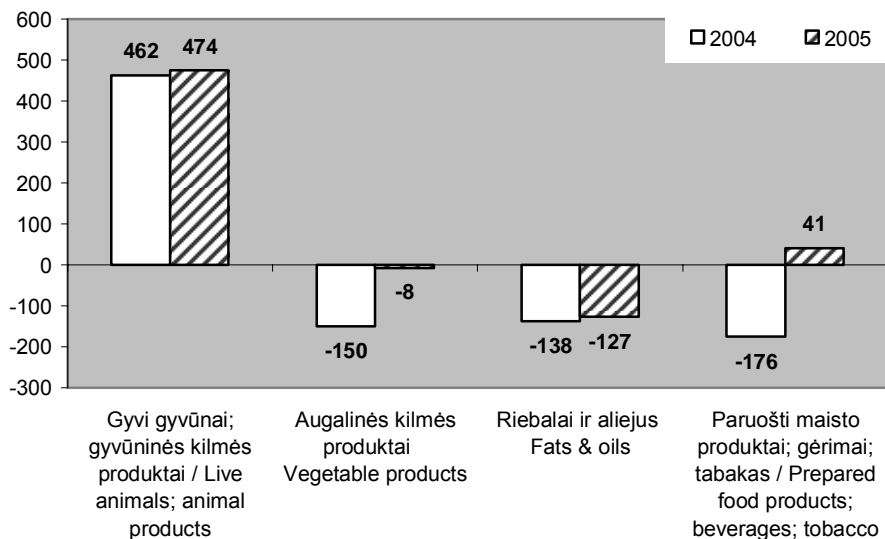
Per nagrinėjamą laikotarpį iš ES šalių daugiausia įvežta mėsos (už 255 mln. Lt), įvairių maisto produktų (21 KN kodas, už 234 mln. Lt), įvairių gėrimų (už 228 mln. Lt), vaisių ir riešutų (už 199 mln. Lt), riebalų ir aliejaus (už 158 mln. Lt), žuvų ir vėžiagyvių (už 154 mln. Lt), maisto pramonės atliekų ir produktų, naudojamų gyvūnų pašarams (už 150 mln. Lt). Šių importuotų produktų vertė sudarė 53 proc. visos importo iš ES šalių vertės.

Iš trečiųjų šalių importuotų žemės ūkio ir maisto produktų vertė siekė 732 mln. Lt. Daugiausia buvo importuota žuvų ir vėžiagyvių (už 226 mln. Lt), vaisių ir riešutų (už 128 mln. Lt), tabako gaminių (už 78 mln. Lt), daržovių (už 51 mln. Lt). Minėtų produktų vertė sudarė 66 proc. visos importo iš trečiųjų šalių vertės.

Daugiausia žemės ūkio ir maisto produktų buvo importuota iš Lenkijos, Vokietijos, Nyderlandų, Latvijos, Estijos, Danijos, Ispanijos (61 proc. viso importo vertės).

Užsienio prekybos per 2005 metų sausį-lapkritį analizė parodė, kad didžiausia apyvarta buvo prekiaujant pienu ir pieno produktais, žuvimi ir vėžiagyviais, maisto pramonės atliekomis ir paruoštais gyvūnų pašarams, mėsa, vaisiais, tabako gaminiiais, įvairiais maisto produktais (21 grupė pagal KN). Per nagrinėjamą laikotarpį prekyba šiais produktais sudarė daugiau kaip 54 proc. visos užsienio prekybos žemės ūkio ir maisto produktais apyvartos.

Prekybos pagal pagrindinius KN skyrius analizė parodė, kad teigiamas buvo prekybos gyvais gyvūnais ir gyvūninės kilmės produktais bei paruoštais maisto produktais balansas. Pastebėtina, kad prekybos paruoštais maisto produktais, turinčiais didesnę pridėtinę vertę, balansas 2004 metais buvo neigiamas ir siekė -176 mln. Lt. Didžiausias deficitas 2005 metais buvo prekiaujant riebalais ir aliejais.

**8 pav. Užsienio prekybos žemės ūkio ir maisto produktais balansas
2004 ir 2005 metų sausio-lapkričio mėnesiais, mln. Lt**

*Figure 8. Balance of foreign trade in agricultural and food products
in January–November 2004 and 2005, mill. Lt*

Didžiausias teigiamas balansas buvo prekiaujant pienu ir pieno produktais (678 mln. Lt). Teigiamas buvo ir užsienio prekybos grūdais (278 mln. Lt), maisto pramonės atliekomis ir paruoštais pašarais gyvūnams (174 mln. Lt), gaminiais iš mėsos, žuvų (167 mln. Lt), tabako gaminiais (116 mln. Lt), aliejinių kultūrų sėklomis (91 mln. Lt), gyvais gyvūnais (39 mln. Lt) balansas. Didžiausiais deficitais buvo prekiaujant vaisiais ir riešutais (-190 mln. Lt), įvairiais gėrimais (-184 mln. Lt), žuvimis ir vėžiagyviais (-141 mln. Lt), 21 KN grupės įvairiais maisto produktais (-138 mln. Lt), riebalais ir aliejais (-127 mln. Lt).

2005 metų sausio-lapkričio mėnesiais neigiamas užsienio prekybos balansas buvo tik gegužę (-28,0 mln. Lt) ir liepą (-1,1 mln. Lt), kitais mėnesiais balansas buvo teigiamas.

Gegužės mėnesio užsienio prekybos deficitui didelės įtakos turėjo neigiami balansai prekyboje vaisiais (-17,6 mln. Lt), gėrimais (-16,5 mln. Lt), žuvimi ir vėžiagyviais (-12,8 mln. Lt), daržovėmis (-12,6 mln. Lt).

Per 2005 metų sausio-lapkričio mėnesius prekybos žemės ūkio ir maisto produktais didžiausias teigiamas balansas buvo prekiaujant su Rusija, Latvija, Jungtine Karalyste, Italija, Baltarusija, didžiausias deficitas – prekiaujant su Lenkija, Nyderlandais, JAV, Norvegija, Vengrija, Danija.

Summary

During January–November 2005 the value of exports of agricultural and food products amounted to 3712 mill. Lt and increased by 1.4 times in comparison with the same period 2004. The value of imports reached 3331 mill. Lt and went up by 1.3 times. The turnover increased by 33 per cent and the balance turned positive accounting for 381 mill. Lt. Milk and dairy products made up the largest share of the exports, and fish and crustacean took first place among the imports. Germany, Latvia, Poland, Russia, Netherlands and Estonia were the main partners in foreign trade.

ŽEMĖS ŪKIO RĖMIMO POLITIKA AGRICULTURAL SUPPORT POLICY

Jolanta Drożdż

Pagrindiniai Lietuvos žemės ūkio raidą lemiantys veiksniai yra naujų technologijų taikymas, ES žemės ūkio ir kaimo plėtros reforma, rinkų globalizacija. Žemės ūkio ir su juo susijusių sektorių plėtra užtikrina šalies bendrojo vidaus produkto (BVP) augimą, gyventojų užimtumą, jų gerovės kilimą. Žemės ūkio sektoriuje sukuriamas BVP sudaro 6,0 proc.

Lietuva, tapusi ES nare, veikia pagal ES bendrąsias žemės ūkio politikos nuostatas. Pagrindinis šios politikos tikslas – įgyvendinti subalansuotą žemės ūkio modelį visoje ES teritorijoje, nepaisant šalių ir regionų skirtumų. Šis modelis jungia ekonominių ir socialinių tikslų derinimą, ekosistemų valdymą, orientavimąsi į rinką, taip pat jis turi atitikti žemdirbių, vartotojų ir mokesčių mokėtojų interesus bei tarptautinius įsipareigojimus.

Daugelis veiklos rūšių ES šalyse yra reguliuojamos taikant bendrosios politikos nuostatas ir kitus susitarimus. Žemės ūkis yra priskiriamas prie tų veiklos sričių.

Lietuvos, kaip ir kitų šalių, žemės ūkio politika turi būti nuolat sekama ir analizuojama, kad galima būtų įvertinti jos poveikį rinkai, žemės ūkio gamintojų pajamoms, atskleisti jos pranašumus ir trūkumus.

Straipsnyje analizuojama žemės ūkio rėmimo politika Lietuvoje, Latvijoje ir Estijoje, lyginant su kitomis ES ir EBPO šalimis. Tyrimas atliktas naudojant lyginamosios analizės ir monografinį metodą.

1999 m. birželio 21 d. Europos Taryba patvirtino reglamentą Nr. 1268/1999 dėl Bendrosios paramos žemės ūkiui ir kaimo plėtrai Vidur-

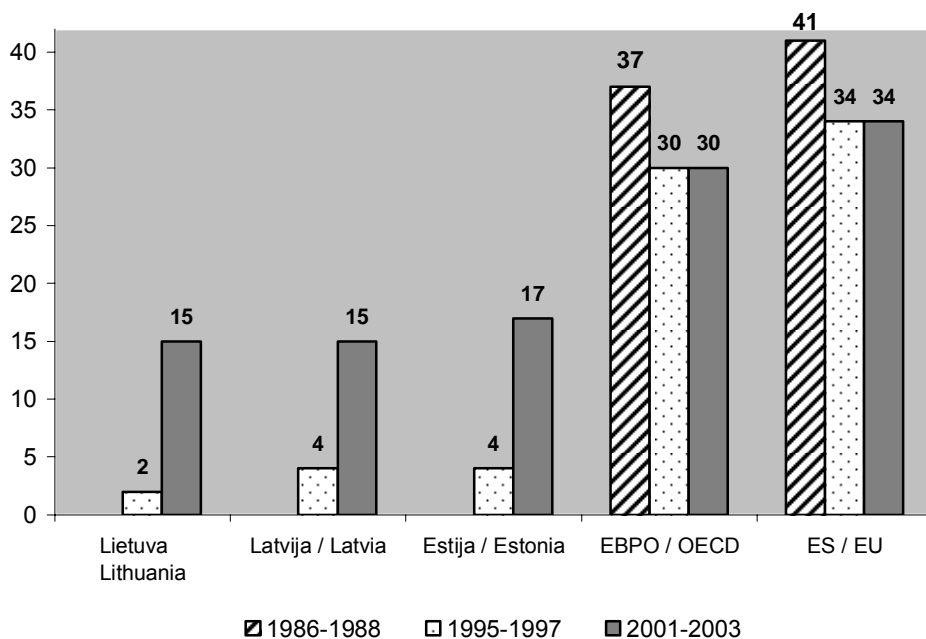
rio ir Rytų Europos šalims kandidatėms. Remiantis šiuo dokumentu, narystės ES siekiančioms šalims 2000–2006 metų laikotarpiu buvo numatyta teikti finansinę paramą pagal Specialiąją žemės ūkio ir kaimo plėtros programą (SAPARD). Rėmimo politikos kryptys nuosekliai keičiasi nuo kainų palaikymo priemonių taikymo iki tiesioginių išmokų ūkiams mokėjimo.

2002 ir 2003-ieji buvo Lietuvos, Latvijos ir Estijos žemės ūkio rėmimo politikos permainų metai, kadangi šalys ruošėsi stoti į ES. Tačiau šių šalių žemės ūkio politika neatitiko ES krypties ir reikalavimų. ES, norėdama, kad narystės siekiančios šalys pasirengtų įgyvendinti joms taikomus reikalavimus, nustatė paramos šaltinius, jų skyrimo tvarką.

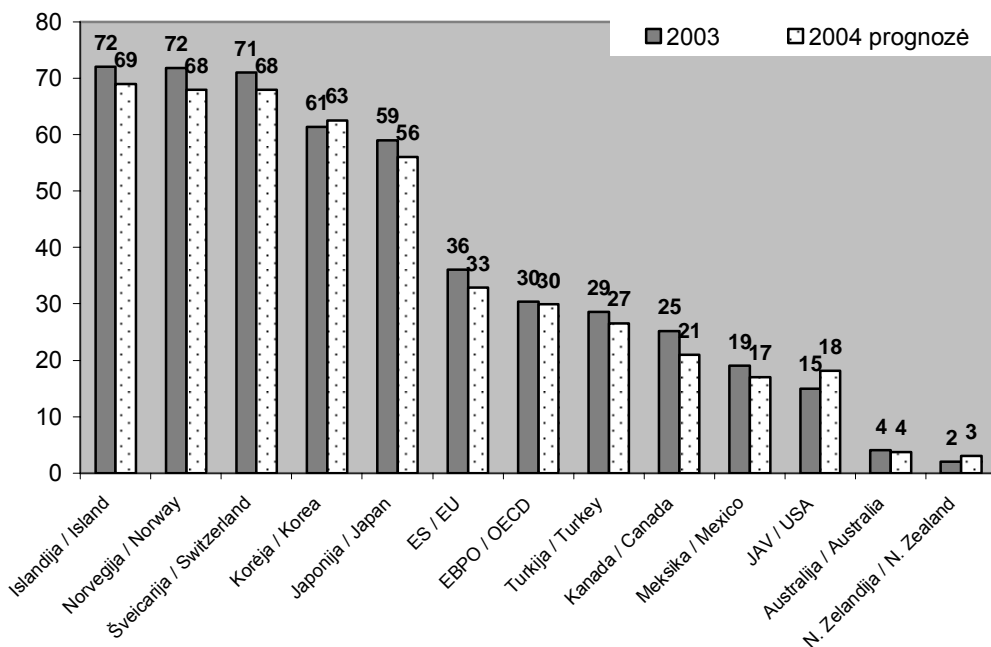
Paramos lygis naujose šalyse narėse išliko gerokai žemesnis nei ES-15. 30-tyje EBPO šalių vidutinis paramos lygis, matuojamas gamintojų rėmimo įverčiu (PSE – angl. *Producer Support Estimate*), per pastaruosius metus nepasikeitė ir sudarė apie 30 proc., nors nuo 1986-1988 metų sumažėjo 7 procentiniais punktais (1 pav.).

Gamintojo rėmimo lygis EBPO šalyse rodo, kad beveik 1/3 visų ūkio pajamų yra susijusios su žemės ūkio rėmimo politika. Lietuvos ir Latvijos žemės ūkio paramos lygiai yra panašūs, tačiau 2001-2003 metų vidurkis nesiekė nei pusės ES šalių senbuvių paramos lygio.

Kaip minėta, parama Baltijos šalyse išaugo dėl naujų paramos instrumentų taikymo ruošiantis narystei ES. Šis rodiklis ir toliau augs dėl ES teikiamos paramos naujosioms šalims narėms.

1 pav. Gamintojų rėmimo įverčio pokyčiai, proc. [2, 3]
 Figure 1. Producer Support Estimate, in per cent

2 pav. Gamintojų rėmimo įverčio pokyčiai EBPO šalyse 2003 ir 2004 metais, proc. [3]
 Figure 2. Producer Support Estimate in OECD countries, in per cent

Paramos lygis daugelyje pasaulio šalių per paskutinius porą metų sumažėjo. Daugiausia PSE rodiklis sumažėjo Kanadoje bei didelę paramą žemės ūkiui skiriančiose šalyse, tokiose kaip Japonija, Norvegija ir Šveicarija. ES paramos lygis taip pat sumažėjo nuo 36 proc. 2003 metais iki 33 proc. 2004-aisiais. Nepakitęs paramos lygis išliko Australijoje. Tuo tarpu Korėjoje, JAV ir Naujojoje Zelandijoje PSE rodiklis augo (2 pav.).

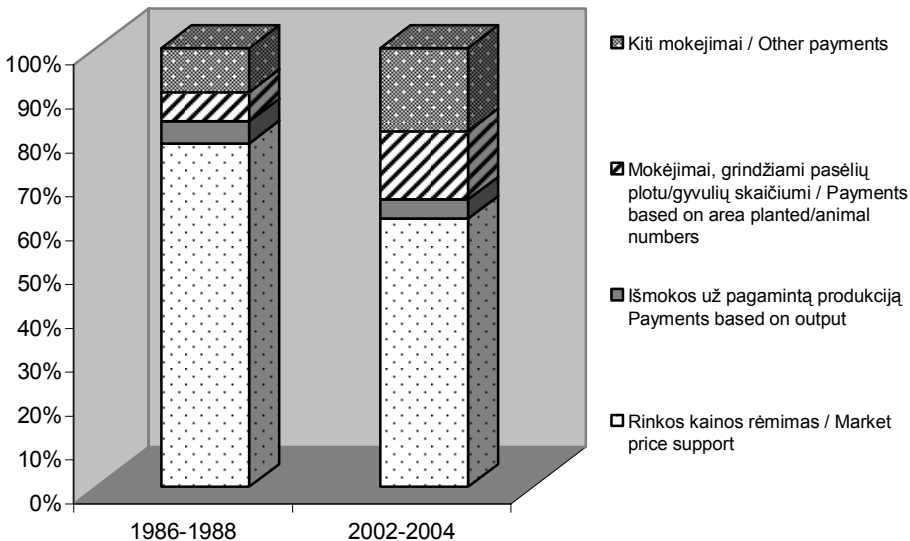
Pabrėžtina, kad ir toliau išlieka dideli skirtumai tarp atskirų šalių paramos lygių. Juos sąlygoja skirtingi žemės ūkio politikos tikslai, skirtingos politikos įgyvendinimo priemonės bei vykdomos reformos.

Žemės ūkio rėmimo politikoje pastebima teigiama tendencija - rinką iškreipiančios paramos formos kasmet mažėja, nors 2004 metais jos vis dar vyravo EBPO šalyse. Kainų rėmimo ir išmokų už pagamintą produkciją dalis (kartu

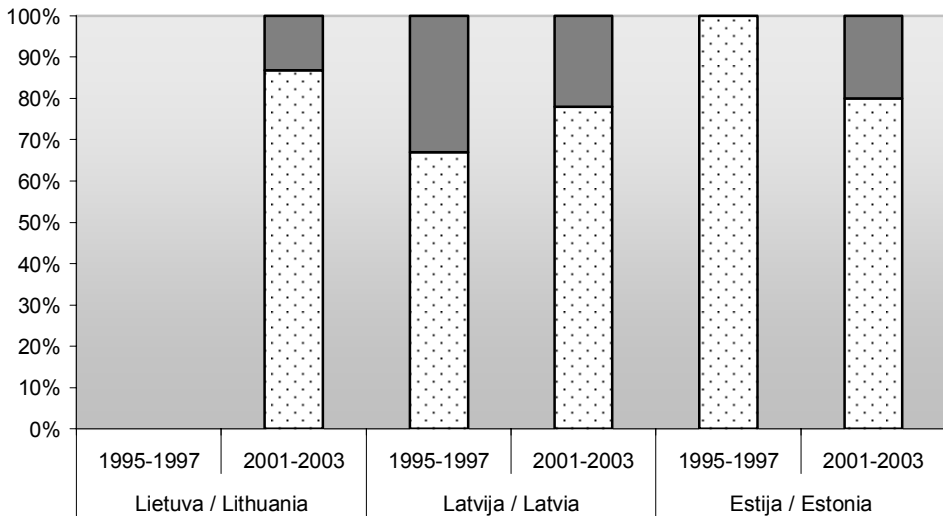
paėmus) paramos struktūroje sumažėjo nuo 83 proc. 1986-1988 metais iki 65 proc. 2002-2004-aisiais (3 pav.).

Lietuvoje rinkos kainų rėmimas 2001-2003 metais vidutiniškai sudarė apie 55 proc., Latvijoje - 50 proc., o Estijoje - 52 proc. Pasiruošimo stojimui į ES laikotarpiu padidėjo išmokos už pagamintą produkciją ir investicinė parama.

Lietuvoje rinkos kainų rėmimo, išmokų už pagamintą produkciją ir subsidijų suma 2001-2003 metais paramos struktūroje sudarė 85 proc. Atitinkamai Latvijoje ši dalis padidėjo nuo 67 proc. 1995-1997 metais iki 78 proc. 2001-2003-iaisiais. Tuo tarpu Estijoje šio rodiklio pokyčiai atrodo kiek kitaip: 1995-1997 metais jis sudarė 100 proc. paramos, o nuo 1998-ųjų pradėjus taikyti išmokas, grindžiamas pasėlių plotu bei gyvulių skaičiumi, sumažėjo iki 80 proc. (4 pav.).

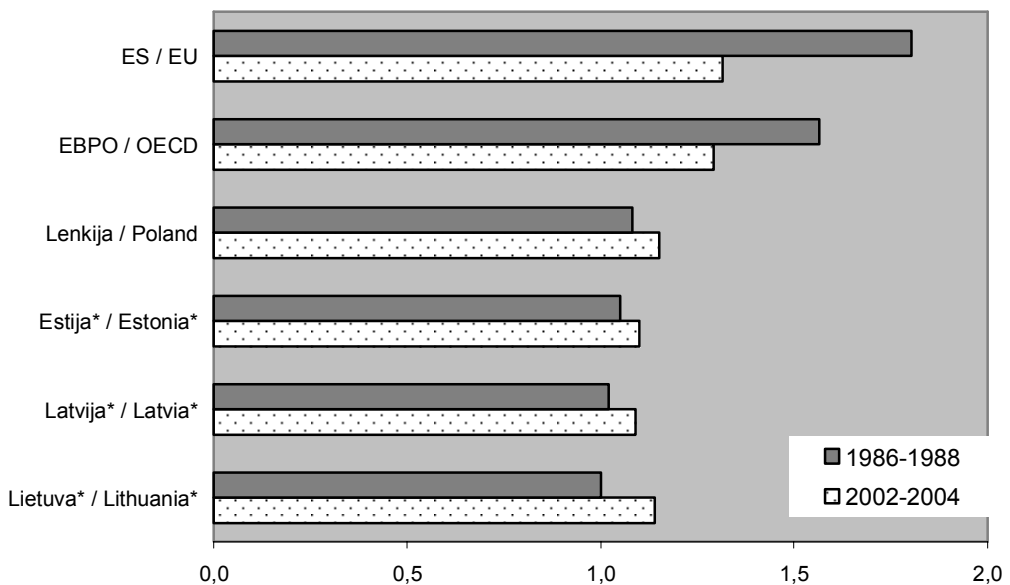
3 pav. Gamintojų rėmimo įverčio struktūros pokyčiai EBPO šalyse [4]
 Figure 3. Structure of Producer Support Estimate in OECD

- Išmokos, grindžiamos pasėlių plotu, gyvulių skaičiumi / Payments based on area planted, animal numbers
- ▨ Rinkos kainų rėmimas, išmokos už pagamintą produkciją bei subsidijos / Market price support, payments based on output and subsidies

4 pav. Paramos struktūros pokyčiai Baltijos šalyse [2]

Figure 4. Structure of Support in Baltic States

5 pav. Nominalaus gamintojo apsaugos koeficiento pokyčiai kai kuriose šalyse [2, 5]

Figure 5. Nominal Producer Protection Coefficient in selected countries

* 1995-1997 ir 2001-2003 metų vidurkiai / * Averages of 1995-1997 and 2001-2003.

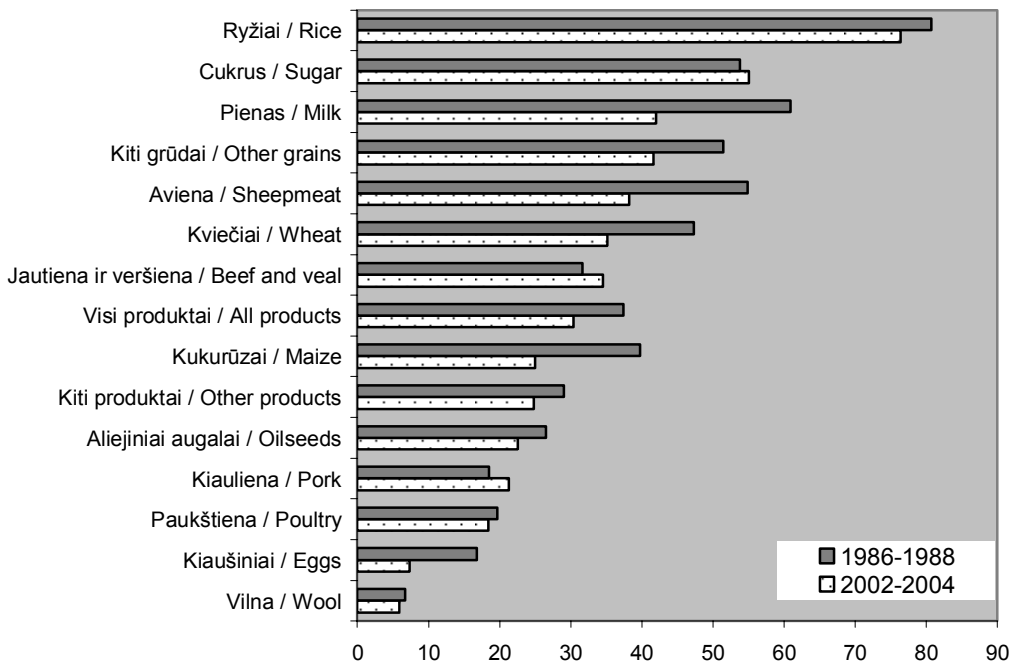
Išmokos, grindžiamos pasėlių plotu bei gyvulių skaičiumi, Lietuvoje sudarė svarią paramos dalį jau nuo 1995 metų, o 2001–2003-aisiais siekė 13 proc. gamintojų paramos. Kadangi Latvijoje buvo pradėtos taikyti naujos paramos priemonės, tai pastarųjų išmokų dalis sumažėjo nuo 33 proc. 1995–1997-aisiais iki 22 proc. 2001–2003 metais.

Rinkos kainų rėmimo ir išmokų už pagamintą produkciją mažėjimą parodo nominalus gamintojo apsaugos koeficientas (NPCp – angl. *Nominal Producer Protection Coefficient*), kuris taip pat atspindi rinkos apsaugos lygį (5 pav.).

EBPO šalių nominalus gamintojo apsaugos koeficientas rodė, kad kainos, kurios 1986–1988 metais buvo mokamos gamintojams už jų pro-

dukciją, buvo vidutiniškai 60 proc. aukštesnės nei rinkos kainos. 2002–2004 metais šis skirtumas sumažėjo iki 30 proc. Rinkos apsauga labiausiai sumažėjo aukšto paramos lygio šalyse, tarp jų ir ES. 2001–2003 metais Lietuvos gamintojams buvo mokamos apie 14 proc. didesnės kainos nei rinkos, o Latvijos ir Estijos – atitinkamai 9 ir 10 proc.

Iš pateiktų rodiklių matome, kad žemės ūkio politika EBPO šalyse vis labiau orientuojasi į rinką ir palaipsniui atsisakoma gamybą bei rinką iškreipiančių paramos instrumentų, didinančių neigiamo poveikio rinkai tikimybę. Be to, jie nėra patys efektyviausi, siekiant pagrindinio žemės ūkio politikos tikslo – stabilizuoti žemės ūkio produkcijos gamintojų pajamas.

6 pav. Atskirų produktų gamintojų rėmimo lygis EBPO šalyse, proc. [3]

Figure 6. Producer Support Estimate by products in OECD, in per cent

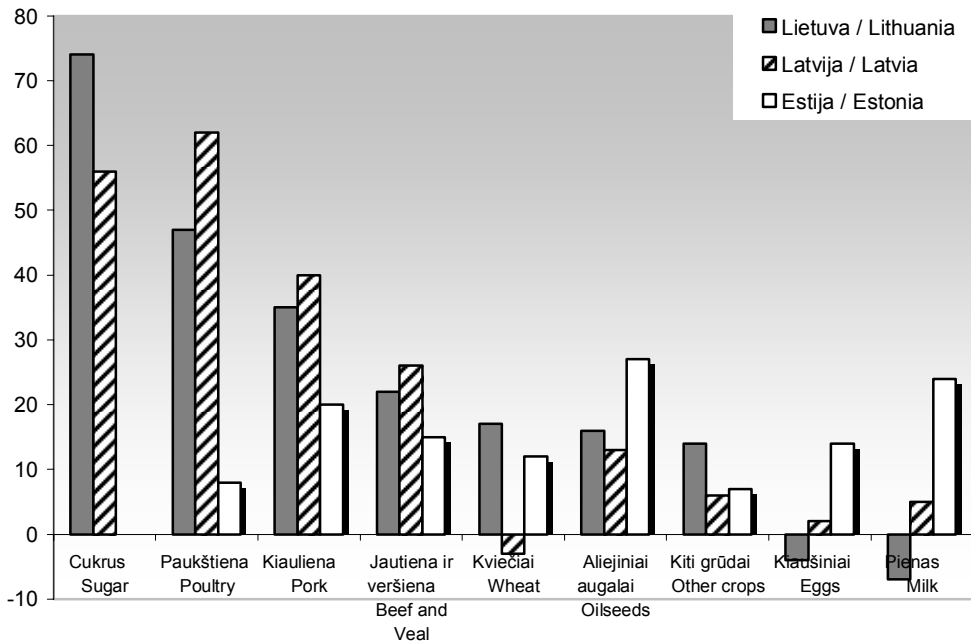

Žemės ūkio gamybą ir prekybą iškreipia skirtingas atskirų produktų rėmimo bei apsaugos lygis (6 ir 7 pav.). Dideli skirtumai ir toliau išlieka tarp atskirų produktų gamintojų rėmimo lygio. 2002-2004 metais EBPO šalių žemės ūkio produktų gamintojų rėmimas vidutiniškai siekė 30 proc. Vilnos ir kiaušinių gamintojų rėmimas nesiekė 10 proc., aliejinių augalų, kiaulienos ir paukštienos – apie 20 proc., kukurūzų – apie 25 proc. Daugiau nei vidutiniškai buvo remiami jautienos ir veršienos gamintojai – 35 proc., avienos, pieno ir kitų grūdų gamintojų parama siekė apie 40 proc., ypač didelė parama skiriama cukrinių runkelių (apie 54 proc.) bei ryžių (beveik 80 proc.) augintojams.

Žemės ūkio produktų gamintojų rėmimas Lietuvoje ir Latvijoje siekė 15 proc., o Estijoje – 17 proc. Lietuvoje, panašiai kaip ir Latvijoje, daugiausia remiami cukrinių runkelių augintojai. Estijoje didžiausia parama tenka aliejinių augalų augintojams, pieno bei kiaulienos ga-

mintojams. Mažiausiai remiami pasiruošimo laikotarpiu buvo pieno ir kiaušinių Lietuvoje bei pieno ir grūdų gamintojai Latvijoje. Neigiamas paramos lygis būna, kai visiškai nereiškiami tam tikro produkto gamintojai ir jo šalies vidaus rinkos kaina yra žemesnė už pasaulinę kainą.

Dėl ES finansavimo Baltijos šalyse sparčiai auga paramos žemės ūkiui lygis. Rėmimo politikos kryptys nuosekliai keičiasi nuo kainų palaikymo priemonių taikymo iki tiesioginių išmokų ūkiams mokėjimo. Lietuvos, Latvijos ir Estijos paramos struktūroje rinkos kainos palaikymo priemonės sudaro daugiau negu pusę visos paramos. Panašiai kaip ir EBPO valstybėse, Baltijos šalyse labai skiriasi atskirų produktų rėmimo lygis. Pažymėtina, jog skirtingas atskirų produktų gamintojų rėmimo ir apsaugos lygis šalyje gali gerokai iškreipti rinką bei pajamų pasiskirstymą tarp atskirų žemės ūkio produktų gamintojų.

7 pav. Atskirų produktų gamintojų rėmimo lygis Baltijos šalyse 2001-2003 metais, proc. [2]
 Figure 7. Producer Support Estimate by products in Baltic States in 2001-2003, in per cent

Literatūra

1. FAPRI, U.S. and World Agricultural Outlook, January 2005. Publikuota 2005 m. balandžio 5 d.
<http://econpapers.repec.org/paper/isugenres/12273.htm>
2. OECD Annual Report 2005. Paskelbta 2005-04-12.
http://www.oecd.org/findDocument/0,2350,en_2649_34489_1_119687_1_1_1,00.html
3. Producer and Consumer Support Estimates, OECD Database 1986-2004.
http://www.oecd.org/document/54/0,2340,en_2825_494504_35009718_1_1_1_1,00.html
4. Agricultural Policies in OECD Countries: Monitoring and Evaluation 2005.
http://www.oecd.org/document/9/0,2340,en_2825_494504_35015433_1_1_1_1,00.html
5. Producer and Consumer Support Estimates, OECD Database 1986-2004 - Explanatory Notes.
<http://www.oecd.org/dataoecd/56/31/3501085.pdf>
6. Global Agricultural Trade. Paskelbta: 2005 m. sausio 10 d. <http://web.worldbank.org>
7. Global Policy Forum. No subsidies in Sight. Paskelbta 2005 m. birželio 17 d.
<http://www.globalpolicy.org>

Summary

This article provides an assessment of agricultural support policy developments in the Baltic States in comparison with other countries. Agricultural policies in Lithuania, Latvia, Estonia, OECD countries and EU were analyzed.

Agricultural policy has undergone significant changes in 2002-2003 due to preparations for European Union membership. Budgetary payments increased, most importantly because of the on-farm investment support provided through the Special Accession Programme for Agriculture and Rural Development (SAPARD)

The accession into the European Union had an influence on the support structure in this new member states. The level of support in Lithuania, Latvia and Estonia is still lower than in the EU or OECD countries. The policy shift from price support to direct payments, which began in 2000, continued.

ŪKININKŲ ŪKIŲ 2004 METŲ VEIKLOS REZULTATŲ TYRIMAS *BUSINESS SURVEY IN THE FAMILY FARMS, YEAR 2004*

Arvydas Kuodys

Europos Sąjungos ūkių apskaitos duomenų tinklo (ŪADT) sistema 2005 metais sukako 40 metų. ŪADT – tai unifikuota informacinė sistema, skirta prekinės žemės ūkio produkcijos gamintojų ekonominės ir finansinės veiklos monitoringui atlikti. Į ją Lietuvos ūkių veiklos apskaitos duomenys pradėti reguliariai teikti, šaliai tapus ES nare. Taigi nors šalyje žemės ūkio produkcijos gamintojų pajamų tyrimai vykdomi jau senokai, į ES ŪADT duomenų bazę pateko tik 2004 metų duomenys.

Straipsnio tikslas – apibendrinti Lietuvos prekinį ūkininkų ūkių 2004 metų veiklos rezultatų tyrimą ir jo duomenis, kurie pateikti kasmetiniame leidinyje „Žemės ūkio respondentinių ūkių duomenys 2004“. Tyrime naudoti statistinio grupavimo ir palyginamosios analizės metodai.

2004 metų ūkių veiklos tyrimui respondentus buvo stengiamasi atrinkti pagal atrankos planą, parengtą remiantis žemės ūkio surašymo rezultatais. Ir nors jų pasikeitė beveik trečdalis, respondentų struktūra, palyginti su 2003-iaisiais, mažai kito, nes tol, kol ne visi ūkininkai tvarko savo veiklos apskaitą, sunkoka juos prikalbinti tapti ŪADT respondentais ir užsiimti apskaita.

Kaip ir ankstesniais metais, didžiąją respondentų dalį (po 27 proc.) jų struktūroje sudaro ūkiai iš 50-100 ha ir didesnio nei 150 ha bendrojo ploto ūkių grupių, o mažesniems nei 30 ha, 30-50 ha ir 100-150 ha ploto ūkiams tenka atitinkamai 15, 17 ir 14 proc. Nederlingų žemių (<35 balų) ūkiai sudaro 21 proc., viduti-

nio derlingumo (35-45 balai) – 44 proc., o likusi dalis tenka ūkiams, kurių žemės našumas didesnis kaip 45 balai.

Nepalankių ūkininkauti vietovių respondentinių ūkių skaičius 2004 metais, palyginti su 2003-iaisiais, sumažėjo nuo 554 iki 509 (beveik 8 proc.) ir struktūroje sudarė 38 proc., arba beveik tiek pat, kiek 2002 metais. Šių ūkių plotas yra 15 proc. mažesnis nei vidutiniškai šalyje ir trečdaliu – nei palankių ūkininkauti vietovių ūkių.

Respondentinių ūkių struktūra (1 lentelė) pagal ūkininkavimo tipus šiek tiek keitėsi į blogesnę pusę: tų ūkių, kurių jau 2003 metais buvo per daug (javų, rapsų ir pienininkystės), dar padaugėjo, o tų, kurių trūko (daržininkystės, sodininkystės, kai kurių mišrios gamybos), sumažėjo. Kaip ir per kelerius pastaruosius metus, tarp respondentinių ūkių vyrauja keturių ūkininkavimo tipų ūkiai: javų, rapsų, ankštinių augalų (39,6 proc.), pienininkystės (19,1 proc.), augalininkystės (16,5 proc.) ir mišrūs augalininkystės-žolėdžių gyvulių (13,8 proc.). Likusiems keturiems ūkininkavimo tipų ūkiams struktūroje teko tik 11 proc.

Respondentinių ūkių struktūra pagal ekonominį dydį, palyginti su 2003-iaisiais, keitėsi nedaug. Truputį, bet nepakankamai padidėjo ūkių, kurių gerokai trūksta pagal atrankos planą, lyginamasis svoris (2-4 EDV nuo 11,7 iki 12,9 proc. ir didesnių nei 40 EDV – nuo 10,1 iki 11,9 proc.). Kitų ekonominio dydžio klasių ūkių turėtų būti gerokai mažiau (nuo 1,3 iki 4 kartų).

Respondentinių ūkininkų ūkių struktūra 2003 metais
Structure of selected family farms, 2003

Eil. Nr.	Ūkininkavimo tipas <i>Type of farming</i>		Ekonominis dydis, EDV <i>Economic size, ESU</i>								Iš viso <i>Total</i>	%
	Pavadinimas <i>Description</i>	Kodas <i>Code</i>	0-<2	2-<4	4-<6	6-<8	8-<12	12-<16	16-<40	>=40		
1	Javų, rapsų, ankštinių, sėmenų ir baltųjų pupų ūkininkystė <i>Specialist cereals, oilseeds and protein crops</i>	13	16	37	39	39	89	53	163	93	529	39,6
2	Augalininkystės ūkininkystė <i>General field cropping</i>	14	4	13	16	9	31	22	69	56	220	16,5
3	Daržininkystės, sodininkystės ūkininkystė <i>Horticulture and permanent crops</i>	20; 34	-	4	4	1	4	3	3	2	21	1,6
4	Pienininkystės ūkininkystė <i>Specialist dairying</i>	41	8	35	50	43	55	24	40	-	255	19,1
5	Mišrus, vyraujant augalininkystei <i>Mixed cropping</i>	60	4	19	5	10	1	5	8	4	56	4,2
6	Mišrus, vyraujant žolėdžiams gyvuliams <i>Mixed livestock, mainly grazing livestock</i>	43; 71	6	23	7	3	5	2	1	1	48	3,6
7	Mišrus augalininkystės-žolėdžių gyvulių ūkininkystė <i>Field crops - grazing livestock, combined</i>	81	11	37	31	24	23	19	40	-	185	13,8
8	Mišrus augalininkystės-kiaulinių ir kt. ūkininkystė <i>Field crops and granivores, combined</i>	72; 82	-	4	3	4	1	1	5	3	21	1,6
Iš viso / Total			49	172	155	133	209	129	329	159	1335	100
%			3,7	12,9	11,6	10,0	15,6	9,7	24,6	11,9	100	

Stambiausi ūkiai tiek pagal plotą, tiek pagal ekonominį dydį, kaip ir ankstesniais metais, yra javų ir augalininkystės specializacijos. Jie ir mišrūs augalininkystės-kaulininkystės ūkiai ūkininkauja aukščiausio našumo žemėse. Smulkiausi pagal bendrą žemės plotą yra daržininkystės, sodininkystės, o pagal ekonominį dydį – mišrūs, vyraujant žolėdžiams gyvuliams, ūkiai. Beveik visų mišrios gamybos ūkių, išskyrus mišrius augalininkystės-kaulininkystės ir pienininkystės, žemės našumas tesiekia 36–38 balus.

2004 metų ŪADT tyrime dalyvavusių ūkininkų vidutinis amžius buvo 46 metai, t. y. jie, palyginti su 2003-iaisiais, „atjaunėjo“. Jauniausi (40 m.) buvo ūkininkai, atstovaujantys daržininkystės, sodininkystės specializacijos ūkiams, prieš metus šių ūkininkų vidutinis amžius siekė 48 metus. Vyriausi ūkininkai 2004 metais ūkininkavo augalininkystės (trejais metais jaunesni nei 2003-iaisiais) ir mišriuose augalininkystės-žolėdžių gyvulių (metais jaunesni) ūkiuose.

Ūkio bendrojo ploto priklausomybė nuo ūkininko amžiaus 2004 metais išliko ta pati kaip ir 2003-iaisiais. Stambiausius (pagal plotą) ūkius turėjo 50–54 metų amžiaus ūkininkai, o smulkiausius – 55–59 metų. Jaunesniojo amžiaus ūkininkai, palyginti su vyresniais, gerokai didesnę žemės dalį nuomojo. Respondentinių ūkių ūkininkų vidutinis amžius mažiausias (40 m.) buvo Marijampolės, o didžiausias (51 m.) – Vilniaus apskrityje. Tyrime dalyvavo 1335 ūkininkų ūkiai. Beveik 18 proc. jų buvo iš Šiaulių apskrities, o Alytaus ir Telšių respondentai tesudarė atitinkamai 4,1 ir 5,5 proc.

Kadangi apskrityse ūkininkų skaičius labai nevienodas, respondentų struktūra neparodo, keliems apskrities ūkininkams atstovauja vienas respondentas. Apskaičiavus pastarąjį rodiklį, pasirodė, jog geriausiai savo apskrities ūkininkams atstovauja Vilniaus (13 ūkių) ir Utenos (15 ūkių), o prasčiausiai Telšių (31 ūkis) ir Alytaus (30 ūkių) apskričių respondentiniai ūkiai (2 lentelė).

2 lentelė / Table 2

Šalies ir respondentinių ūkininkų ūkių pasiskirstymas pagal apskritis, vnt.

Distribution of all and FADN sample farms by counties, numbers

Apskritis <i>County</i>	Visi ūkiai* <i>All farms*</i>	Respondentiniai ūkiai <i>Sample farms</i>	Vienam respondentui tenka ūkių <i>Farms represented by the sample</i>
Alytaus	1647	55	30
Kauno	4361	162	27
Klaipėdos	3237	120	27
Marijampolės	3974	140	28
Panevėžio	3686	168	22
Šiaulių	4335	235	18
Tauragės	2766	126	22
Telšių	2283	74	31
Utenos	1668	110	15
Vilniaus	1871	145	13
Iš viso / Total	29828	1335	22

* Žemės ūkio surašymo duomenys / *Agricultural census data.*

Šalies ir respondentinių ūkininkų ūkių pasiskirstymas pagal ekonominio dydžio klases, vnt.
Distribution of all and FADN sample farms by economic size classes, numbers

Ekonominio dydžio klasė <i>Economic size class</i>	Visi ūkiai* <i>All farms*</i>	Respondentiniai ūkiai <i>Sample farms</i>	Vienam respondentui tenka ūkių <i>Farms represented by the sample</i>
II	19227	172	112
III	4500	155	29
IV	1934	133	15
V	1719	209	8
VI	811	129	6
VII	1236	329	4
VIII-IX	401	159	3
Iš viso / Total	29828	1335	22

* Žemės ūkio surašymo duomenys / *Agricultural census data.*

Vienas respondentinis ūkis vidutiniškai atstovavo 22 šalies prekiniam ūkiams, tačiau pagal atskiras ūkių ekonominio dydžio klases atstovavimas buvo nevienodas (3 lentelė). VIII–IX ekonominio dydžio klasės ūkių grupėje vienas respondentas atstovavo 3 ūkiams, VII – 4, o II – net 112. Pastarosios ekonominio dydžio klasės respondentinių ūkių turėtų būti daugiau. Pagal atrankos planą jų skaičių reikia didinti 1,8 karto.

Didesnio ekonominio dydžio ūkių grupėse bendrojo standartinio gamybinio pelno reikšmės svyruoja daug platesnėse ribose nei mažo ekonominio dydžio grupėse, todėl siekiant užtikrinti geresnį reprezentatyvumą, pagal statistinės atrankos teoriją tyrimui iš didesnio ekonominio dydžio grupių atrinkamas gerokai didesnis respondentų skaičius.

Vidutinė **pasėlių struktūra**, palyginti su 2003 metais, keitėsi labai nežymiai: trupučių sumažėjo vienmečių ir daugiamečių žolių, rugių ir grikių, bet padidėjo miežių ir rapsų pasėlių lyginamasis svoris. Didėjant ūkio plotui, eko-

nominiam dydžiui ir žemės našumui, didėja kviečių, rapsų, cukrinių runkelių, bet mažėja pašarinių augalų, grikių ir bulvių pasėlių lyginamasis svoris jų struktūroje. Kaip ir ankstesniais metais, smulkesnių ūkių pasėlių struktūroje dominuoja pašariniai, o stambesnių – maistiniai ir techniniai augalai. Smulčiausiuose (iki 10 ha) ūkiuose santykinai nemažai žemės skiriama vaisiams, uogoms, daržovėms, bulvėms, netradiciniams augalams auginti. Palankių ūkininkauti vietovių ūkiuose miežių pasėlių lyginamasis svoris pasėlių struktūroje 1,4; linų – 1,7; lauko daržovių – 2,4; kviečių – 3,4; rapsų – 3,8; cukrinių runkelių – net 22 kartus didesnis; o bulvių – 1,5; vienmečių ir daugiamečių žolių – 2,4; rugių – 3; grikių – 15,9 mažesnis nei nepalankių ūkininkauti vietovių ūkiuose.

Palyginus ūkininkų ūkių vidutines pasėlių struktūras, galima konstatuoti, jog didžiausią dalį žemės kviečiams vidutiniškai skiria Marijampolės apskrities ūkininkai (43,4 proc.), grikiams – Vilniaus (7,3 proc.), bulvėms – Alytaus (3,4 proc.), cukriniams runkeliams – Marijam-

polės (5,5 proc.), rapsams – Panevėžio (13,2 proc.), o vienmetėms ir daugiametėms žolėms – Utenos (50 proc.) apskrities ūkininkai.

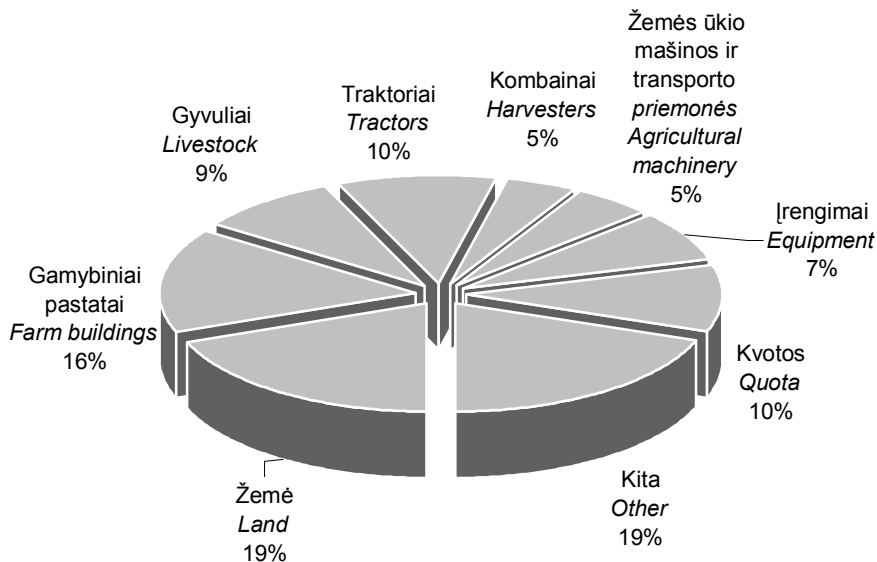
Per 2004 metus galvijų ir kiaulių vidutinis skaičius šalies prekiniam ūkininko ūkyje padidėjo: karvių – 15 proc., kitų galvijų – 12 proc., kiaulių – 28 proc., sumažėjo avių beveik per pusę, paukščių – 9 proc., bičių – 10 proc.

2004 metais į **ūkininko turto** vertę pirmą kartą buvo įtraukta gamybos kvotų (pieno, cukrinių runkelių ir kt.) vertė, todėl turtas, palyginti su 2003-iaisiais, vidutiniškai padidėjo 19 proc. (nepalankių ūkininkauti vietovių ūkių – tik 6, o palankių – net 29 proc.). Kvota didžiausią lyginamąjį svorį turte sudarė pienininkystės (22,5 proc.) ir mišriuose, vyraujant žolėdžiams gyvuliams, (14,5 proc.) ūkiuose, o mažiausią – (0,3 proc.) daržininkystės, sodininkystės ūkiuose.

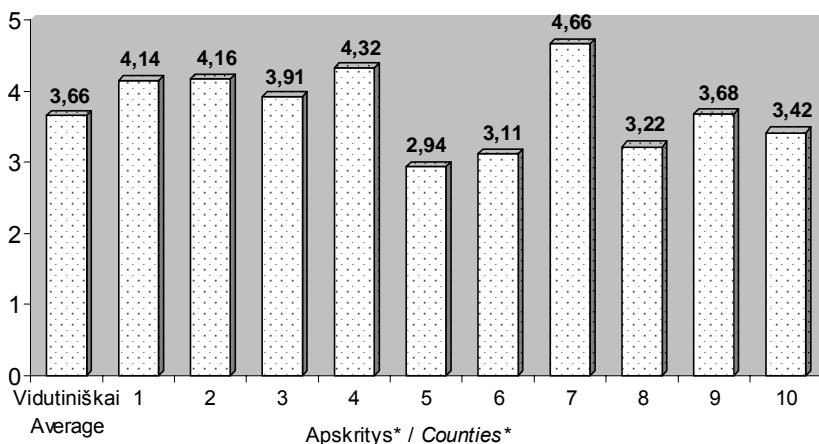
Įtraukus į turtą kvotos vertę, ūkininko ūkio žemės ūkio turto struktūra, palyginti su 2003 metais, keitėsi nedaug: žemės lyginamasis svoris sumažėjo 3, gamybinių pastatų – 5, trakto-

rių, kombainų, žemės ūkio mašinų ir transporto priemonių – 4 procentiniais punktais, tačiau kaip ir ankstesniais metais, didžiausia dalis turto struktūroje teko traktorių, kombainų, žemės ūkio mašinų ir transporto priemonių vertei (20 proc.), žemei (19 proc.) ir gamybiniam pastatams (16 proc.) (1 pav.).

Per 2004 metus ūkininko turtas vidutiniškai padidėjo dešimtadaliu, arba beveik du kartus daugiau nei 2003-iaisiais. Daugiausia padidėjo kombainų (26 proc.), gyvulių (12 proc.) ir traktorių (10 proc.) vertė. Ūkio turto (be kvotų) vertė, tenkanti 1 ha ŽŪN, 2004 metų pabaigoje siekė 3297 Lt ir buvo, palyginti su 2003-ųjų tuo pačiu laikotarpiu, beveik 9 proc. didesnė. Kaip ir 2002–2003 metais, šis rodiklis didžiausias daržininkystės, sodininkystės (3 kartus viršija vidurkį), o mažiausias – javų, rapsų (beveik ketvirtadaliu mažesnis už vidurkį) specializacijos ūkiuose. Į turto vertę įskaičiavus kvotų vertę, rodiklio reikšmė padidėja (pienininkystės ūkiuose beveik 1 tūkst. Lt), tačiau ūkių išsidėstymas iš esmės nesikeičia.

1 pav. Ūkininko nuosavo žemės ūkio turto struktūra
Figure 1. Structure of agricultural assets of family farm

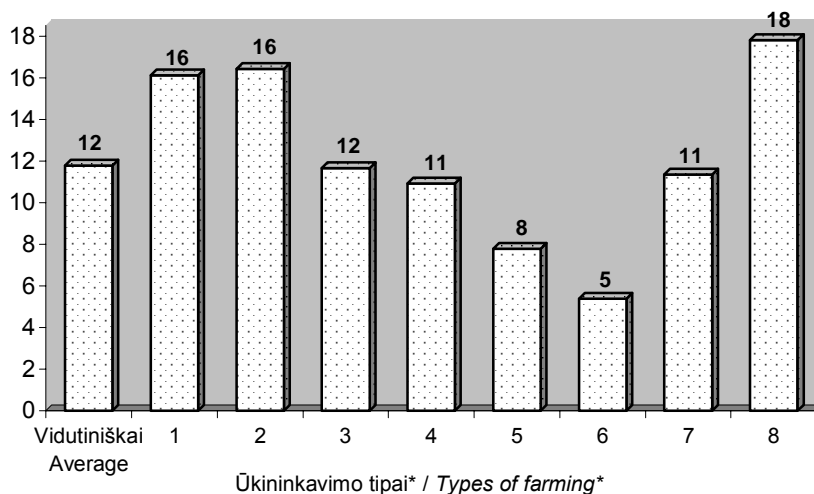
2 pav. Nuosavo žemės ūkio turto vertė 1 ha ŽŪN, tūkst. Lt

Figure 2. Agricultural assets in family farms per 1 ha UAA, thous. Litas

* 1 – Alytaus, 2 – Kauno, 3 – Klaipėdos, 4 – Marijampolės, 5 – Panevėžio, 6 – Šiaulių, 7 – Tauragės, 8 – Telšių, 9 – Utenos, 10 – Vilniaus.

Ūkininkų finansinis turtas 2004 metais padidėjo beveik 59 proc. (2003 m. – beveik penktadaliu, 2002 m. – trečdaliu), skolos – beveik dvigubai, o nuosavo kapitalo vertė – 12 proc. Priešingai nei 2003 metais, nuosavas kapitalas 2004-aisiais nesumažėjo nė vienoje ūkių grupėje ar apskrityje. Didžiausias nuosavo kapitalo vertės metinis prieaugis buvo mišrių augalinin-

kystės-kiaulinkystės ūkių (18 proc.), o mažiausias – mišrių, vyraujant žolėdžiams gyvuliams, ūkių (5 proc.) grupėje (3 pav.). Didėjant ūkio ekonominiam dydžiui, beveik nuosekliai kasmet didėja nuosavo kapitalo metinis prieaugis. Ūkiuose, kurių ekonominis dydis viršija 40 EDV, jis siekė 26 proc.

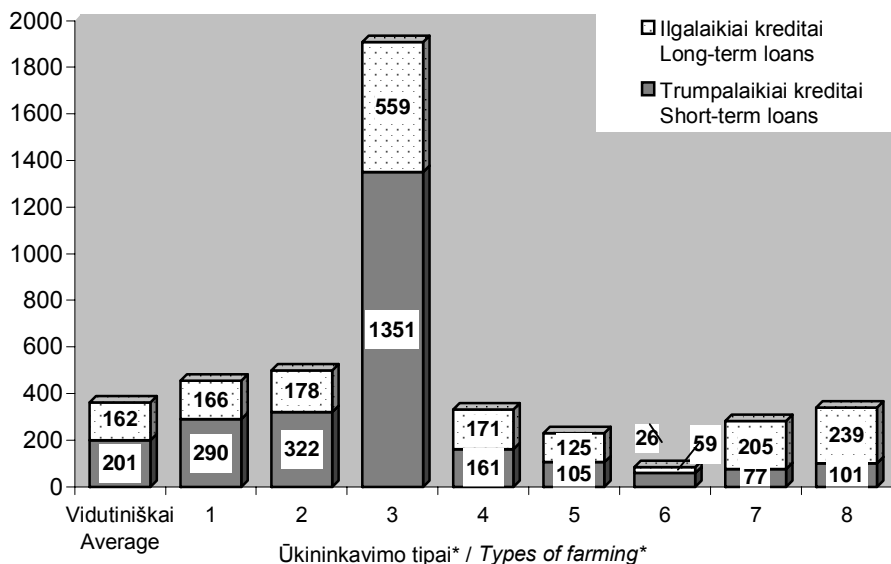

3 pav. Nuosavo kapitalo metinis prieaugis, proc.

Figure 3. Annual change in net worth, %

* Ūkininkavimo tipai išvardyti 1 lentelėje / Types of farming are listed in table 1.

4 pav. Ūkininko ūkio trumpalaikiai ir ilgalaikiai kreditai 1 ha ŽŪN, Lt
 Figure 4. Short- and long-term loans per 1 ha UAA in family farms, Litas

* Ūkininkavimo tipai išvardyti 1 lentelėje / Types of farming are listed in table 1.

Skolos, vidutiniškai tenkančios vienam ūkiui, per metus padvigubėjo. Didėjant ūkiui (ir pagal plotą, ir pagal ekonominį dydį) bei naudojamos žemės našumui, skolos, tenkančios 1 ha ŽŪN, beveik nuosekliai didėja. Ūkininkų ūkių, įsikūrusių nepalankiose ūkininkauti vietovėse, skolos 1 ha ŽŪN 1,9 karto mažesnės nei palankių ūkininkauti vietovių ūkių. Kaip ir ankstesniais metais, daugiausia skolų 1 ha ŽŪN turi daržininkystės, sodininkystės, o mažiausiai – mišrūs ūkiai, vyraujant žolėdžiams gyvuliams (4 pav.).

Kauno apskrities ūkių skolos 1 ha ŽŪN yra didžiausios ir viršija šalies vidurkį beveik du kartus, o finansinio turto prieaugis per metus – mažiausias (31 proc. mažesnis už šalies vidurkį), mažiausios skolos yra Telšių, Utenos ir Vilniaus apskrities ūkiuose ir tesiekia atitinkamai 30, 46 ir 47 proc. vidutinio lygio, bet pastarųjų dviejų apskričių ūkių finansinio turto metinis prieaugis beveik dvigubai didesnis už vidutinį.

2004 metais pirmą kartą per pastaruosius trejetą metų pasikeitė tendencija, kai jauni ūkininkai daugiau skolinosi nei senesniojo amžiaus. Pagal skolų, tenkančių 1 ha ŽŪN, sumą jauni (iki 40 m.) ūkininkai yra 4-oje vietoje (jų finansinio turto metinis prieaugis siekė net 73 proc.), po jų tėra 55–59 metų amžiaus ūkininkai.

Vidutiniškai viename ūkyje 2004 metais **produkcijos pagaminta** už 63,3 tūkst. Lt, arba 4 proc. daugiau nei 2003-iaisiais: gyvulininkystės produkcijos – 13 proc. daugiau, augalininkystės – 0,2 proc. mažiau, o kitos produkcijos – 8 proc. daugiau.

Gyvulininkystės produkcijos lyginamasis svoris bendrosios produkcijos struktūroje padidėjo 2 procentiniais punktais ir sudarė 32 proc., augalininkystės produkcija – 66 proc., likusią dalį (1211 Lt) sudarė paslaugų, miškininkystės, kitos veiklos pajamos.

Bendrosios produkcijos struktūra palankių ir nepalankių ūkininkauti vietovių ūkiuose gerokai skiriasi. Pirmuosiuose ūkiuose augalininkystės produkcija sudarė 75 proc., gyvulininkystės – 24 proc., o nepalankių ūkininkauti vietovių ūkiuose atitinkamai 54 ir 44 proc. Pastaruosiuose ūkiuose užsiimama veikla, mažiau priklausančia nuo žemės kokybės – galvijų auginimu, miškininkyste ir pan.

Daržininkystės, sodininkystės ūkių bendrosios produkcijos struktūroje augalininkystės produkcija sudaro net 94,5 proc. (daržininkystės – 46 proc., sodininkystės – 39 proc.), javų, rapsų ūkininkavimo tipo ūkiuose – 94 proc., augalininkystės specializacijos – 89 proc., mišrios gamybos, vyraujant augalininkystei, – 68 proc. Likusių 4 ūkininkavimo tipų ūkiuose dominuoja gyvulininkystės produkcija. Pienininkystės ūkiuose jos lyginamasis svoris bendrosios produkcijos struktūroje sudaro 67 proc. (pienas – 56 proc., galvijiena – 10 proc.), mišriuose augalininkystės-kiaulininkystės – 59 proc. (kiauliena – 52 proc.), mišrios gamybos, vyraujant žolėdžiams gyvuliams, – 56 proc., mišriuose augalininkystės-žolėdžių gyvulių – 50 proc.

Produkcijos struktūros analizė apskričių lygmeniu rodo, kad beveik visose apskrityse (išskyrus Telšių) augalininkystės produkcijos dalis viršija gyvulininkystės dalį. Kaip ir 2003 metais, ryškiausiai tai pasireiškia Marijampolės apskrityje, kur gyvulininkystei tenka tik 10 proc. Kita produkcija šiek tiek didesnę dalį užima tik Utenos ir Vilniaus apskričių ūkiuose, atitinkamai 5,6 ir 3,1 proc. Kitose apskrityse jai tenka tik 0,4-2 proc.

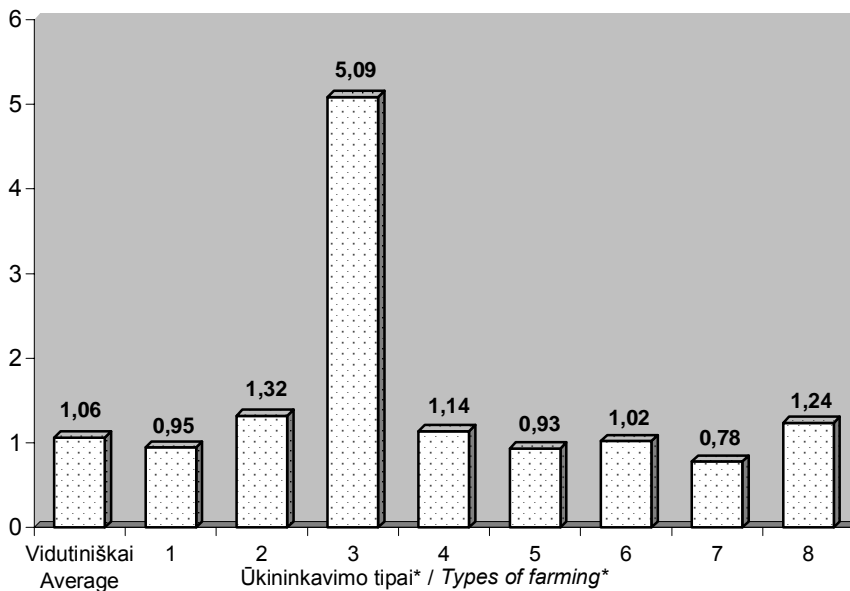
Bendrosios produkcijos 1 ha ŽŪN daugiausia pagamina Marijampolės apskrities ūkiai, o 1 EDV – Klaipėdos apskrities bei pienininkystės ūkiai. Šie ūkiai geriausiai panaudoja savo potencines galimybes. Nepalankiose ūkininkauti vietovėse įsikūrę ūkininkų ūkiai bendrosios

produkcijos 1 EDV gamina, palyginti su palankių ūkininkauti vietovių ūkiais, 9 proc. daugiau.

Jaunų ūkininkų (iki 40 m.) ūkiuose produkcijos 1 ha ŽŪN ir 1 EDV pagaminta atitinkamai 12 ir 5 proc. daugiau nei ūkininkų, vyresnių kaip 60 metų, ūkiuose. Jauni ūkininkai santykinai daugiausia gauna pajamų iš miškininkystės, bet negauna iš kaimo turizmo. Iš pastarojo daugiausia pajamų gauna vyresni kaip 60 metų amžiaus, o iš paslaugų – 50–54 metų amžiaus ūkininkai.

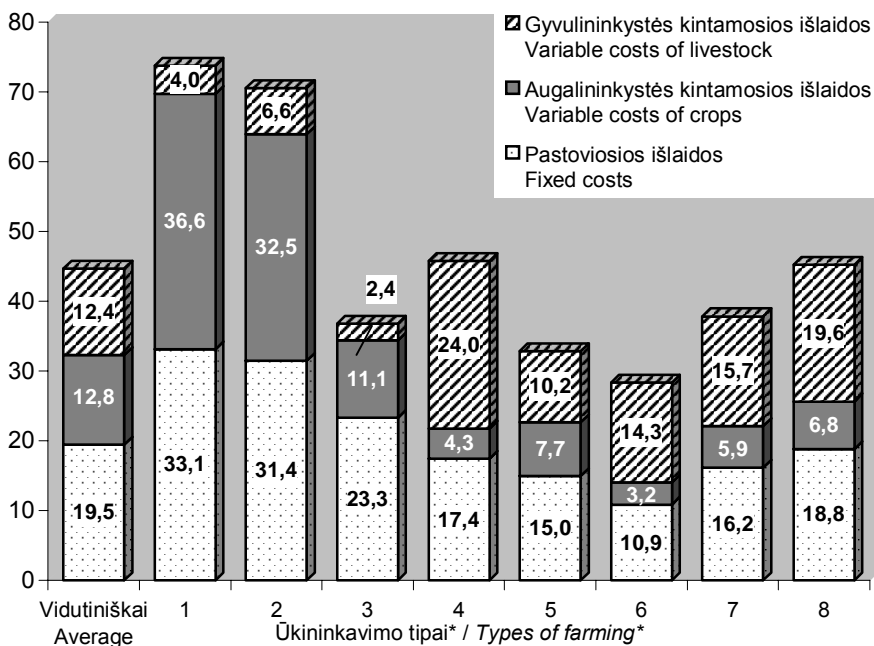
Pajamos ūkininkų ūkiuose 2004 metais, palyginti su 2003-iaisiais, padidėjo 7,9 proc., už augalininkystės produkciją – 2,5 proc., o gyvulininkystės – 16,6 proc. Daugiausia (ketvirtadaliu) padidėjo pieno pardavimo pajamos. Vidutiniškai 1 ha ŽŪN gauta 1052 Lt pajamų, arba 8 proc. daugiau nei 2003 metais. Daugiau negu vidutiniškai šalyje pajamų 1 ha ŽŪN gavo augalininkystės; daržininkystės, sodininkystės; pienininkystės; mišrūs augalininkystės-kiaulininkystės ūkiai. Daržininkystės, sodininkystės ūkiuose šis rodiklis aukščiausias (beveik 5 kartus viršija vidurkį), mišriuose augalininkystės-žolėdžių gyvulių – tesiekė apie 74 proc., o mišriuose, vyraujant augalininkystei, – 87 proc. vidurkio (5 pav.). Nepalankių ūkininkauti vietovių ūkiuose pajamos 19 proc. mažesnės, o palankių vietovių – 21 proc. didesnės nei vidutiniškai šalyje.

Pajamos iš augalininkystės vyrauja mažesnių kaip 10 ha (daug auginama daržovių, vaisių ir uogų), didesnių kaip 50 ha, didesnių kaip 6 EDV, įsikūrusių palankiose ūkininkauti vietovėse, aukšto žemės našumo bei javų, rapsų, augalininkystės ir daržininkystės, sodininkystės specializacijos ūkių pajamų struktūroje. Pienininkystės ūkiai 84 proc. pajamų gavo iš pieno ir 12 proc. iš galvijienos pardavimų, o daržininkystės, sodininkystės – iš gyvulininkystės gavo tik 3,7 proc. pajamų. Alytaus, Klaipėdos, Tauragės, Telšių ir Utenos apskričių ūkininkų ūkiai daugiausia pajamų gavo iš gyvulininkystės.

5 pav. Žemės ūkio veiklos pajamos 1 ha ŽŪN, tūkst. Lt
 Figure 5. Income from agricultural activity per 1 ha UAA, thous. Lit

* Ūkininkavimo tipai išvardyti 1 lentelėje / Types of farming are listed in table 1.

6 pav. Išlaidos ūkininkų ūkiuose, tūkst. Lt
 Figure 6. Production costs in family farms, thous. Lit

* Ūkininkavimo tipai išvardyti 1 lentelėje / Types of farming are listed in table 1.

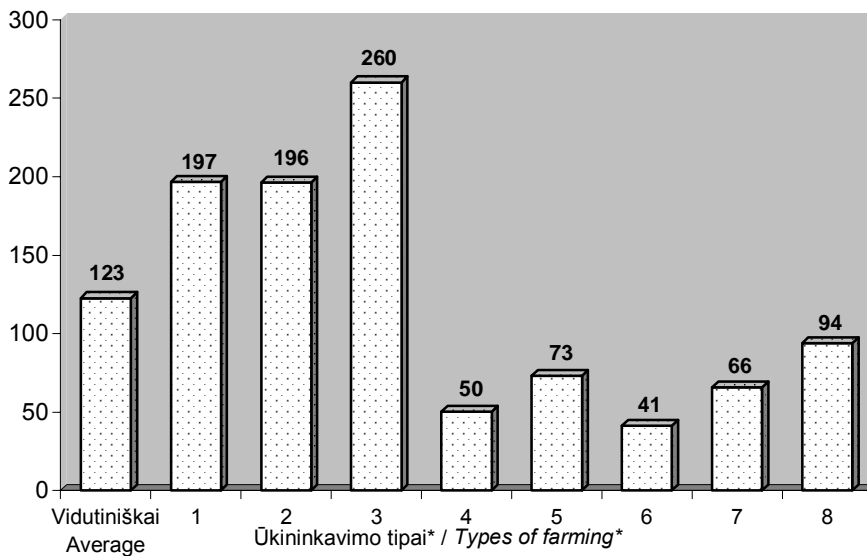
Gamybos išlaidos ūkininkų ūkiuose 2004 metais vidutiniškai buvo beveik 5 proc. mažesnės nei 2003-iaisiais. Nors jų suma, tenkanti vienam ūkiui, kaip ir ankstesniais metais, didžiausia buvo javų specializacijos ūkiuose (6 pav.), tačiau, skaičiuojant išlaidas 1 ha ŽŪN, šio ūkininkavimo tipo ūkiuose išlaidos buvo net 18 proc. mažesnės nei vidutiniškai ir sudarė 869 Lt. Daugiausia išlaidų 1 ha ŽŪN padaryta daržininkystės, sodininkystės (2898 Lt) ir mišriuose augalininkystės-kiaulininkystės ūkiuose (1691 Lt).

Vidutiniškai ūkininkų ūkių išlaidų struktūroje pastoviosios išlaidos sudarė 44 proc., o kintamosios – likusią dalį. Visų ūkių (išskyrus mažesnius nei 10 ha ir 2 EDV bei daržininkystės, sodininkystės specializacijos) pastoviosios išlaidos mažesnės nei kintamosios. Pastoviųjų išlaidų struktūroje, kaip ir ankstesniais metais, pagrindinė dalis tenka ilgalaikio turto nusidėvėjimui (33,6 proc.).

Degalų 1 ha ŽŪN 2004 metais vidutiniškai buvo sunaudota už 122 Lt. Daugumoje ūkių grupių nedaug tebuvo nukrypta nuo šios ribos. Analizuojant šį rodiklį apskričių lygmeniu, pasirodė, jog jis svyravo 113–133 Lt ribose. Tarp

ūkių, atstovaujančių įvairiems ūkininkavimo tipams, tas svyravimas buvo taip pat panašus (118–125 Lt), išskyrus daržininkystės, sodininkystės (184 Lt) ir mišrius augalininkystės-kiaulininkystės ūkius (140 Lt).

Vidutinės augalininkystės kintamosios išlaidos 2004 metais, palyginti su 2003-iaisiais, beveik nepasikeitė. Jų struktūroje vyrauja išlaidos sėklai (43 proc.), mineralinėms trąšoms (40 proc.) ir augalų apsaugos produktams (19 proc.). Mineralinių trąšų naudojimas 2004 metais šiek tiek padidėjo – 1 ha ŽŪN jų teko už 123 Lt. Maždaug tiek išlaidų trąšoms turėjo mažesni kaip 10 ha ūkiai, o ūkiuose nuo 10 iki 100 ha – gerokai mažiau. Gi ūkiuose, didesniuose kaip 150 ha, jų sąnaudos beveik du kartus didesnės. Panašaus lygio išlaidos mineralinėms trąšoms buvo ir daržininkystės, sodininkystės ūkiuose (260 Lt). Mažiausiai trąšų sunaudota mišriuose ūkiuose, vyraujant žolėdžiams gyvuliams, (41 Lt) ir pienininkystės ūkiuose (50 Lt) (7 pav.). Gerokai mažesnės nei vidutiniškai šalyje trąšų sąnaudos buvo Vilniaus (64 Lt), Utenos (42 Lt) ir Telšių (39 Lt) apskričių ūkiuose.

7 pav. Trąšų sąnaudos 1 ha ŽŪN įvairių ūkininkavimo tipų ūkiuose, Lt

Figure 7. Costs of fertilizers per 1 ha UAA in various types of farms, Litas

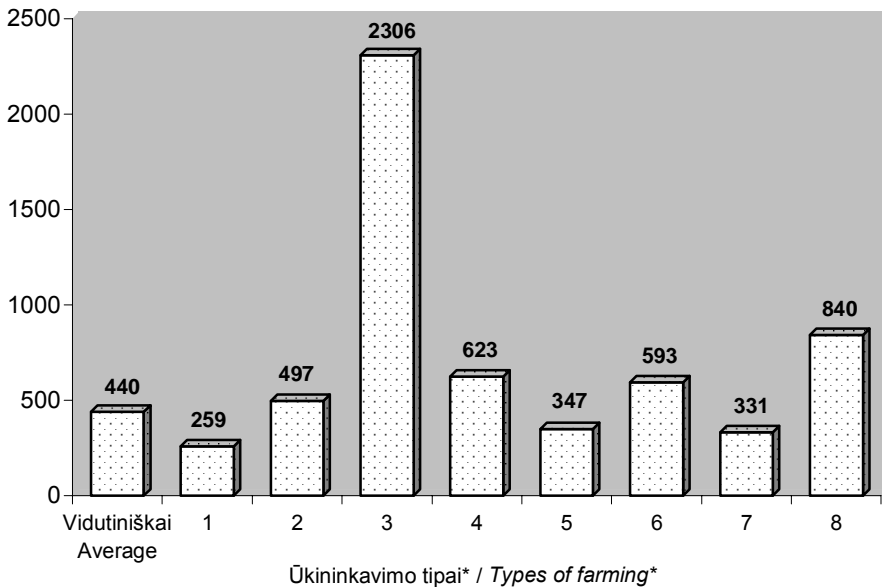
* Ūkininkavimo tipai išvardyti 1 lentelėje / Types of farming are listed in table 1.

Pašarai kintamosiose gyvulininkystės išlaidose vidutiniškai sudaro 94 proc. Ši dalis tiek palankių, tiek nepalankių ūkininkavimo vietovių ūkiuose beveik nesiskiria. Pašarų struktūroje dominuoja savos gamybos pašarai (88 proc.).

Vidutinis bendrasis gamybinis **pelnas** 2004 metais, palyginti su 2003-iaisiais, buvo 11 proc. (sudarė 38,1 tūkst. Lt), o bendrasis pelnas – net 32 proc. didesnis. Didžiausias bendrasis pelnas buvo augalininkystės specializacijos ūkiuose ir viršijo vidutinį šalies lygį net 73 proc., o mažiausias, kaip ir 2003 metais, – mišriuose ūkiuose, vyraujant augalininkystei (tesiekė 59 proc. šalies vidurkio). Bendrasis pelnas sumažėjo smulkiuosiuose (iki 10 ha) ir stambiausiuose (daugiau kaip 150 ha), ūkininkaujančiuose geroje (per 48 žemės našumo balus) žemėse ir javų, augalininkystės bei daržininkystės, sodininkystės specializacijos ūkiuose. Pagal

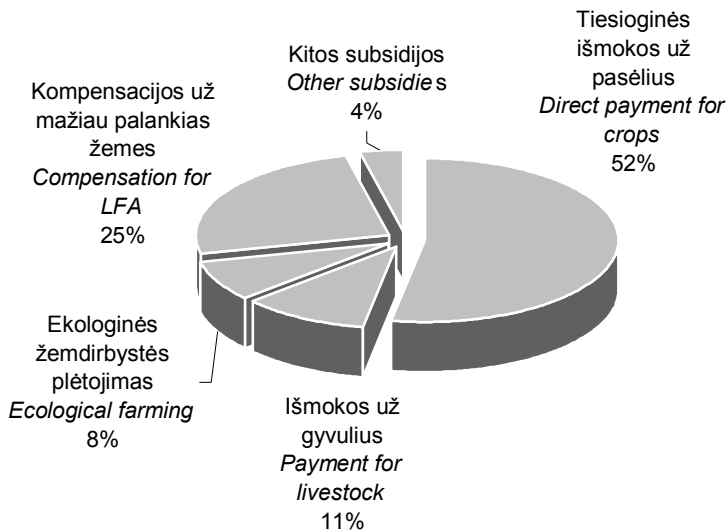
bendrojo pelno, tenkančio 1 ha ŽŪN, rodiklį geriausi buvo daržininkystės, sodininkystės (2306 Lt) (8 pav.) ir Marijampolės apskrities (815 Lt) ūkiai. Nepalankių ūkininkauti vietovių ūkiuose šis rodiklis tesiekė 82 proc., o Vilniaus apskrities – tik 50 proc. vidutinio lygio. 2004 metais, palyginti su 2002 ir 2003-iaisiais, sumažėjo bendrojo pelno, tenkančio 1 ha ŽŪN, santykis tarp palankių ir nepalankių ūkininkauti vietovių ūkininkų ūkių nuo 1,8 iki 1,4 karto.

Vidutiniškai vienam ūkininko ūkiui 2004 metais teko 16,6 tūkst. Lt (2,6 karto daugiau nei 2003-iaisiais) **gamybos subsidijų**, 52 proc. jų sudarė tiesioginės išmokos už pasėlius, 25 proc. – kompensacijos ūkininkaujantiems mažiau palankiose vietovėse, 11 proc. – parama gyvulininkystei, 8 proc. – ekologiinei žemdirbystei (9 pav.).

8 pav. Ūkio bendrasis pelnas 1 ha ŽŪN, Lt
Figure 8. Gross profit per 1 ha UAA, Litas

* Ūkininkavimo tipai išvardyti 1 lentelėje / Types of farming are listed in table 1.

9 pav. Ūkininkų ūkių gamybos subsidijų struktūra
 Figure 9. Structure of subsidies for production in family farms

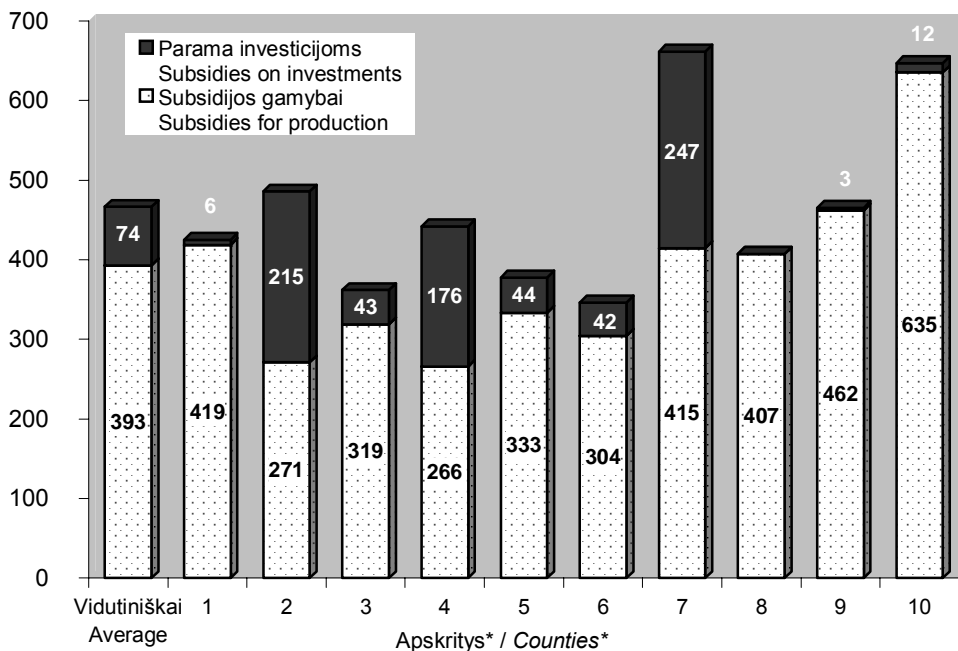
Gamybos subsidijų, tenkančių 1 ha ŽŪN, daugiausia gavo nedidelio ploto ir nederlingose žemėse įsikūrę ūkiai. Subsidijos ūkiams, įsikūrusiems nepalankiose ūkininkauti vietose, 1,9 karto didesnės nei palankių ūkininkauti vietovių ūkiams. Priešingai nei 2003 metais, daržininkystės, sodininkystės ūkiai 2004 metais subsidijų 1 ha ŽŪN gavo mažiausiai iš visų ūkininkavimo tipų ūkių (10 pav.).

2004 metais apskričių lygmeniu gamybos subsidijų 1 ha ŽŪN diferenciacija, palyginti su 2003-iaisiais, daug didesnė. Jų reikšmės kinta nuo 638 Lt (Vilniaus apskrityje) iki 266 Lt (Marijampolės apskrityje).

Nors **investicinė parama** 2004 metais, palyginti su 2003-iaisiais, vidutiniškai padidėjo 1,9 karto, tačiau jos lyginamasis svoris bendroje paramos sumoje sumažėjo nuo 20 iki 16 proc. Investicinė parama ūkiams, įsikūrusiems nepalankiose ūkininkauti vietovėse, 2,7 karto didesnė nei palankių ūkininkauti vietovių ūkiams. Daugiausia paramos gavo Kauno, Marijampolės ir Tauragės apskričių bei daržininkystės,

sodininkystės ūkiai. Labai menka investicinė parama teko Telšių, Utenos, Alytaus apskričių bei mišrios gamybos, vyraujant žolėdžiams gyvuliams, ūkiams.

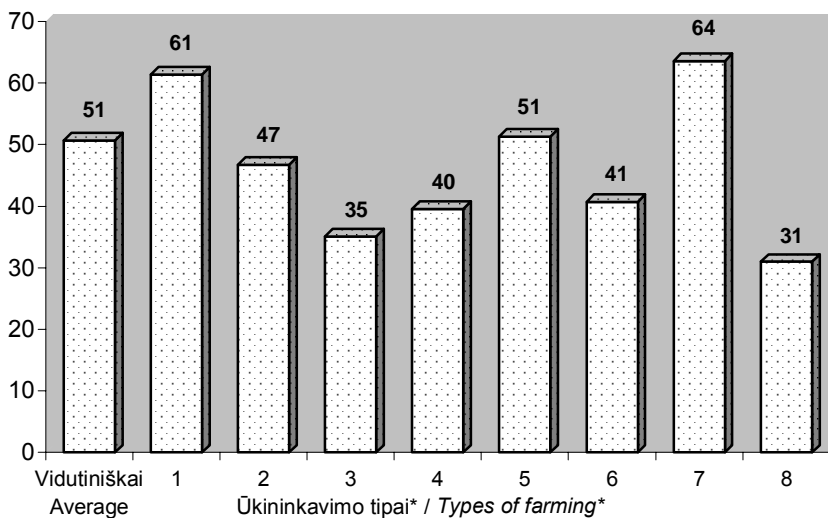
Bendrojo pelno ir subsidijų suma, vidutiniškai tenkanti vienam ūkininko ūkiui 2004 metais, palyginti su 2003-iaisiais, buvo 1,8 karto didesnė ir siekė 37,7 tūkst. Lt. Subsidijų lyginamasis svoris bendrajame pelne (su subsidijomis) didėjo. 2004 metais subsidijų dalis buvo trečdaliu didesnė nei 2002-2003 metais. Nepalankiose ūkininkauti vietovėse įsikūrusių ūkininkų ūkiuose ji siekė 60,5 proc. (20 punktu didesnė nei 2003-iaisiais ir 10 – nei 2002-aisiais), o palankių vietovių ūkiuose – 41 proc. (13,5 punktu didesnė nei 2003-iaisiais ir 15 – nei 2002-aisiais). Mažiausias subsidijų lyginamasis svoris bendrajame pelne – mišriuose augalininkystės-kaulininkystės (31 proc.), o didžiausias – mišriuose augalininkystės-žolėdžių gyvulių (64 proc.) ir javų, rapsų (61 proc.) ūkiuose (11 pav.).

10 pav. Valstybės parama 1 ha ŽŪN, Lt

Figure 10. Subsidies per 1 ha UAA, Lt

* 1 – Alytaus, 2 – Kauno, 3 – Klaipėdos, 4 – Marijampolės, 5 – Panevėžio, 6 – Šiaulių, 7 – Tauragės, 8 – Telšių, 9 – Utenos, 10 – Vilniaus.

11 pav. Valstybės paramos dalis bendrajame pelne, proc.

Figure 11. Share of subsidies in family farm income, %

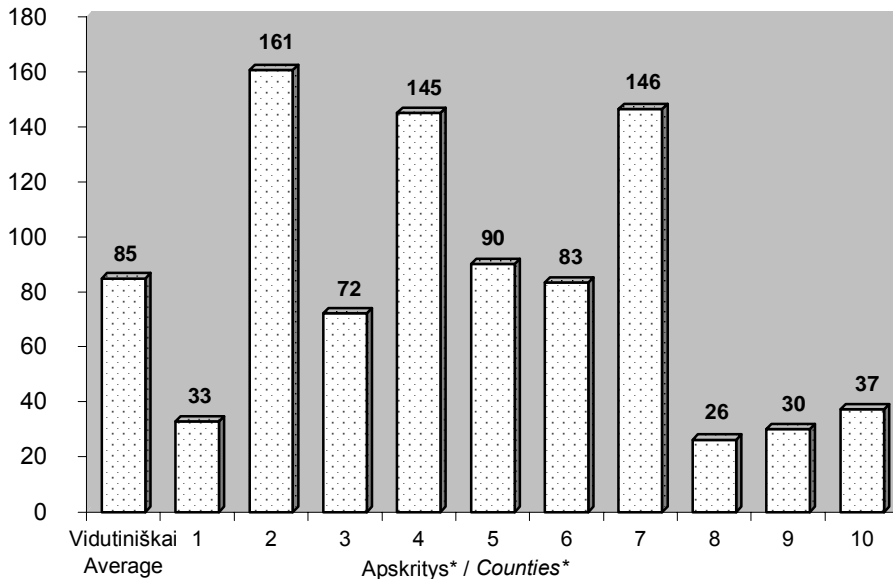
* Ūkininkavimo tipai išvardyti 1 lentelėje / Types of farming are listed in table 1.

2004 metais ūkininkai **investicijoms** vidutiniškai skyrė beveik 50 proc. lėšų daugiau negu 2003-iaisiais. Investicijų padidėjimas nepalankių ūkininkauti vietovių ūkiuose siekė net 74 proc., o palankių – tik 24 proc. Todėl skirtumas tarp įvairaus palankumo ūkininkauti vietovėse išikūrusių ūkininkų investicijų per metus sumažėjo nuo 4 iki 2,8 karto.

Didėjant ūkio plotui ir ekonominiam dydžiui, investicijų suma beveik nuosekliai didėja. Daugiausia investuoja augalininkystės produkciją gaminantys ūkiai. Marijampolės ir Kauno apskričių ūkių investicijos buvo beveik 3 kartus didesnės, o Telšių – 4,3 karto mažesnės nei vidutiniškai šalyje. 1 tūkst. Lt nuosavo žemės ūkio turto Kauno apskrityje teko 161 Lt, Marijampolės ir Tauragės – 145-146 Lt, o Telšių, Utenos ir Alytaus – atitinkamai 26, 30 ir 33 Lt

investicijų (12 pav.). Pastarosiose apskrityse investicijos yra mažesnės už ilgalaikio turto nusidėvėjimo sumą.

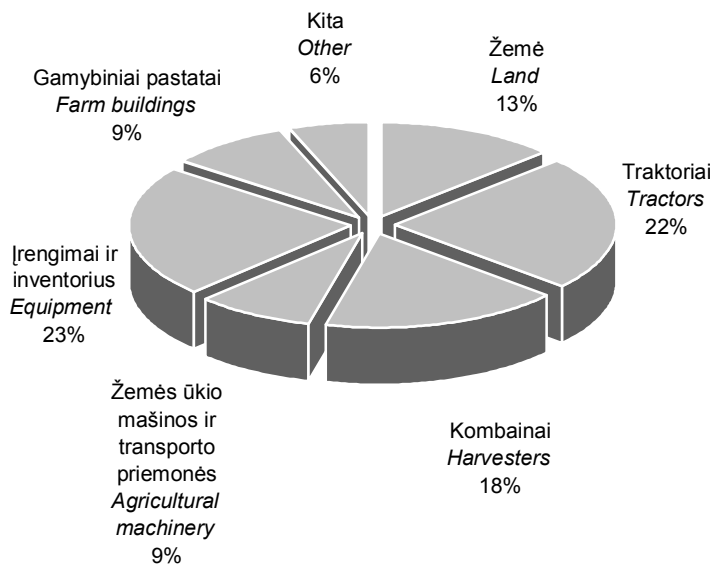
Investicijų struktūroje didžiausią lyginamąjį svorį sudaro lėšos, skirtos traktoriams ir įrengimams (po 23 proc.) bei kombainams (18 proc.) įsigyti (13 pav.). 2004 metais traktorių ir kombainų parko atnaujinimui vidutiniškai skirta 43 proc. lėšų daugiau nei 2003-iaisiais. Investicijos į žemę per tą patį laikotarpį padidėjo daugiau nei 2 kartus. Žemei pirkti daugiausia lėšų skyrė Marijampolės ūkininkai (4 kartus daugiau nei vidutiniškai), traktoriams – Tauragės (3,5 karto daugiau), kombainams – Marijampolės (3,3 karto daugiau), pastatams – Kauno (beveik 7 kartus daugiau). Tuo tarpu Telšių apskrityje ūkininkas kombainams pirkti vidutiniškai teskyrė 47 Lt, o pastatams – 66 Lt.

12 pav. Ūkio investicijos 1000 Lt nuosavo žemės ūkio turto, Lt
Figure 12. Farm investments per 1000 Litos of agricultural assets, Litos

* 1 – Alytaus, 2 – Kauno, 3 – Klaipėdos, 4 – Marijampolės, 5 – Panevėžio, 6 – Šiaulių, 7 – Tauragės, 8 – Telšių, 9 – Utenos, 10 – Vilniaus.

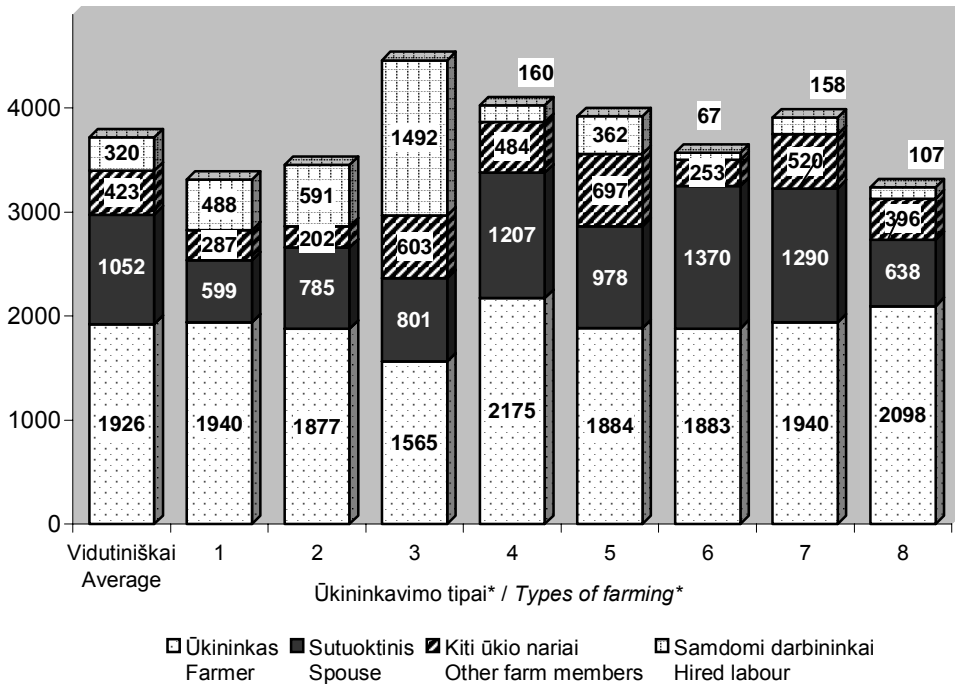
13 pav. Ūkininko ūkio investicijų struktūra
Figure 13. Structure of investments in family farms

2004 metais vidutiniškai vieno ūkininko ūkio žemės ūkio veikloje buvo užimta 1,83 **sąlyginio darbuotojo** (5,2 proc. mažiau nei 2003-iaisiais), išdirbta 3721 valanda, tik 8,6 proc. šio laiko teko samdomiems darbininkams. Mažiausiai sąlyginių darbuotojų buvo užimta stambiausiuose pagal plotą, javų, rapsų ir augalininkystės specializacijos bei augalininkystės-kiaulininkystės ūkiuose (14 pav.). Pirmuosiuose dviejuose samdomi darbininkai dirbo 14,6–17 proc. ūkyje dirbto laiko. Daržininkystės, sodininkystės ūkiuose samdinių darbas sudarė 33 proc., ūkiuose, turinčiuose daugiau nei 150 ha žemės, – 45 proc., o ūkiuose, kurių ekonominis dydis didesnis nei 40 EDV, – 69 proc. žemės ūkyje dirbto laiko. Gi 20–30 ha ūkiuose ūkininko šeimos nariams teko daugiau nei 99 proc. žemės ūkyje dirbto laiko, o mažesnio nei 2 EDV ekonominio dydžio ūkiuose – 97,5 proc.

Be žemės ūkio veiklos, ūkiuose epizodiškai užsiimama ir kitomis veiklomis, tačiau joms skiriama nedidelė darbo laiko dalis (vidutiniškai 1,3 proc.). Didžiausios šios rūšies darbo laiko sąnaudos (3,7 proc.) buvo Vilniaus apskrities ūkiuose.

Apibendrinant ūkininkų ūkių 2004 metų veiklos rezultatų tyrimą tenka pastebėti, jog respondentų struktūra, palyginti su 2003-iaisiais, keitėsi nedaug. Vienas respondentinis ūkis vidutiniškai atstovavo 22 šalies ūkiams.

Į ūkio turto vertę pirmą kartą įskaičiavus gamybos kvotų vertę, turto struktūra pasikeitė nedaug. Kvota didžiausią lyginamąjį svorį turte sudarė pienininkystės ir mišriuose, vyraujant žolėdžiams gyvuliams, ūkiuose. Ūkininko ūkio turtas per metus vidutiniškai padidėjo dešimtdaliu, o skolos padvigubėjo. Beveik ketvirtadaliu padidėjo pieno pardavimo pajamos. Vidutiniškai 1 ha ŽŪN gauta 8 proc. daugiau pajamų. Gamybos išlaidos sumažėjo 5 proc.

14 pav. Darbo laiko sąnaudos žemės ūkio veikloje, val.

Figure 14. Labour input in agriculture, hours

* Ūkininkavimo tipai išvardyti 1 lentelėje / Types of farming are listed in table 1.

Bendrojo pelno ir subsidijų suma, vidutiniškai tenkanti vienam ūkininko ūkiui, buvo 1,8 karto didesnė nei 2003 metais. Subsidijų dalis buvo trečdaliu didesnė nei 2002-2003 metais. Gamybos subsidijų struktūroje 52 proc. sudarė tiesioginės išmokos už pasėlius, 25 proc. – kompensacijos ūkininkaujantiems mažiau palankiose vietovėse, 11 proc. – parama gyvulininkystei. Investicinė parama padidėjo 1,9 karto, tačiau jos lyginamasis svoris bendrojoje paramos sumoje nukrito iki 16 procentų.

Summary

This article deals with the farming survey results of 1335 family farms in 2004. The structure of the sample, compared to the previous year, has not changed much. A sample farm

represented approximately 22 family farms in the population.

A farm asset increased by ten per cents, debts were doubled. Income per 1 ha UAA increased by 8 per cent, costs were reduced by 5 per cent. Farms of small size and ones located in the less-favoured areas received most subsidies for production per 1 ha UAA. In general, subsidies for production were distributed as follows: 52 per cent - direct area payments, 25 per cent – compensations for LFA, 11 per cent – livestock support, 8 per cent – ecological agriculture. Subsidies on investments increased too, however, their part in the total State support reduced by 16 per cent. All subsidies in Family Farm Income increased by one third compared to the previous year.

MAISTO PRODUKTŲ IR GĖRIMŲ GAMYBOS ĮMONIŲ VEIKLOS PLĖTRA *DEVELOPMENT OF MANUFACTURE OF FOOD PRODUCTS AND BEVERAGES*

Nijolė Pelanienė

Lietuvos maisto produktų ir gėrimų pramonė yra viena didžiausių apdirbamosios pramonės šakų. Ji apima mėsos, pieno, cukraus, duonos, makaronų, konditerijos, krakmolo, aliejaus, majonezo, spirito, degtinės, alaus, nealkoholinių gėrimų, vyno, vaisių ir daržovių konservų bei kitus sektorius. 2006 metų pradžioje Lietuvoje veikė 1141 maisto produktų ir gėrimų gamybos įmonė.

Maisto produktų ir gėrimų dalis apdirbamosios pramonės parduotos produkcijos struktūroje 2004 metais sudarė 21,7 proc. ir siekė 6666 mln. Lt. Išankstiniais Statistikos departamento duomenimis, 2005-aisiais parduotos maisto produktų ir gėrimų gamybos įmonių produkcijos apimtis padidėjo 8,1 proc. Didžiausią jos dalį sudarė pieno produktai (25 proc.), gėrimai (16 proc.) ir mėsos produktai (15 proc.).

Statistikos departamento duomenimis, 2005 metais augo beveik visų rūšių produkcijos gamyba. Per sausio-rugsėjo mėnesius labiausiai padidėjo mineralinio ir aeruoto vandens (nuo 4,7 iki 10,1 mln. dal), sulčių (nuo 5,7 iki 10,9 mln. l), javų kruopų (nuo 13,6 iki 22,5 tūkst. t), konservuotų daržovių ir vaisių (nuo 7,6 iki 12,1 tūkst. t), mėsos ir mėsos subproduktų (nuo 79,2 iki 116,0 tūkst. t), o mažėjo tik majonezo, margarino, miltų, jogurto, sviesto ir aliejaus gamyba.

Pagrindinė maisto pramonės misija – aprūpinti šalies gyventojus kokybišku, saugiu ir įvairiarūšiu maistu. Siekdami patenkinti vartotojų poreikius, gamintojai diegia kokybės vadybos ir užtikrinimo sistemas, kurios apibrėžia

daugybę techninių reikalavimų, keliamų maisto gamybai, perdirbimui ir transportavimui. Šie reikalavimai kartais yra aukštesni nei numatyti bendraisiais ES teisės aktais. Lietuvos pramonininkų konfederacijos organizuotame konkurse „Lietuvos metų gaminys 2005“ aukso medaliais buvo įvertinti 59 gaminiai ir paslaugos, iš jų 23-jų maisto pramonės bendrovių pateikti 33 produktai (12 mėsos gaminių, po 4 duonos, pieno ir konservuotos produkcijos gaminius, po 1 grūdų ir alaus produktą ir 7 alkoholiniai gėrimai), o dar 6 bendrovių gaminiai – sidabro medaliais.

Prielaidas maisto produktų kokybės gerinimui, o kartu ir konkurencingumo didinimui sudaro gerėjanti žaliavų kokybė, sparti įmonių rekonstrukcija ir modernizavimas, diegiamos naujos technologijos, ES reikalavimų įgyvendinimas. Per pastaruosius 5,5 metų į materialųjį turtą buvo investuota 2306,6 mln. Lt (1 lentelė). Vidutiniškai vienai įmonei per minėtą laikotarpį teko daugiau kaip 2 mln. Lt investicijų (per metus – 368 tūkst. Lt). Investicijos į atskirus maisto produktų ir gėrimų sektorius labai skirtingos. Statistikos departamento duomenimis, daugiausia investuojama į pieno produktų gamybą. Vidutinės metinės investicijos į šio sektoriaus vieną bendrovę buvo 7–10 kartų didesnės nei vidutinės investicijos į vieną maisto produktų ir gėrimų gamybos įmonę. Apie du kartus didesnės nei vidutinės buvo ir investicijos į mėsos produktų gamybos bendrovę. Vaisių ir daržovių perdirbimo bendrovių vidutinės investicijos į materialųjį turtą, ilgą laiką buvusios mažesnės už visos maisto produktų ir gė-

rimų pramonės vidurkį, 2004 metais žymiai išaugo ir viršijo jį daugiau kaip 2,5 karto.

Daugelyje maisto pramonės įmonių investuotos didelės užsienio kapitalo lėšos. Statistikos departamento išankstiniais duomenimis, 2005 m. spalio 1 d. jos sudarė per 24 proc. visų tiesioginių užsienio investicijų į apdirbamąją pramonę.

Svarią įtaką investicijų į maisto pramonę augimui turėjo ES parama, tačiau ja pasinaudojo tik apie 4 proc. įmonių, nes investicijos į naujas gamybos technologijas daugeliui mažų įmonių yra per brangios. Duomenų apie SAPARD paramą analizė rodo, kad pagrindinės paramos lėšos susikoncentravo mėsos produktų gamybos įmonėse (2 lentelė).

1 lentelė / Table 1

Materialinės investicijos 2000-2004 metais ir 2005 metų I-ąjį pusmetį
Capital investment in 2000–2004 and in the 1st quarter 2005

	2000	2001	2002	2003	2004	2005 I pusbm. I Q.
Apdirbamoji pramonė, mln.Lt <i>Manufacturing, mill. Lt</i>	1445,2	1531,9	1540,9	1643,9	1648,8	952,6
Maisto produktų ir gėrimų gamyba, mln. Lt <i>Manufacture of food products and beverages, mill. Lt</i>	453,1	434,0	400,7	389,7	436,0	193,1
dalis apdirbamojoje pramonėje, proc. <i>share in manufacturing, %</i>	31,4	28,3	26,0	23,7	26,4	20,3

2 lentelė / Table 2

SAPARD parama maisto pramonei pagal „Žemės ūkio ir žuvininkystės produktų perdirbimo ir marketingo tobulinimo“ kryptį, mln.Lt

Support provided under SAPARD measure „Improving the processing and marketing of agricultural and fisheries products“, mill. Lt

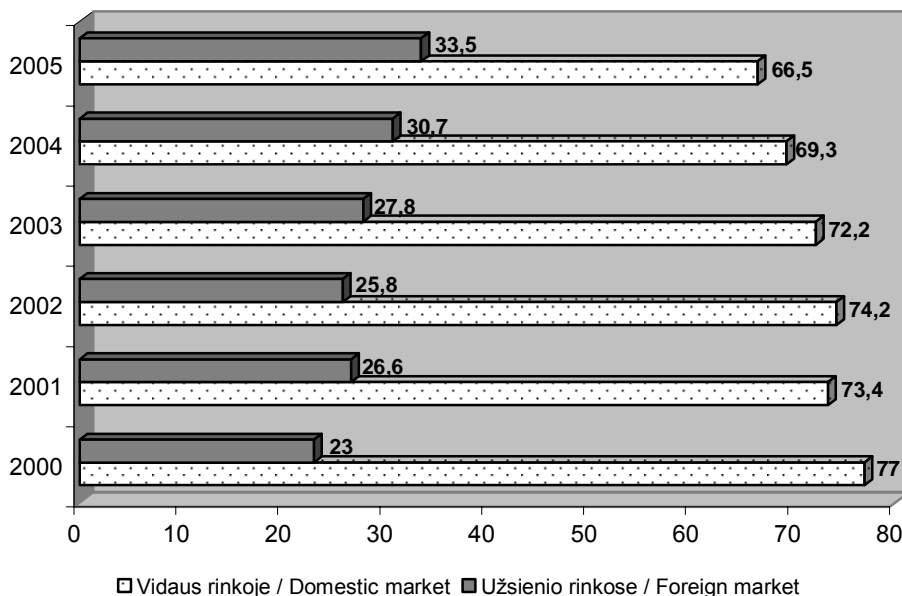
Maisto pramonės sektoriai <i>Sectors of the food industry</i>	Pasirašyta sutarčių,vnt. <i>Number of agreements concluded</i>	Išmokėta <i>Amount paid</i>	Išmokėta vidutiniškai pagal vieną sutartį <i>Average amount paid per agreement</i>
Pieno ir pieno produktų <i>Milk and dairy products</i>	3	30,4	10,1
Mėsos ir mėsos produktų <i>Meat and meat products</i>	26	142,9	5,5
Žuvininkystės produktų <i>Fish and fish products</i>	8	22,9	2,9
Vaisių ir daržovių perdirbimo <i>Fruit and vegetable processing</i>	3	7,8	2,6
Grūdų ir linų perdirbimo <i>Grain and flax processing</i>	6	30,7	5,1
Iš viso / Total	46	234,6	5,1

Mėsos produktų gamybos įmonėms teko daugiau kaip 60 proc. visos SAPARD paramos, skirtos maisto produktų gamintojams pagal „Žemės ūkio ir žuvininkystės produktų perdirbimo ir marketingo tobulinimo“ kryptį, tačiau vidutinis vieno paramos gavėjo finansavimas buvo didžiausias pieno produktų gamybos sektoriuje. Jis du kartus viršijo vidutinę SAPARD paramą, skirtą vienai remiamai maisto produktų gamybos įmonei.

Investicijų į maisto produktų gamybos įmones augimui įtakos turi ir turės Europos žemės ūkio orientavimo ir garantijų fondo teikiama parama pagal Lietuvos 2004–2006 metų Bendrojo programavimo dokumento (BPD) Kaimo plėtros ir žuvininkystės prioriteto priemonę „Žemės ūkio produktų perdirbimo ir rinkodaros gerinimas“. Paramos lėšos šiai priemonei – 104 mln.Lt. Per pirmuosius tris etapus pasirašyta 11 sutarčių, pagal kurias paramos gavėjams atiteks 28,5 proc. visų skirtų lėšų. Tarp paramos gavėjų trys mėsos, dvi pieno, viena vaisių bei daržovių perdirbimo įmonės.

Gamintojų investuotos lėšos ir parama leido ne tik rekonstruoti ir modernizuoti įmones, įdiegti naujas technologijas, pagerinti kokybę, padidinti konkurencingumą, bet ir padidinti gamybinius pajėgumus, gerokai išplėsti gamybos mastus. Lietuvos maisto produktų gamybos įmonės anksčiau labiau orientavėsi į vidaus rinkos poreikius, pradėjo intensyviau ieškoti naujų užsienio rinkų.

Naujas galimybes užsienio rinkose joms atvėrė Lietuvos integracija į Europos Sąjungą. Panaikinus muitus ir kvotas į ES valstybes ir pradėjus už išvežamus į trečiąsias šalis maisto produktus mokėti eksporto subsidijas, padidėjo jų konkurencingumas užsienio rinkose. 2005 metais, palyginti su 2004-aisiais, maisto produktų ir gėrimų pramonės produkcijos pardavimams vidaus rinkoje padidėjus 3,7 proc., pardavimai užsienio rinkose padidėjo beveik 18 proc. Jų dalis bendroje pardavimų apimtyje išaugo 2,8 procentinio punkto (1 pav.).

1 pav. Maisto produktų ir gėrimų pardavimų struktūra pagal realizavimo kryptis 2000–2005 metais, proc.
Figure 1. Structure of the sales of food products and beverages in 2000–2004, per cent

Didžiausias maisto produktų eksportuotojas – pieno pramonė, kuri sukonzentruota keturiose pieno perdirbimo įmonių grupėse: AB „Rokiškio sūris“, AB „Pieno žvaigždės“, AB „Žemaitijos pienas“, UAB „Marijampolės pieno konservai“, perdirbančiose apie 90 proc. viso superkamo pieno. Pieno perdirbimo įmonės vidutinis dydis pagal perdirbto pieno kiekį (18,6 tūkst. t) lenkia kaimynines šalis ir netgi yra didesnis už išsiplėtusios ES vidurkį (12,2 tūkst. t), tačiau atsilieka nuo pirmaujančių pieno produktų gamyboje šalių. Airijoje viena įmonė vidutiniškai perdirba 84,7 tūkst. t, Olandijoje – 46,1 tūkst. t pieno.

Užsienio rinkose parduodama per 50 proc. visų Lietuvos pieno perdirbimo įmonių produktų. Eksporto plėtrą į šias šalis skatina palankios kainos ir eksporto subsidijos. 2005 metais eksporto subsidijos už pieno produktus siekė 47,3 mln. Lt.

2005 metais didėjo ir mėsos bei mėsos produktų pardavimai užsienio rinkose, nors, skirtingai nei pieno, mėsos perdirbėjai didžiausią dalį (85,5 proc.) produkcijos parduoda vidaus rinkoje. Parduotų mėsos ir jos produktų dalis bendroje maisto produktų ir gėrimų pardavimų apimtyje padidėjo 6,2 procentinio punkto.

Nors gaminių iš mėsos produktų eksportas žymiai padidėjo, pasiektas eksportui palankus gamybos mastas (25 stambiausios mėsos perdirbimo įmonės gamina 78 proc. šalies mėsos produkcijos), tačiau veikiančių įmonių gamybiniai pajėgumai pilnai nepanaudojami. Plėtrą stabdo ne perdirbimo pramonės problemos, bet žaliavų trūkumas. Iš dalies tai paaiškinama sparčiu žaliavinių produktų eksporto augimu. Mėsos gaminių eksportui per vienuolika 2005 metų mėnesių, palyginti su 2004-ųjų tuo pačiu laikotarpiu, padidėjus 2,4 karto, šviežios ir atšaldytos galvijienos eksportas išaugo 3,3 karto, o gyvų galvijų – 2,4 karto, kiaulių – 4,6 karto.

Kita vertus, Lietuvoje auginamų gyvulių ir paukščių skerdenų kokybė nėra patenkinama. Todėl sunku konkuruoti ES šalių rinkose.

Nepaisant spartaus gamybos ir pardavimų didėjimo, maisto pramonės pelningumas ilgą laiką pastoviai didėjęs, 2005 metais sumažėjo. Antrąjį ketvirtį jis siekė 3,8 proc. ir buvo 1,9 procentinio punkto mažesnis nei 2004 metų ketvirtąjį ketvirtį. Tokius pokyčius lėmė gamybos išlaidų didėjimas. 2005 metų antrąjį ketvirtį, palyginti su 2004 metų tuo pačiu laikotarpiu, pardavimo pajamoms padidėjus 6,5 proc., gamybos išlaidos išaugo 15,7 proc. Ypač padidėjo išlaidos žaliavoms ir kurui. Jei 2004 metais antrąjį ketvirtį jų sąnaudų dalis pardavimų pajamose sudarė 50,5 proc., tai 2005 metais – 59,8 proc.

Ekspertų teigimu, perspektyvoje tiek žaliavų, tiek kuro kainos dar didės. Todėl maisto pramonės įmonės turės aktyviau ieškoti būdų produkcijos konkurencingumui didinti. Vienas iš jų – darbo našumo didinimas. Dabartiniu metu Lietuvos maisto produktų ir gėrimų pramonė per valandą pridėtinės vertės sukuria apie 4,5 karto mažiau, nei vidutiniškai ES šalys senbuvės.

Tikėtis spartaus darbo našumo augimo artimiausioje perspektyvoje negalima be žymių investicijų į nuolatinę visų verslo sričių modernizaciją, besiremiančią naujausiais mokslo pasiekimais ir aukštomis technologijomis, bei į darbuotojų kvalifikacijos kėlimą. Daugelyje maisto pramonės įmonių trūksta kvalifikuotų darbuotojų. Kai kurios maisto pramonės įmonės tai suprato ir, nelaukdamos paramos iš šalies, investuoja į mokslinius tyrimus ir eksperimentinę plėtrą. Statistikos departamento duomenimis, 2004 metais 115-ka (iš 1141) šakos įmonių šiam tikslui skyrė 19,6 mln. Lt. Vidutiniškai vienai įmonei teko 170,4 tūkst. Lt investicijų. Inovacijų, švietimo ir mokymo, mokslo sistemų

kokybė bei informacinės visuomenės plėtra yra būtinos prielaidos maisto produktų įmonių konkurencingumui augti. O tai įmanoma užtikrinti tik palaikant tam tikrą mokslinių tyrimų ir plėtros lygį bei inovacijų efektyvumą.

Literatūra

1. Apdirbamosios pramonės konkurencingumas ES šalių atžvilgiu.- <http://195.182.67.2/index.php/lt/pramoneirverslas/pramone/konkurencingumas/ivertinimas/es/>
2. Apdovanoti „Metų gaminiai“. – Verslo žinios, 2005 12 13.
3. Gamintojų parduotos pramonės produkcijos kainų indeksai.– <http://www.std.lt/lt/news>
4. Lietuvos ūkio sektorių apžvalga Nr. 3 (2005 m. spalio mėn.). – <http://www.nordlb.lt/lt/about/review/>
5. Maisto pramonė – apdirbamosios pramonės flagmanas. – Verslo žinios, 2005.12.05.
6. Materialinės investicijos ir statyba, 2004 m. I–IV ketv. – V.: Statistikos departamentas prie LRV, 2005.
7. Materialinės investicijos ir statyba, 2005 m. II ketv. – V.: Statistikos departamentas prie LRV, 2005.
8. Paraiškų surinkimas pagal BPD priemones. – <http://parama.nma.lt/index.php?959324760>
9. Septynių etapų informacija apie surinktas ir patvirtintas paraiškas SAPARD paramai gauti pagal atskiras paramos kryptis. – <http://www.nma.lt/index.php?-1735828437>
10. Statistikos departamento prie LRV pateikti duomenys.
11. Tiesioginės užsienio investicijos. – <http://www.std.lt/lt/news/view/?id=1357>
12. 2005 m. sausio–gruodžio mėn. visos pramonės produkcijos parduota 7,3 procento daugiau. – <http://www.vtv.lt/content/view/13708/109/>

Summary

The article deals with the development tendencies of the food industry. In 2005 the production and sales of almost all kinds of products were growing up. Lithuania's integration into the EU had a positive effect on the sales, but the increase of competitiveness was the most important factor. Reconstruction and modernization of the enterprises as well as introduction of new technologies and implementation of EU requirements made prerequisites for the increase of competitiveness. It should be noted, that cheap raw materials and cheap labour force have stopped being the main factors increasing the competitiveness. As a result, to guarantee a long-term development of the food industry and its competitiveness, it is necessary to invest continually into modernisation, which is based on the newest science achievements and high technologies, and into training and qualification raising of personnel.

SANTRUMPOS
ABBREVIATIONS

AB	– akcinė bendrovė
BVP	– bendrasis vidaus produktas
BŽŪP	– bendroji žemės ūkio politika
EDV	– europinis dydžio vienetas
EK	– Europos Komisija
EBPO	– Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacija
ES	– Europos Sąjunga
JAV	– Jungtinės Amerikos Valstijos
KPN	– Kombinuotoji prekių nomenklatūra
LAEI	– Lietuvos agrarinės ekonomikos institutas
LPM	– lieso pieno milteliai
NMA	– Nacionalinė mokėjimo agentūra
NPCp	– nominalus gamintojo apsaugos koeficientas
PSE	– gamintojų rėmimo įvertis
PVM	– pridėtinės vertės mokestis
SAPARD	– Specialioji žemės ūkio ir kaimo plėtros programa
UAB	– uždaroji akcinė bendrovė
ŪADT	– Ūkių apskaitos duomenų tinklas
ŽŪB	– žemės ūkio bendrovė
ŽŪM	– Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministerija
ŽŪMPRRA	– Žemės ūkio ir maisto produktų rinkos reguliavimo agentūra
ŽŪMPRIS	– Žemės ūkio ir maisto produktų rinkos informacinė sistema
ŽŪN	– žemės ūkio naudmenos
ŽŪR	– Žemės ūkio rūmai

LIETUVOS UŽSIENIO PREKYBA ŽEMĖS ŪKIO IR MAISTO PRODUKTAIS
LITHUANIAN FOREIGN TRADE OF AGRICULTURAL AND FOOD PRODUCTS

1.1 lentelė / Table 1.1

Užsienio prekyba su ES šalimis 2004 ir 2005 metų sausio–lapkričio mėnesiais, mln. Lt
Foreign trade with EU countries in January–November 2004 and 2005, mill. Lt

KN kodas CN code	Pavadinimas/ Name	Eksportas Exports		Importas Imports		Balansas Balance	
		2004	2005	2004	2005	2004	2005
01	Gyvi gyvūnai	29,3	66,5	17,5	38,4	11,8	28,1
02	Mėsa ir valgomieji mėsos subproduktai	65,6	146,9	192,6	255,5	-127,0	-108,5
03	Žuvis ir vėžiagyviai	123,5	171,5	80,4	154,0	43,1	17,5
04	Pienas ir pieno produktai; paukščių kiaušiniai; natūralus medus	507,8	553,5	46,2	112,7	461,6	440,8
05	Gyvūninės kilmės produktai, nenurodyti kitoje vietoje	7,9	9,1	50,8	63,3	-42,8	-54,1
06	Augantys medžiai ir kiti augalai; skintos gėlės	4,8	7,2	34,0	39,8	-29,2	-32,6
07	Valgomosios daržovės	108,7	101,2	79,2	106,5	29,5	-5,2
08	Valgomieji vaisiai ir riešutai	65,3	102,1	160,2	198,6	-94,9	-96,5
09	Kava, arbata ir prieskoniniai	17,0	20,6	100,5	126,3	-83,4	-105,6
10	Javai	74,7	250,5	39,6	43,9	35,1	206,7
11	Malybos produkcija; salyklos; krakmolos	12,9	31,3	46,3	45,6	-33,4	-14,3
12	Aliejinių kultūrų sėklos; šiaudai ir pašarai	83,1	151,8	47,0	57,5	36,1	94,3
13	Šelakas; augalų ekstraktai	0,4	0,8	6,5	9,1	-6,1	-8,3
14	Augalinės pynimo medžiagos	0,3	3,3	0,4	0,4	-0,1	3,0
15	Gyvūniniai arba augaliniai riebalai ir aliejus	42,9	48,4	152,2	157,6	-109,3	-109,2
16	Gaminiai iš mėsos, žuvies	134,7	223,6	50,8	85,0	83,9	138,5
17	Cukrūs ir konditerijos gaminiai iš cukraus	50,6	75,8	135,4	111,5	-84,8	-35,7

KN kodas CN code	Pavadinimas/ Name	Eksportas Exports		Importas Imports		Balansas Balance	
		2004	2005	2004	2005	2004	2005
18	Kakava ir gaminiai iš kakavos	44,6	51,6	58,5	70,2	-14,0	-18,5
19	Gaminiai iš javų, miltų, krakmolo arba pieno	30,9	57,3	80,5	106,6	-49,5	-49,3
20	Daržovių, vaisių, riešutų arba kitų augalų dalių produktai	36,9	52,4	98,4	127,6	-61,6	-75,2
21	Įvairūs maisto produktai	65,6	103,0	197,4	233,5	-131,8	-130,5
22	Nealkoholiniai ir alkoholiniai gėrimai bei actas	39,0	67,7	181,6	227,8	-142,7	-160,2
23	Maisto pramonės liekanos ir atliekos; paruošti pašarai gyvūnams	241,0	234,3	138,4	149,6	102,6	84,6
24	Tabakas ir perdirbti tabako pakaitalai	93,0	183,5	68,5	78,4	24,4	105,1
Iš viso / Total		1880,6	2714,2	2062,9	2599,6	-182,3	114,6

1.2 lentelė / Table 1.2

Užsienio prekyba su trečiosiomis šalimis 2004 ir 2005 metų sausio–lapkričio mėnesiais, mln. Lt
Foreign trade with third countries in January–November 2004 and 2005, mill. Lt

KN kodas CN codes	Pavadinimas / Name	Eksportas / Exports		Importas / Imports		Balansas / Balance	
		2004	2005	2004	2005	2004	2005
01	Gyvi gyvūnai	15,4	11,0	0,1	0,2	15,2	10,8
02	Mėsa ir valgomieji mėsos subproduktai	14,9	67,2	0,0	0,1	14,9	67,2
03	Žuvis ir vėžiagyviai	32,8	67,3	152,8	225,8	-120,0	-158,5
04	Pienas ir pieno produktai; paukščių kiaušiniai; natūralus medus	209,3	241,1	0,4	4,2	209,0	236,9
05	Gyvūninės kilmės produktai, nenurodyti kitoje vietoje	1,4	2,0	5,1	7,7	-3,7	-5,7
06	Augantys medžiai ir kiti augalai; skintos gėlės	1,4	4,5	0,5	0,3	0,9	4,2
07	Valgomosios daržovės	11,7	20,7	55,1	50,5	-43,4	-29,8
08	Valgomieji vaisiai ir riešutai	15,0	34,9	108,7	128,4	-93,7	-93,5

KN kodas CN codes	Pavadinimas / Name	Eksportas / Exports		Importas / Imports		Balansas / Balance	
		2004	2005	2004	2005	2004	2005
09	Kava, arbata ir prieskoniai	3,6	5,1	10,1	10,4	-6,5	-5,4
10	Javai	158,6	73,5	19,6	2,5	139,0	71,0
11	Malybos produkcija; salyk- las; krakmolos	18,5	10,1	5,0	0,8	13,4	9,3
12	Aliejinių kultūrų sėklos; šiaudai ir pašarai	7,9	14,3	20,1	17,9	-12,3	-3,6
13	Šelakas; augalų ekstraktai	0,4	1,2	1,3	2,3	-0,9	-1,0
14	Augalinės pynimo medžia- gos	0,0	0,0	0,1	0,2	-0,1	-0,2
15	Gyvūniniai arba augaliniai riebalai ir aliejus	9,7	13,9	38,8	31,9	-29,1	-18,0
16	Gaminiai iš mėsos, žuvies	29,9	31,6	2,9	3,1	27,0	28,5
17	Cukrūs ir konditerijos ga- miniai iš cukraus	50,7	72,1	18,8	36,4	31,9	35,7
18	Kakava ir gaminiai iš ka- kavos	36,9	29,8	16,9	12,8	19,9	17,0
19	Gaminiai iš javų, miltų, krakmolo arba pieno	15,4	29,5	8,9	10,1	6,5	19,4
20	Daržovių, vaisių, riešutų arba kitų augalų dalių pro- duktai	7,7	27,1	10,1	14,7	-2,4	12,4
21	Įvairūs maisto produktai	17,7	28,8	28,3	36,4	-10,6	-7,6
22	Nealkoholiniai ir alkoholi- niai gėrimai bei actas	6,2	6,1	23,3	30,3	-17,1	-24,3
23	Maisto pramonės liekanos ir atliekos; paruošti pašarai gyvūnams	100,5	116,4	38,2	26,6	62,3	89,8
24	Tabakas ir perdirbti tabako pakaitalai	0,4	89,2	20,4	78,0	-20,0	11,2
Iš viso: / Total		765,8	997,4	585,4	731,5	180,4	265,9

RINKOTYRA. Žemės ūkio ir maisto produktai. – Nr. 4 (30). – Vilnius: LAEI, 2005. – 116 p.:
ilustr., lent. – Santr. angl.

Atsakingas už leidinį A. Kuodys
Redaktorė ir korektorė I. Germanovič
Tekstą į anglų k. vertė V. Girgždienė
Maketavo D. Taločkaitė
Viršelio dizainerė D. Taločkaitė

2006 02 02. 7,25 sp. l. Užsakymas Nr. 221
Leido Lietuvos agrarinės ekonomikos institutas,
V. Kudirkos g. 18, LT-03105 Vilnius
Spausdino UAB „Baltijos kopija“,
Kareivių g. 13b, LT-09109 Vilnius

Kaina sutartinė